

YAZAR ADI-SOYADI: Nurdanur TAVLAN

BAŞLIK: “Nazilli’deki İşgücü Piyasasının Demografik Yapısı ve Göçle İlişkisi”.

ÖZET

Çalışmada işsizlik, işgücü, istihdam kavramları açıklanarak işsizliğin çeşitleri ve nedenlerine değinilmiş ayrıca istihdam türleri ve işgücü çeşitleri açıklanmıştır. Türkiye’de istihdam ve işsizliğin boyutları belirtilerek tablolar ve veriler yardımıyla Türkiye’de istihdamın çeşitli açılardan dağılımı açıklanmıştır. Türkiye’deki işsizliğin dağılımı ve gelişimi ise eğitim düzeyi ve yaş gruplarına göre açıklanmıştır

Daha iyi iş bulmak, eğitim hizmetlerinin yetersiz olması vb. nedenlerle artış gösteren göç kavramı açıklanmaya çalışılmış, göç türleri ve göç etkileri açıklanmıştır. Kırdan kente yapılan göçlerin işsizliği arttırdığı, kent nüfusunun yapısını değiştirdiği vs. olumsuz etkilerine değinilmiştir.

Çalışmanın uygulama alanı olan Nazilli ilçesinin Sosyo-Ekonomik yapısı hakkında bilgi verildikten sonra anket çalışmasının analizleri yapılmıştır. Çalışmanın uygulama alanı olarak Nazilli ilçe merkezindeki hizmet işi yapan işletmelerdeki çalışanlar seçilmiştir. Hizmet sektörünün seçilmesindeki sebep olarak ise son günlerde hizmet sektörünün ekonomideki artan payı gösterilmiştir. Anket verileri SPSS programına girildikten sonra çapraz tablolar ile açıklanmış ve ki kare testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda, çalışmamızın genel hipotezi doğrulanmıştır. Buna göre; Nazilli’ye göçle gelenler işgücü piyasasında alt gelir grubunda yerini almıştır ve bu nedenle ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

İşsizlik, işgücü, istihdam, göç

NAME and SURNAME: Nurdanur TAVLAN

TITLE: “Labor Market’ s demograghic structure and association with migration in Nazilli”.

ABSTRACT

In this study, it’s mentioned about sorts and causes of unemployment by explaining the terms of unemployment, workforce and employment. It’s explained that the dispersion of employment according to the sector , status at work , having social security and education level by the help of the table and datas by emphasizing the extent of employment and unemployment. Dispersion and development of unemployment has been explained according to the education level and age-groups.

It has been tried to explained that the terms of increasing migration by some causes like finding a better job, incapable education services etc., also sorts and effects of migration was explained. It’s mentioned that adverse effect like migration which through rural to urban increasing the unemployment , changing the structure of urban population.

After giving some information about socio-economic structure of Nazilli town, which is the region of application , it has been carried out the analysis of questionnaire. The workers in the service enterprises are selected in Nazilli town centre where is the region of application. The reason of selecting service sector are shown that service sector had an increasing part in economy in recently. After the questionnaire, datas examined in SPSS program, explained by the crosstable and analyzed by the chi-square test. According to the results we have taken, our hypothesis has been confirmed. According to this, those who came by the migration to Nazilli, have taken their places in low-waged group in labor market and therefore, that posing an obstacle to increasing of general level of wages.

KEYWORDS:

Unemployment, employment, workforce, migration.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince yanımda olan, bilgi ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali PETEK'e saygı ve şükranlarımı sunarım. Araştırmanın istatistiki analizinde hiçbir fedakarlığı esirgemeyen Sayın hocalarım Yrd.Doç.Dr. Mehtap AKÇİL ve Prof. Dr. İsmail ERDEM'e ve tez konumun belirlenmesinde yol gösteren hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Necmiye CÖMERTLER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim ve öğretim hayatım boyunca, bana her türlü imkânı sağlayan ve beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili ANNEM, BABAM ve KARDEŞİME, bugüne gelmemde katkısı olan hocalarıma ve manevi desteği ile yanımda olan bütün arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
EKLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM OLARAK İŞGÜCÜ, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK TÜRLERİ VE

NEDENLERİ	3
1.1. İŞGÜCÜ VE TÜRLERİ.....	3
1.1.1. Çağ-İçİ Nüfus.....	4
1.1.2. Çağ-Dışİ Nüfus.....	5
1.1.3. İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	5
1.1.4. Mesleki Duruma Göre İşgücü.....	6
1.2. İSTİHDAM VE TÜRLERİ	8
1.2.1. Tam İstihdam	8
1.2.2. Eksik İstihdam.....	9
1.2.3. Aşırı İstihdam.....	11
1.3. TEORİK AÇIDAN İSTİHDAM.....	11
1.3.1. Klasik İstihdam Teorisi.....	11
1.3.1.1. Mahreçler Kanunu.....	12
1.3.1.2. Faiz Teorisi.....	13
1.3.1.3. Ücret Teorisi.....	14
1.3.2. Keynes ve Modern İstihdam Teorisi.....	15
1.3.3. Keynes ve Modern İstihdam Teorisi Sonrası Yaklaşımlar.....	18
1.4. İŞSİZLİK , TANIMI, ANLAMI.....	19
1.5. İŞSİZLİĞİN TÜRLERİ.....	20
1.5.1. Çalışma İsteğine Göre.....	21
1.5.1.1. İradi İşsizlik.....	21

1.5.1.2. Gayri İradi İşsizlik	21
1.5.2. İstihdam Durumuna Göre	21
1.5.2.1. Açık İşsizlik	21
1.5.2.1.1. Geçici Açık İşsizlik	22
1.5.2.1.1.1. Friksiyonel İşsizlik (Arızı İşsizlik, Arama İşsizliği)	22
1.5.2.1.1.2. Konjonktürel İşsizlik	12
1.5.2.1.1.3. Yapısal İşsizlik	23
1.5.2.1.1.4. Teknolojik İşsizlik	24
1.5.2.1.1.5. Mevsimlik İşsizlik	25
1.5.2.2. Gizli İşsizlik	25
1.6. İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ	26
1.6.1. Nüfus Faktörü	26
1.6.2. Kırdan Kente Göçler	28
1.6.3. Tarımda Makineleşme	32
1.6.4. Tarımda Gizli İşsizlik	33
1.6.5. İş İmkanlarının Beklentilere Uymaması	34
1.6.6. Dış Ülkelere Gönderilen İşçi Sayısındaki Azalma	34
1.6.7. Yurda Kesin Dönüş Yapan İşçi Sayısındaki Artış	36
1.6.8. Sanayide Makine Yoğun Tekniğin Kullanılması	37
1.7. TÜRKİYE’DE İSTİHDAMIN YAPISI	38
1.7.1. İstihdamın Sektörel Dağılımı	42
1.7.2. İstihdamın Çalışanların İşteki Durumuna Göre Dağılımı	44
1.7.3. İstihdamın Sosyal Güvenceye Sahip Olma Durumuna Göre Dağılımı	47
1.7.4. İstihdamın Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	49
1.8. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİK	50
1.8.1. İşsizlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	51
1.8.2. İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	54

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK GÖÇ OLGUSU	54
2.1. GÖÇÜN TANIMI	54
2.2. GÖÇ TÜRLERİ	55
2.2.1. Gönüllü-Zorunlu Göç	55
2.2.2. Kitlesele Göç-Bireysel Göç	56

2.2.3. İç Göç-Dış Göç	56
2.2.4. Geçici –Sürekli Göç	58
2.3. GÖÇÜN NEDENLERİ	58
2.3.1. İtici Nedenler.....	61
2.3.1.1. Tarımsal Toprak Yetersizliği.....	61
2.3.1.2. Düşük Gelir ve İşsizlik.....	62
2.3.1.3. Arızı Nedenler	62
2.3.2. Çekici Nedenler.....	63
2.3.2.1. Yüksek Gelir ve İstihdam Fırsatı.....	63
2.3.2.2. Ekonomik Durum	65
2.3.2.3. Kentsel Kamu Hizmetleri.....	65
2.3.2.4. Kentteki Akraba ve Tanıdıklar	65
2.3.3. İletici Nedenler	66
2.4. GÖÇÜN ETKİLERİ.....	66
2.4.1. Göçün Olumsuz Etkileri	67
2.4.2. Göçün Olumlu Etkileri	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NAZİLLİ’NİN GENEL ÖZELLİKLERİ	73
3.1. NAZİLLİ’NİN DEMOGRAFİK GÖSTERGELERİ.....	73
3.2. NAZİLLİ’NİN SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELERİ.....	78

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BÖLÜM ALAN ARAŞTIRMASI VE HİZMET SEKTÖRÜNDE BİR

UYGULAMA.....	83
4.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	83
4.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZİ VE YÖNTEMİ.....	83
4.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	84
4.3.1. Demografik Özellikler.....	84
4.3.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler.....	87
4.3.3. Göçle İlgili Veriler	95
4.4. ÇAPRAZ TABLOLAR.....	98
4.4.1. Cinsiyete Göre Çapraz Tablolar.....	98
4.4.2. Yaşa Göre Çapraz Tablolar.....	107

4.4.3. Gelir İle İlgili Çapraz Tablolar.....	109
4.4.4. Göç Durumu İle İlgili Çapraz Tablolar	118
SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA.....	129
EKLER.....	140
ÖZGEÇMİŞ.....	143

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Yaş grubuna ve yıllara göre işgücü durumu (bin kişi).....	4
Tablo 1.2: İşgücüne dahil olmamama nedenine ve yaş grubuna göre iş gücüne dahil olmayanlar.....	6
Tablo 1.3: İş arama sürelerine göre işsizler.....	23
Tablo 1.4: Yaş ve cinsiyete göre nüfus dağılımı.....	28
Tablo 1.5: 1970-2006 yılları kır-kent nüfus sayıları ve oranları.....	31
Tablo 1.6: Kır-kent nüfusu.....	32
Tablo 1.7: 1961 yılından 2007 yılı sonuna kadar yurt dışına yapılan göndermeler.....	36
Tablo 1.8: Çeşitli ülkeler açısından istihdamın sektörel dağılımı.....	40
Tablo 1.9: İşgücü piyasasındaki gelişmeler.....	40
Tablo 1.10: Sektörlere göre işgücü dağılımı.....	41
Tablo 1.11: Sektörel büyüme hızları.....	42
Tablo 1.12: İşteki duruma göre istihdam edilenler.....	44
Tablo 1.13: Esas işlerinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanların yıllara göre işteki durumu.....	46
Tablo 1.14: Eğitim durumuna göre istihdam edilenler.....	48
Tablo 1.15: Eğitim durumu ve yıl ortalamalarına göre istihdam oranı.....	49
Tablo 1.16: Eğitim durumu ve yıllara göre işsizler.....	51
Tablo 1.17: Yaş grubuna ve yıllara göre işsizler.....	52
Tablo 2.1 : Bölgelerin aldığı/verdiği göç.....	70
Tablo 3.1 : 1927-2000 yılı Nazilli merkez-köy nüfusu.....	74
Tablo 3.2. : Yaş ve cinsiyete göre Nazilli nüfusu.....	74
Tablo 3.3 : Eğitim düzeyine göre Nazilli nüfusu.....	75
Tablo 3.4 : Engellilik türlerine göre Nazilli'deki engelli nüfus.....	76
Tablo 3.5 : İşgücü durumu ve cinsiyete göre Nazilli'nin aldığı göç..	76
Tablo 3.6 : Cinsiyete göre Nazilli'nin aldığı göç	77
Tablo 3.7 : Yapılan iş ve cinsiyete göre Nazilli nüfusu.....	79
Tablo 3.8 : Ekonomik faaliyet ve cinsiyete göre Nazilli ilçe nüfusu.....	80
Tablo 3.9 : Bitkisel ürün üretim miktarları ve gelirleri.....	81
Tablo 3.10: Hayvansal ürün üretim miktarları ve gelirleri.....	81
Tablo 4.1 : Katılımcıların cinsiyet dağılımı.....	84

Tablo 4.2 : Yaşa göre dağılım.....	85
Tablo 4.3 : Eğitim düzeyine göre dağılım.....	86
Tablo 4.4 : Hane halkı sayısına göre dağılım.....	87
Tablo 4.5 : Aylık gelire göre dağılım.....	88
Tablo 4.6 : Hanede gelir getiren başka kişiler var mı?.....	89
Tablo 4.7 : Hanede gelir getiren kişi sayısı.....	89
Tablo 4.8 : Ailenin toplam aylık geliri.....	89
Tablo 4.9 : Sahip olunan eşyalar.....	91
Tablo 4.10: Köyde gelir elde ettiğiniz toprağınız var mı?.....	91
Tablo 4.11: Köyden erzak geliyor mu?.....	92
Tablo 4.12: Borcunuz varsa en büyük borç kaleminiz?.....	92
Tablo 4.13: Borca ihtiyacınız olduğunda ilk kimden alıyorsunuz?.....	93
Tablo 4.14: Aylık gelirinle tasarruf yapabiliyor musunuz?.....	94
Tablo 4.15: Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?.....	94
Tablo 4.16: Aile memleketiniz neresidir?.....	95
Tablo 4.17: Göç durumu.....	96
Tablo 4.18: Nazilli'ye göç etme nedeni.....	97
Tablo 4.19: Cinsiyet-eğitim düzeyi çapraz tablo.....	99
Tablo 4.20: Cinsiyet- aile memleketi çapraz tablo.....	101
Tablo 4.21: Cinsiyet – göç nedeni çapraz tablo.....	103
Tablo 4.22: Cinsiyet – aynı mesleği yapan birinci derece yakınlar çapraz tablo.....	104
Tablo 4.23: Cinsiyet – aylık gelir çapraz tablo.....	105
Tablo 4.24: Cinsiyet – sendikalı olma çapraz tablo.....	106
Tablo 4.25: Yaş – göç durumu çapraz tablo.....	107
Tablo 4.26: Yaş – aylık gelir çapraz tablo.....	108
Tablo 4.27: Ailenin toplam aylık geliri – evde gelir getiren kişi sayısı çapraz tablo...	110
Tablo 4.28: Ailenin toplam aylık geliri – tasarruf çapraz tablo.....	112
Tablo 4.29: Göç durumu – tasarrufun nasıl yapıldığı çapraz tablo.....	114
Tablo 4.30: Aylık gelir – kredi kartına sahip olma çapraz tablo.....	115
Tablo 4.31: Aylık gelir – göç durumu çapraz tablo.....	117
Tablo 4.32: Göç durumu – çalışmakta olunan işin nasıl bulunduğu çapraz tablo.....	119
Tablo 4.33: Göç durumu – konut tipi çapraz tablo.....	121
Tablo 4.34: Göç durumu – tasarruf çapraz tablo.....	122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Eksik İstihdam Oranı.....	10
Şekil 1.2: Klasik Faiz Teorisi.....	13
Şekil 1.3: Klasik Tam İstihdam Dengesi.....	15
Şekil 1.4: Toplam Arz-Toplam Talep-Gelir Denge Seviyesinde Kayma.....	16
Şekil 1.5: Nominal Ücretlerin Katılığı.....	17
Şekil 1.6: İstihdam Oranları (2007-2008(3)).....	39
Şekil 1.7: Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımı.....	41
Şekil 1.8: Türkiye’de işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı.....	50
Şekil 1.9: İşsizlik Oranı (2007-2008 (3)).....	53
Şekil 2.1: Kişi başına düşen GSYİH.....	64
Şekil 3.1: Sektörlere Göre İstihdam Yoğunluğu.....	79
Şekil 4.1: Ankete katılanların cinsiyet dağılımları.....	85
Şekil 4.2: Ankete katılanların yaş dağılımları.....	86
Şekil 4.3: Hane halkı kişi sayısı.....	87
Şekil 4.4: Katılımcının aylık geliri.....	88
Şekil 4.5: Ailenin Aylık toplam geliri.....	90
Şekil 4.6: Borç kalemleri.....	93
Şekil 4.7: Katılımcının borcu kimden aldığı.....	94
Şekil 4.8. Katılımcının parasının nasıl değerlendirdiği.....	95
Şekil 4.9. Aile memleketi ile ilgili bilgiler.....	96
Şekil 4.10. Göç nedeni ile ilgili bilgiler.....	97

EKLER LİSTESİ**EK:** Anket Örneği

GİRİŞ

Az gelişmiş ve gelişmiş tüm ülkelerin en önemli sorunu işgücünün istihdam edilmesidir. Nüfusun hızla artması artan işgücünün de istihdam edilmesini zorlaştırmaktadır. Türkiye’de genç nüfusun yoğunluğunun fazla olmasından dolayı nüfus yapısından kaynaklanan yapısal işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’nin her bölgesinde bireylerin yaşam koşulları, gelirleri aynı seviyede değildir. Bazı bölgelerde gelir seviyesi ve yaşam koşulları batılı ülkeler seviyesindeyken, bazılarında ise az gelişmiş ülkeler seviyesindedir. Bu eşitsizlik kırdan kente göç durumunu meydana getiren en önemli etkenlerdendir.

Bireyler daha iyi bir işte çalışmak, güvenlik, daha iyi bir eğitim almak, yüksek yaşam standardı sağlamak, iklim koşulları vb. sebeplerle bulundukları yerden farklı bir yere göç etmek istemektedirler.

İç göçler genellikle kırdan kente doğru gerçekleşmektedir. Kırdan kente yapılan geçişler nedeniyle kentlerde işgücü fazlası meydana gelmekte ve işgücü fazlasının etkisiyle düşük ücretle çalışmaya razı olacak kişilerin sayısı artmakta böylece bireyler hak ettikleri koşullarda çalışmamaktadır.

Türkiye tarım sektörünün ağırlıkta olduğu bir ekonomiye sahiptir. Tarımsal ürünlerin çeşitliliği ve verimli arazilere sahip olunması nedeniyle tarım sektörü ön plandadır. Bir ülkede tarım sektörünün ön planda olması gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörü birinci sıradayken gelişmiş ülkelerde sanayi üretimi ağırlık göstermektedir. Son dönemlerde ise hizmet sektörü büyük önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye’de de hizmet sektörü büyük bir ivme kazanmıştır. Hizmet sektörünün ekonomiye olan katkıları ve önemi göz önünde tutularak çalışmamızda inceleme alanı olarak hizmet sektörü seçilmiştir.

Çalışmamız göçün işgücü piyasasına etkilerini incelemeye yöneliktir. Çalışmanın amacı göçün Nazilli işgücü piyasasını ne şekilde etkilediğini saptamaktır.

Çalışmada işsizlik, işgücü, istihdam ve göç konusunda yazılmış kitap ve makaleler incelenmiş, süreli yayınlar, internet kaynakları kullanılıp literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmada öncelikle işsizlik, işgücü, istihdam ve göç hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmış ve elde edilen verilerin analizi için SPSS istatistik programından faydalanılmıştır.

Çalışmamız sonuç bölümü hariç toplam dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde istihdam, işsizlik ve işgücü kavramlarına yer verilmektedir. İşgücü kavramı açıklandıktan sonra işgücü çeşitleri hakkında bilgi verilmektedir. İstihdam kavramının tanımı yapılarak istihdam çeşitleri açıklanmıştır. Son olarak işsizliğin çeşitli açılardan tanımlaması yapılmış ve işsizliğin çeşitleri, nedenleri, Türkiye’de işsizlik ve istihdam konusuna değinilmiştir.

İkinci bölümde göç kavramı tanımlanarak, göç türleri, nedenleri ve etkileri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde Nazilli hakkında bilgiler yer almaktadır. Nazilli’nin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Nazilli’nin göç aldığı illerin listesi ve göç miktarı da yer almaktadır.

Çalışmamızın dördüncü bölümü yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerin analiz ve yorumunun yapıldığı bölümdür. Öncelikle araştırmanın amacı, önemi ve hipotezi hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışma alanı olarak Nazilli’de hizmet sektöründe faaliyette bulunan firmalar seçilmiş ve bu firmalarda çalışanlara anket çalışmamız uygulanmıştır. Katılımcıların ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler kullanılarak sektörde çalışanların demografik yapısına, göç alma durumu ve göç nedenlerine ve sosyo-ekonomik yapılarına ilişkin frekans ve yüzdeler açıklanmıştır. Çeşitli değişkenler seçilerek çapraz tablolar oluşturulmuş, hipotezler kurularak ki kare testi ile analiz yapılmıştır.

Sonuç bölümünde; çalışmanın sonuçları açıklanarak değerlendirmeler yapılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAM OLARAK İŞGÜCÜ, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK, TÜRLERİ VE NEDENLERİ

1.1. İŞGÜCÜ VE TÜRLERİ

“Çalışma çağında olup, çalışma arzu ve iktidarına sahip bulunan cari ve geçer ücret hadlerinde emeğini arz etmeye hazır durumdaki fertlerin meydana getirdiği topluluğu”[ışgücü denilmektedir] (Tuna ve Yalçıntaş, 1991: 67).

İşgücü, bir ülkede çalışanlarla iş arayanların doldurabileceği çalışma saatleri toplamı” olarak ifade edilmekte bu nedenle de “ işgücü izinli veya hasta olsun üretimde fiilen çalışan kimselerle, işsizlerin dikkate alınmasıyla saptan”[dışı ifade edilmektedir] (Unay, 2000, 394).Ülgener (1986: 83), “çalışabilir yaştaki nüfustan, sürekli hasta ve sakatlar ile cari ücret sınırına göre çalışma ve gelir sağlama arzusu beslemeyenlerin miktarı indirildikten sonra kalan kısmı” işgücü olarak ifade etmektedir.

Zaim (1992), işgücünü “işverenler, ücretliler, kendi [hesabına] çalışanlar, ücretsiz çalışan yardımcı aile işçisi, aile efradı, işsizler ev sayım zamanında gelir karşılığı bilfiil çalışan kimselerden oluşan toplamdan, silah altında bulunan ordu üye[lerini] (askerler) çıkardıktan sonra kalan olarak ifade etmekte ve bunu “sivil işgücü” olarak tanımlamaktadır. Buna karşılık Unay (2000: 395), “hiç çalışmayanların (örn: bazı ev kadınları ve mirasyediler) ve ücreti düşük görerek çalışmak istemeyenler”[in işgücüne dahil edilmediğini ifade etmektedir].

Faal nüfus ya da aktif nüfus olarak da ifade edilen işgücü çerçevesi “istihdam edilen, işsiz ve işgücüne dahil olmayan” olmak üzere üç kategoriden oluşmaktadır. İstihdam edilenler ve işsizler işgücünü ya da cari nüfusu meydana getirmektedirler ve zamanın belirli bir anında işgücü arzını besleyen insan sayısının bir ölçütüdür. Belirlenmiş minimum yaş sınırının altında kalanlar da dahil olmak üzere, cari olarak faal olmayan nüfusu ise işsizler temsil etmektedir. Kısacası, aktif nüfus=ışgücü + işgücüne dahil olmayanlar şeklinde, işgücü=istihdam edilenler + işsizler olarak gösterilmektedir (Lordoğlu vd., 1999: 35).

İşgücünün alt ve üst sınırları belirlenirken çocuk işgücünün yaşı ile emeklilik yaşı dikkate alınmaktadır. Minimum yaş sınırı OECD ve Avrupa Birliğine üye ülkelerde 15 iken, Türkiye’de bu sınır 15’dir. Çalışma çağındaki nüfus genellikle temel zorunlu eğitim mezuniyet yaşı ile emeklilikte geçerli yasal maksimum yaş arasında, yani 15-64

yaş arasında (bazı ülkelerde 15-59, bazılarında 16-74 ya da 14 ve yukarısı, Türkiye’de ise 15 yaş ve yukarısı) kalan nüfusu kapsamaktadır (Lordoğlu vd., 1999: 30,35).

Üretim faktörleri (emek, sermaye, toprak) arasında yer alan işgücü diğer üretim faktörlerini de faydalı hale getiren aktif bir unsurdur. İşgücünün kaynağı nüfustur. Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus faal nüfus sayılmaktadır. Bu rakam 2007 nüfus sayımına göre yaklaşık 52 milyondur.

Faal nüfus, ülke nüfusunun çalışma çağı dışındaki nüfus ile çalışma çağındaki nüfus içerisinde olan fakat çalışma istek ve kabiliyetinde olmayanların sayısının düşülmesi ile elde edilmektedir (ekodialog.com).

İşgücü miktarı ülkenin sahip olduğu nüfusa bağlıdır fakat nüfusun tamamı üretken halde değildir. 15 yaşın altındaki ve 65 yaşın üstündeki kesim çalıştırılmayan kesimdir. 15-65 yaş arasındaki nüfus ise üretken nüfusu temsil etmektedir.

Tablo 1.1.Yaş grubuna ve yıllara göre işgücü durumu (bin kişi)												
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+	Toplam
2006	1.692	2.897	4.188	4.020	3.404	2.855	2.204	1.506	896	533	580	24.776
2005	1.716	2.994	4.206	3.893	3.280	2.792	2.180	1.450	874	544	637	24.565
2004	1.727	3.079	4.157	3.784	3.199	2.708	2.095	1.388	882	590	680	24.289
2003	1.796	2.956	4.063	3.661	3.068	2.636	2.027	1.333	833	590	677	23.640
2002	2.035	3.081	4.019	3.561	3.014	2.598	2.018	1.283	868	641	700	23.818
2001	2.164	3.159	3.876	3.394	2.934	2.528	1.944	1.240	867	627	759	23.491
2000	2.309	3.092	3.815	3.241	2.865	2.473	1.838	1.207	871	619	749	23.078
Kaynak: TÜİK												

Tablo 1.1.’de TÜİK’nin hazırladığı verilere göre 2000-2006 yıllık olarak yaş grubuna göre işgücü miktarını göstermektedir.

Çalışmamızın bu kısmında çağ-içi, çağ-dışı nüfus kavramından ayrıca işgücüne dahil olmayan nüfus ve mesleki durumlarına göre işgücünden bahsedeceğiz.

1.1.1. Çağ-İçi Nüfus

Üretken olan yani çocuk ve yaşlıların dışında kalan yetişkin nüfus miktarının oluşturduğu kesim çağ-içi nüfusu oluşturmaktadır. Çağ içi nüfus her ülkenin demografik yapısına göre (yaş, cinsiyet) değişim göstermektedir. Her ülke nüfusunun demografik yapısı aynı olmadığı için “çalışma çağındaki nüfus miktarı ve oranı değişmektedir” (Demirci vd., 1998: 32).

Türkiye’de çağ nüfus diliminde yer aldığı halde çeşitli sebeplerle çalışmayan insanlar mevcuttur bununla beraber çağ nüfusa girmediği halde çırak vb. şekillerde çalışan çocuk da bulunmaktadır. Bu nedenle çağ nüfus, “fiilen çalışanların veya çalışmak isteyenlerin sayısını” [değil], “bir ülkenin nüfusunun çalışma potansiyelini” [göstermektedir] (Eren, 2006: 15-16)

1.1.2. Çağ-Dışı Nüfus

Çağ-dışı nüfus çalışma çağı dışındaki nüfus olarak da ifade edilmektedir. “15 yaşın altındaki ve 65 yaşın üstündeki nüfus prensip olarak çalıştırılma”[maktadır]. Bu nedenle bu kesim çağ-dışı nüfus olarak ifade edilmektedir (Demirci vd., 1998: 32).

1.1.3. İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus

Referans döneminde istihdam edilen ya da işsiz olarak tanımlanmayanlar işgücüne dahil olmayan nüfusu temsil etmektedir. İşgücüne dahil olmayan nüfus, “aktif nüfustan işgücünün çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır ve artık olarak ele” [alınmaktadır]. İşgücüne dahil olmamayı belirleyen temel kriter “üretken olmama” olduğu için minimum yaş sınırının altında yer alan çocuklar da bu kategoriye girmektedir. 13. İşgücü İstatistikçileri Uluslararası Konferansında (ICSL), işgücüne dahil olmayanlar faal olmama sebeplerine göre, a) eğitim kurumlarına devam etme, b) ev işleri ile meşgul olma, c) emeklilik ya da yaşlılık, d) sakatlık ve bakıma muhtaç olma şeklinde ifade edilmektedir (Lordoğlu vd., 1999: 42).

İşgücüne dahil olmayan nüfus, tüketici durumda olduğu halde, emeğini arz etmeyenler veya çalışma isteği ve iktidarına sahip olmayanlar şeklinde de ifade edilmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1994: 67).

Zaim’e (1992: 92) göre, kendi iradeleri ile hiç çalışmayanlar ile yaşlılar, çalışmaları kanunca yasaklanmış çocuklar, ev hanımları ile çalışmaya engel olacak bedeni yetersizliğe sahip olanlar ve öğrenciler işgücüne dahil olmayan nüfus grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 1.2. İşgücüne dahil olmama nedenine ve Yaş grubuna göre işgücüne dahil olmayanlar-2006 (Bin kişi)

	İş bulma ümidi yok	İş aramayıp çalışmaya hazır olan/Diğer	Mevsimlik çalışan	Ev işleri ile meşgul	Öğrenci (eğitim-öğretim)	Emekli	Engelli yaşı veya hasta	Ailevi ve kişisel nedenler	Diğer *	Toplam
15-19	137	196	54	833	2.888		73	174	259	4.614
20-24	143	234	52	1.386	623		102	202	155	2.896
25-29	110	213	45	1.717	72	0	105	215	64	2.540
30-34	88	188	47	1.730	7	3	91	187	37	2.377
35-39	72	153	46	1.483	0	7	105	108	30	2.004
40-44	48	116	42	1.331	0	64	120	63	25	1.808
45-49	45	102	40	1.194	0	319	126	34	28	1.890
50-54	34	85	30	1.018	0	567	151	20	22	1.926
55-59	17	51	26	788		577	177	17	25	1.679
60-64	10	26	14	538		498	359	8	8	1.460
65+	3	19	13	762		996	1.884	6	12	3.696
Toplam	706	1.381	411	12.780	3.591	3.031	3.292	1.034	666	26.892

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.2.'de TÜİK'in 2006 verilerine göre hazırladığı işgücüne dahil olmama nedeni ve yaş gruplarına göre işgücüne dahil olmayanların sayılarını göstermektedir. Verilere göre işgücüne dahil olmayan nüfus olarak ev işleri ile meşgul olanlar, öğrenciler, emekli olanlarla yaşı, engelli veya hasta olanları alırsak toplam olarak 22.694 bin kişi olduğu görülmektedir.

1.1.4. Mesleki Duruma Göre İşgücü

Türkiye İstatistik kurumu işteki duruma göre istihdam edilen ve daha önce bir işte çalışmış olanları, Uluslararası İşteki Durum Sınıflamasına (ICSE,1993) uygun olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır (tuik.gov.tr).

- Ücretli veya maaşlı
- Yevmiyeli (mevsimlik, arızı, geçici)
- İşveren
- Kendi hesabına
- Ücretsiz aile işçisi

Ücretli veya maaşlı çalışan kesim işgücü içerisinde en büyük payı oluşturmaktadır ve beyaz yakalılar (müstahdemler), memurlar ve işçiler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Zaim, 1992: 121). İş Kanununa göre “bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişi” [işçi olarak tanımlanmaktadır]

(isguvenligi.net). İşçiler fiziksel emeklerini kullanarak iş görmektedirler. Beyaz yakalılar ve memurlar ise zihinsel emeklerini kullanmaktadırlar.

Yevmiyeli çalışanlar geçici süreli çalışan işgücü kapsamına girmektedir. Belirli dönemlerde, belirli bir ücret karşılığı çalışmaktadırlar.

Yevmiyeli (geçici, arızı, mevsimlik) çalışanlar, bir başkasının iş yerinde aynı ya da nakdi bir gelir elde etmek amacıyla yevmiyeli çalışan (çırak, kalfa, amele vb.) veya bir işyerine bağlı kalarak düzenli ve sürekli olmadan işine göre mevsimlik ya da geçici olarak ya da iş buldukça çalışanlar olarak ifade edilmektedir (tuik.gov.tr).

Yine 1475 numaralı iş kanununda işveren için yapılan tanım ise “bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişiyi (işçi) çalıştıran gerçek ve tüzel kişi” şeklindedir.

Kendi hesabına çalışanlar ise bir başkasına sorumlu olmadan, başkası tarafından denetlenmeden çalışan kesimdir. İşçi, memur, yevmiyeli çalışanlara göre daha bağımsızdır. Avukat, doktor, mühendis, diş hekimi gibi kendi başına çalışan meslekler, bakkal, terzi gibi küçük sanat erbabı ve kendi tarlasında çalışanlar bu gruba örnek olarak gösterilmektedir.

TÜİK tarafından kendi hesabına çalışanların tanımı ise, kendi işinde, tarlasında, bağında, bahçesinde, dükkanında, yazıhanesinde, imalathanesinde, tamirhanesinde vb. yerlerde tek başına veya ücretsiz aile fertleri ile birlikte (yanında ücretli veya yevmiyeli kişi çalıştırmaksızın) aynı(mal) ya da nakdi (para) bir gelir elde etmek amacıyla çalışanlar şeklinde yapılmaktadır. Eğer iş yerinde ücretli çalıştırılmaksızın birkaç ortak beraber çalışıyorsa her bir ortak kendi hesabına çalışıyor kabul edilmektedir (tuik.gov.tr).

Ücretsiz aile işçileri ise aile fertlerinden bir ya da bir kaçının sahip olduğu işletmelerde herhangi bir ücret almaksızın çalışan aile fertleridir ve bu kişiler ancak eş, çocuk, anne, baba, amca vb. akrabalar olmaktadır. Bu kişiler iş yerinin ortağı olmayan kişiler olarak ifade edilmektedir (tuik.gov.tr).

Ücretsiz çalışan fert sayısı en çok tarım sektöründe görülmektedir. 2007 yılı ekim ayı verilerine göre bu rakam tarım sektöründe 2.629 bin kişi iken, tarım dışı sektörde 405 bin kişidir.

1.2. İSTİHDAM VE TÜRLERİ

İstihdam sözcüğü Arapça kökenlidir. Türkçe’de çalıştırma sözcüğü ile aynı anlamı taşımaktadır. Yaygın olarak işgücünün çalıştırılmasını anlatmak için kullanılmaktadır. Ayrıca bir kimseyi hizmete kabul etme, işte ve hizmette kullanma, çalıştırma şeklinde tarif edilmektedir.(Demirci, vd.,: 1998).

Geniş anlamda istihdam kelimesi üretim faktörlerinin tümünün(emek, toprak, sermaye) üretime dahil edilmesi anlamına gelirken dar anlamda istihdam ise sadece emek faktörünün üretime dahil edilmesini ifade etmektedir. (Gürler, Fırat, Erdal: 2002)

Endüstrileşmiş ve gelişmekte olan ülkeler ayrımını göz önünde bulundurarak tanım yapacak olursak endüstrileşmiş ülkelerde istihdam, bir işveren hesabına ücret karşılığı çalışmak şeklinde ifade edilmektedir. İstihdamla işsizlik arasında bir ilişki olduğundan yola çıkarak işsizliğin tanımını da geçerli ücret ve çalışma koşullarında iş aramak şeklinde ifade edebiliriz. Bu da bizi açık işsizliğe götürmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde bu durum biraz farklıdır. Çünkü bu tür ülkelerde açık işsizlik çok büyük boyutlarda değildir. Kişiler istihdam edilmeden de düşük gelirli, verimsiz işlerde çalışmak veya kendi hesabına çalışmak şeklinde kendilerinin ve ailelerinin geçimlerini sağlayabilmektedirler. Sonuç olarak gelişmekte olan ülkelerde açık işsizlikten ziyade gizli işsizlik ve eksik istihdam sorunu yaşanmaktadır (Çağlav, 1985).

Ekonominin gelişmesi bakımından emek faktörünün tam kullanılmasının önemi büyüktür. Çünkü emek biriktirilmesi ya da bekletilmesi söz konusu olmayan bir üretim faktörüdür. Emeğin kullanılamaması durumunda ise bir emek israfı söz konusu olacaktır. Bu durum da beraberinde sosyal, psikolojik ve politik anlamda sorunlara neden olacaktır.

Çalışmamızda istihdam türlerini tam istihdam, eksik istihdam ve aşırı istihdam olmak üzere 3 başlıkta inceleyeceğiz.

1.2.1. Tam İstihdam

Tam istihdam, “sadece üretim faktörü olarak piyasaya arz edilmiş bulunan kaynakların tam olarak işe koşulması durumudur” (Gürler ve diğerleri, 2002: 192).

“Çalışma kabiliyet ve arzusunda olan herkesin, cari ücret ve çalışma şartlarında üretim sürecinde yer alması [da tam istihdam olarak tanımlanmaktadır]”(Yıldırım, Karaman, 2001: 312).

Unay (2000: 397) tam istihdamı, “işgücünün istihdam hacmine eşit olduğu ekonomik bir durumdur. Makro düzeyde toplam işgücü talebinin toplam işgücü arzına eşit olduğu bir durumdur. Çalışma arzu ve yeteneğinde olan kimselerin topluca üretime katılabildiği ekonomik bir durumdur [şeklinde tanımlamaktadır]”.

Dinler (2000: 419), tüm üretim faktörlerinin üretime koşulması yani boşta hiçbir faktörün kalmaması durumunu geniş anlamda tam istihdam, “ekonomide çalışmak istek ve arzusunda olan tüm yetişkin insanların, iş bulup çalışmalarını [ise dar anlamda tam istihdam olarak tanımlamaktadır]”.

Bir ülkede üretim faktörü olan işgücünün tamamı üretime dahil ediliyorsa bu durum ülkede tam istihdamın gerçekleştiğini ifade etmektedir (Kurtaslan, 1991).

Tam istihdam tanımlarında üretim faktörü olan işgücünün atıl kalmamasından söz edilmektedir fakat bu durumun gerçek hayatta olması oldukça güçtür. Çünkü geçerli ücret seviyesinde çalışmak isteyen herkesin bir iş bulup çalışması durumu mümkün olmamaktadır. Bununla beraber friksiyonel ve yapısal işsizlik türlerinin de olduğu yani iş değiştirme, iş arama, işgücünün niteliklerinin değişmesi gibi durumlarda mutlaka ekonomide işsiz kimseler söz konusu olacaktır. Bu nedenle işgücünün tam istihdamda olması durumu sadece teorik nitelik taşımaktadır.

Sonuç olarak tam istihdamın işgücü arzı ile işgücü talebinin birbirine eşit olduğu noktada gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için söz konusu olmayacak bir durumdur çünkü bu tür ekonomilerde mevcut kaynaklar işgücünün tamamı kullanılmadan tam kullanım sınırına ulaşmaktadır.

1.2.2. Eksik İstihdam

“İş gücünün önemli bir bölümünün, formel sektör dışında çalıştığı, tamamen işsiz sayılmasa da çok düşük gelir ve verimliliğe sahip marjinal faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir. Bu olgunun tanımlanması, işgücü çerçevesi yaklaşımında eksik istihdam kategorisini çağırıştır[maktadır] (Lordoğlu, Özkaplan, Törüner, 1999: 49).

“Eksik istihdam, bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin üretimde görev almaması, bir kısmının atıl kalmasını ifade etmektedir. İstihdamı dar anlamda aldığımızda ise, [...] ekonomide çalışmak istediği halde iş bulamayanların olması [durumdur]” (Dinler, 2000: 419).

Eksik istihdamda ekonomik faktörlerin belirlediği istihdam hacmi, çalışma isteği ve gücünde olan kişilerin hepsini üretime katamamaktadır. Üretime dahil edilmeyen kısım işsizliği oluşturmaktadır (Unay, 2000).

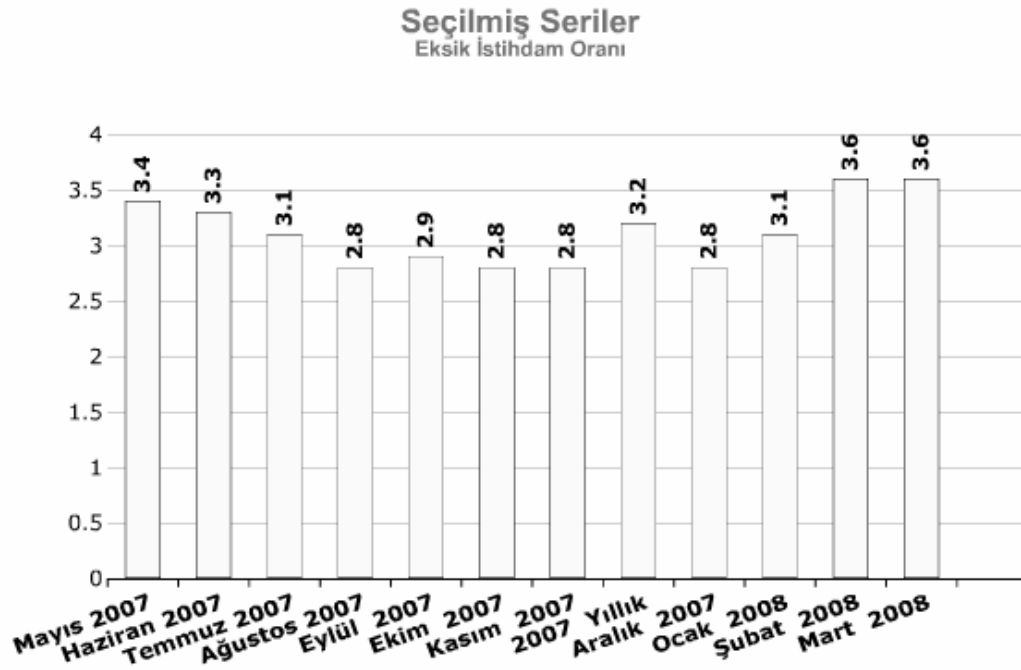
“Eksik istihdama, kişilerin istediği halde bir işte çalışmıyor olması, çalışanların ise, yaratılması gerekene oranla daha düşük değerde katma değer yaratması durumunda rastlanmaktadır”(Kurtaslan, 1991: 9).

Ekonomide eksik istihdamın varlığını tespit edebilmek için bir sektörün üretimini azaltmadan başka bir sektördeki üretimin arttırılıp arttırılmayacağının gözlenmesi gerekmektedir. Eğer bir sektördeki üretim diğer bir sektördeki üretimi kısıtlamadan arttırılabiliyorsa ekonomide eksik istihdam söz konusu olmaktadır (Demirci, vd.,1998).

Dar anlamda istihdam kavramından yola çıkarak, emek talebinin, emek arzı karşısında yetersiz kalmasından dolayı eksik istihdam ortaya çıkmaktadır diyebiliriz.

Son olarak TÜİK verilerine dayanarak Türkiye’nin mayıs 2007 ve mart 2008 ayına kadar olan eksik istihdam oranını da belirtmekte fayda olacaktır. 2007 yılı mayıs ayında eksik istihdam oranı %3,4 iken, 2008 yılı mart ayında bu oran %3,6 olarak tespit edilmiştir. 2007 yılında kentsel eksik istihdam oranı(genç nüfusta) 2,6, kırsal bölgelerde ise 4.0 oranında belirlenmiştir. Bu oranlar 2006 yılında sırasıyla 2.7 ve 5.6 dır.

Şekil 1.1. Eksik İstihdam Oranı

Kaynak: TÜİK

1.2.3. Aşırı İstihdam

Emeğin tamamı kullanıldığı halde hala tatmin edilememiş talep mevcutsa aşırı istihdamdan söz edilmektedir. Aşırı istihdam durumunda emek talebi emek arzından daha fazla olmaktadır.

“Aşırı istihdam ekonomide eksik istihdam koşullarının tam tersi bir durumun mevcudiyetini ifade etmektedir” (Gürler vd, 2002: 192)

“Karşılansız emek talebinin baskısı, mevcut emek arzının çalışma sürelerini uzatarak (fazla mesai) azaltılmak istenir. Savaş ve olağanüstü durumlarda emek bu durumdadır.” (Demirci vd, 1998: 298).

1.3. TEORİK AÇIDAN İSTİHDAM

İktisat teorisinde nispeten yeni bir konu olan istihdam kavramı klasikler ve neo-klasikler açısından bakıldığında yeterli ilgi gösterilmediği görülmektedir. Bunun nedeni klasik iktisatçıların ekonominin tam istihdamda dengelendiği, dengenin bozulması durumunda dengenin tam istihdam düzeyinde tekrar oluştuğu ve mal fiyatları, ücretler ve faiz oranlarının esnek olduğu varsayımları istihdam konusuna neden ilgisiz kaldıklarını ifade etmektedir (Yıldırım ve Karaman, 2001:113).

Klasik ve neo-klasik istihdam teorilerinin eleştirisi üzerine kurulan Keynes’in istihdam teorisi, istihdam düzeyini ekonomideki toplam talep, toplam arz dengesinin belirleyeceğini öne sürmektedir. Ayrıca emek piyasasında çoğunlukla eksik istihdam dengesinin kurulacağı savunulmaktadır.

1.3.1. Klasik İstihdam Teorisi

Klasik iktisat, “fizyokratlardan arz yönüne ağırlık veren düşüncesini ve mikro iktisat yaklaşımını aynen devralmış, ancak kıymet teorisini “doğadan “insana” kaydırmıştır. Klasik iktisadın Kıymet Emek Teorisi ile iktisat ahlaki değer yargılarına dayalı bir ahlaki ilim halini almıştır” (Savaş, 2007: 6).

Klasik iktisatçıları, “ekonomik düzenin yapısında daimi tam istihdamı sağlayan bir mekanizma olduğuna inandıkları için istihdam sorunu ile yani bir ülkedeki iş hacmini belirleyen faktörlerle uğraşmamış, tam istihdam düzeyindeki milli gelir oluşumuna ve bunun nasıl bölüştüğüne yönelmişlerdir” (Aren, 1998: 13).

Klasiklerin istihdama yönelik düşüncelerini mahreçler yasası, faiz teorisi ve ücret teorisi ile incelenecektir.

1.3.1.1. Mahreçler Kanunu

Fransız iktisatçı Jean Baptist Say tarafından geliştirilen Mahreçler yasası Say yasası olarak da ifade edilmektedir. Mahreçler yasasına göre para sadece aracıdır önemli olan malların mallarla mübadele edilmesidir. Her arzın kendi talebini yaratacağını ifade eden Mahreçler yasasında her arz kendisi kadar talep yaratacağı için toplam arzın toplam talebe eşit olacağı ve satılmayan hiçbir mal kalmayacağı düşüncesi savunulmaktadır. Bu durumun sonucu olarak ise boşta hiçbir üretim faktörü kalmayacağı için ekonomi tam istihdamda olacaktır ve işsizlik olmayacaktır.

Paralı ekonomide Mahreçler Yasası şu şekilde ifade edilmektedir: Nakdi gelir otomatik ve devamlı olarak üretim faaliyeti sonucunda oluştuğu oran üzerinden harcanacaktır. Eğer bu durum doğruysa, para herhangi bir değişiklik göstermeden, arz talebi yaratmaya devam edecektir (Wallace, 1994: 100).

Üretilen her malın satılabildiği bir ekonomide, girişimciler üretimlerini en yüksek seviyeye çıkarmak isteyeceklerdir. Böylece toplam ekonomik faaliyet hacmi tam istihdam seviyesine ulaşacak ve hiçbir zaman ekonomi tam istihdam seviyesi altına inmeyecektir. Bazı sektörlerden talep yetersizliklerinden dolayı oluşabilecek tıkanmalar meydana geldiğinde ise, üreticiler zarar etmeye başladıkları zaman üretimlerini mevcut talebe göre ayarlayacak ve dengesizliklerin ortadan kalkmasını sağlayacaklardır (Dirimtekin, 1981: 202, 210).

Mahreçler Yasası “kazanılan gelirlerin derhal ve tamamen harcandıkları varsayımına dayanmaktadır”. fakat insanlar gelirlerinin tamamını derhal ve tamamen harcamazlar aksine bir kısmını tasarruf ederler. İnsanların bu şekilde hareket ettikleri düşünülürse Mahreçler yasası işlemez duruma gelecektir. Herkes piyasadan satmak istediğinden daha az mal satmak isteyince Say’ın ifade ettiği gibi kendi değerine denk değil, fakat bundan daha az bir talep yaratması demektir. Böyle olunca piyasada toplam talep toplam arzdan az olacak, yani bir genel talep yetersizliği ortaya çıkacaktır (Aren, 1998: 16).

Sonuç olarak paralı bir ekonomide mahreçler yasasının işlemesi mümkün olmayacaklardır çünkü kişiler gelirlerini tümünü derhal harcamayacaklardır. Elde edilen gelirin tamamının harcanmayıp tasarruf edilmesi sebebiyle toplam talep toplam arza eşit olmayacaktır. Yani satılmak istenen malların miktarı alınmak istenen malların

miktarından az olacaktır. Bu durum ise işsizliğe yol açacak böylece ekonomi tam istihdamda olmayacaktır.

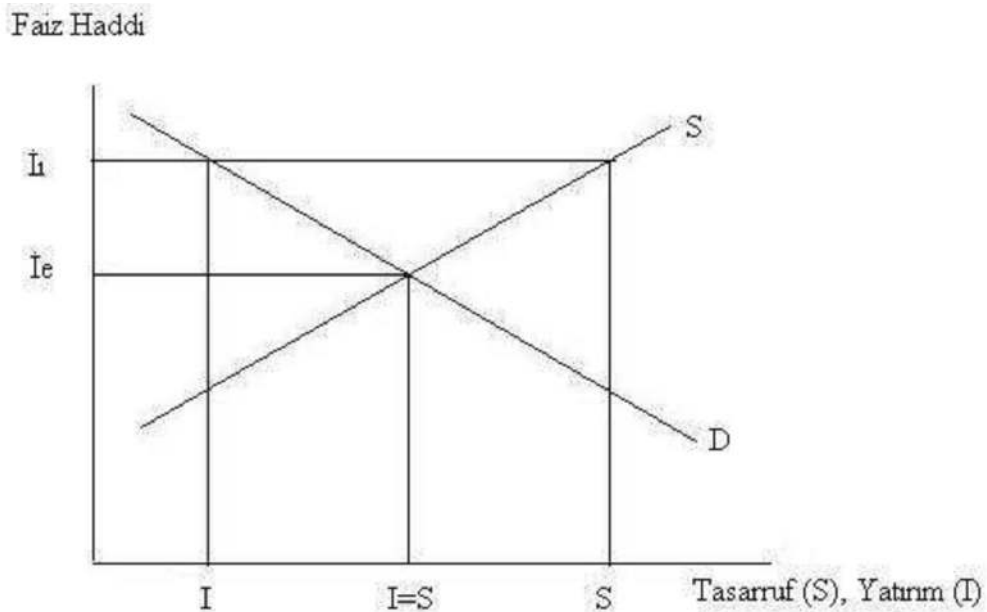
1.3.1.2. Faiz Teorisi

Klasik iktisatçılar Mahreçler yasasına yapılan eleştirilere faiz teorisi ile karşılık vermişlerdir. Faiz sermayenin fiyatıdır ve tasarruf eden kişiler tüketimden vazgeçtikleri için faiz ödenmektedir.

Faiz tasarrufun yani tüketimi kısmanın karşılığı olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle faiz haddi ile tasarruf miktarı arasında bir bağlantı söz konusudur. Bireylerin dolayısıyla ülkenin tasarruf eğilimi sabitken, faiz haddi yükselirse tasarruf miktarı artar, düşerse tasarruf miktarı azalır (Aren, 1998: 17).

Klasik analizde, büyük ölçüde tasarruf olamaz. Tasarruf fazlasının ortaya çıkması durumunda faiz haddi düşecektir. Faiz hadlerinin düşüşü maliyetleri azaltırken kârları artıracaktır. Bu durum firmaları üretim hacimlerini arttırmaya ve daha fazla tasarruf talep etmeye itecektir. Faiz haddinin düşmesi tasarruf arzını azaltacağından aşırı tasarruf olmayacak ve biriken tasarruflar da yatırımlara aktarılacaktır. böylece işgücü ve sermayenin tam istihdamı gerçekleşecektir (Özgüven, 1997: 400-401).

Şekil 1.2. Klasik Faiz Teorisi

Kaynak: Wallace, 1994: 101

Şekil 1.2. de X eksenini tasarruf (S) ve Yatırım (I) miktarını gösterirken Y eksenini Faiz oranını (i) göstermektedir. Tasarruf arz eğrisi (S), faiz oranının artan bir

fonksiyonudur. Faizlerdeki yükselme tasarrufu arttırırken, faiz oranlarında meydana gelen azalma tasarrufları da azaltmaktadır. Sermaye talebi eğrisi (D) ise faizin azalan bir fonksiyonudur. Faiz oranlarında meydana gelen artışlar sermaye talebini azaltırken, faiz oranlarındaki düşüşler sermaye talebini arttırmaktadır. Sonuç olarak klasik faiz teorisinde tasarruf arz eğrisi (S) ve sermaye talep eğrisinin (D) kesiştiği noktada faiz oranı oluşacaktır.

Klasik faiz teorisi faiz oranının, planlanan tasarruflarla, fiili yatırımların birbirine eşitlendiği ($I=S$) böylece tasarruf sahiplerince harcanmayıp piyasadan çekilen gelire karşılık, aynı miktardaki paranın girişimcilerce yatırım malları alımı için harcandığını ve toplam harcamalarda hiçbir azalma olmadığını ileri sürmektedir (Pekin, 1996: 131).

1.3.1.3. Ücret Teorisi

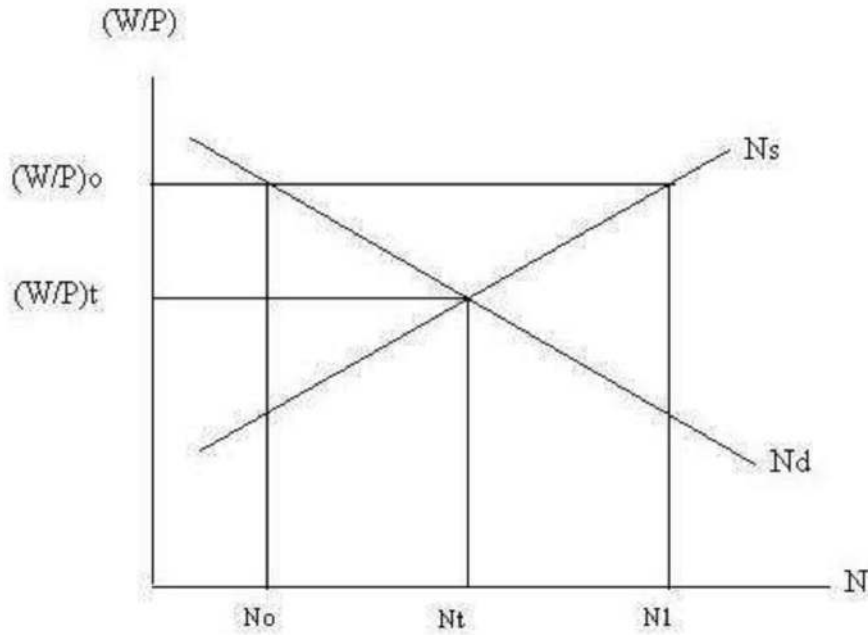
“Klasiklere göre ücret, işverenler bakımından işin marjinal verimine, işçiler bakımından da işin marjinal zahmetine eşittir. İşin marjinal verimi, tam istihdam düzeyine yaklaştıkça, azalan verimler yasası dolayısıyla azalır. İşin marjinal zahmeti de bunun tersine, istihdam düzeyi yükseldikçe artar” (Aren, 1998: 20).

Klasiklere göre emek arzı ile emek talebinin kesiştiği nokta hem ücret miktarını hem de ekonominin istihdam düzeyini belirlemektedir. Ayrıca bu noktada ekonomi tam istihdamdadır.

Klasik istihdam teorisine göre nüfus artışı emek arzını yükselterek işsizliğe neden olmakta ve sonucunda da ücret düzeyi düşmektedir. Ayrıca ücretler maliyetlere dahil edildiğinden ücretler düştüğünde fiyatları da düşürmekte böylece mallara karşı olan talebi artırmaktadır. Artan talebi karşılayabilmek için yeniden istihdam yaratılmakta ve böylece istihdam hacmi genişlemektedir (Türkbal, 1993: 386).

Klasik görüş, gayri iradi işsizlik sorununun varlığını kabul etmemektedir çünkü çalışmak isteyen herkesin cari ücret düzeyinin üzerinde iş bulabilmektedir. Buna rağmen ekonomide işsizler varsa bunun nedeni kişilerin marjinal verimliliklerinin üstünde ücret talep etmelerinden kaynaklanmaktadır (Pekin, 1996:136).

Şekil 1.3. Klasik tam istihdam dengesi

Kaynak: Dirimtekin, 1981: 205

Şekil 1.3'te W parasal ücret seviyesini, P ise fiyatlar genel düzeyini göstermektedir. W/P_0 reel ücret seviyesinde N_0 kadar emek istihdam edilmektedir. W/P reel ücret seviyesinde iş arayanlar N_1 'dir. W/P reel ücret seviyesinde işsiz miktarı ise $N_1 - N_0$ kadardır. Serbest bir ekonomide rekabet düzeyinde ücretler bu durum karşısında düşecek bunun sonucunda da reel ücretler de azalacaktır. Böylece denge, W/P_t reel ücret seviyesine denk düşen N_t istihdam seviyesinde oluşacaktır (Dirimtekin, 1981: 205).

1.3.2. Keynes ve Modern İstihdam Teorisi

Ekonominin sürekli tam istihdam dengesinde olacağını varsayan Klasik ve Neo-Klasik görüşlerin revaçta olduğu 1750-1929 yılları arasında yaşanan krizler denge durumundan geçici sapmalar olarak değerlendirilmekteydi. Ancak ekonomik krizlerin kronikleşmesi ve 1929'da yaşanan Büyük Buhranın başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm dünyada yarattığı tahribatlar Klasik ve Neo-Klasik ekonomik düşüncelerin krizlerin aşılmasında yeterli olmadığını ortaya çıkarmıştır. 1936 yılında J.M.Keynes'in Klasik ve Neo-Klasiklerin çeşitli görüşlerini çürüten *İstihdam, Faiz ve Para Hakkında Genel Teori* adlı eseri iktisat tarihinin en önemli çalışmalarından biri olmuştur (Dinler, 2000: 281).

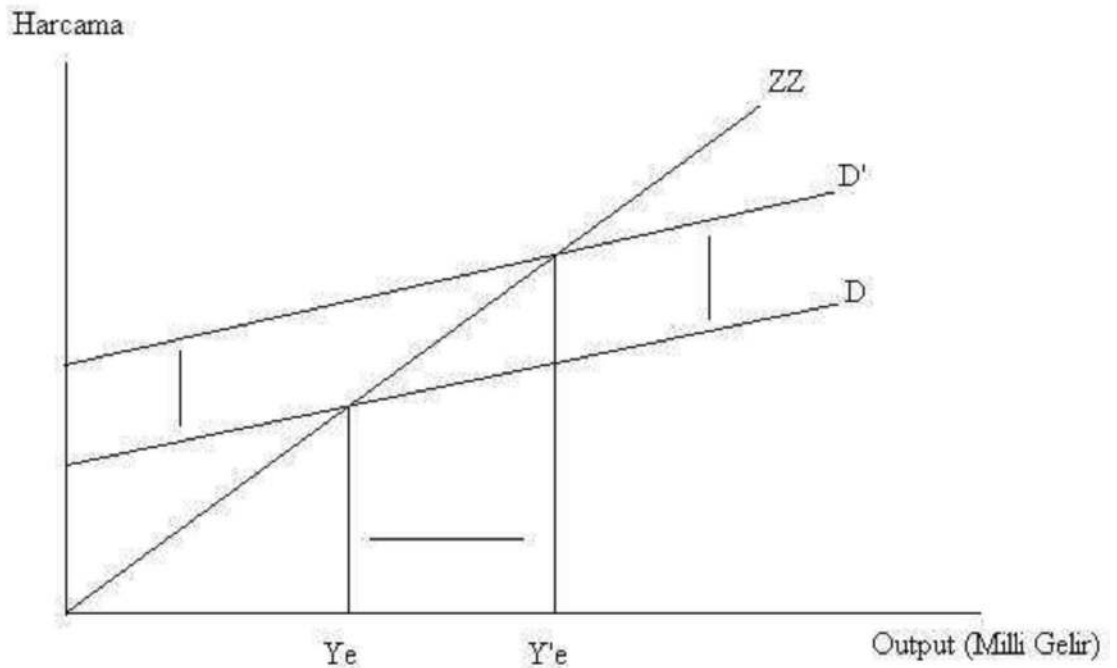
Keynes, istihdam teorisine milli ekonomide istihdam seviyesini belirleyen toplam arz ve toplam talep kavramlarını kazandırmıştır. Bu iki kavramdan genellikle toplam talep üzerinde durmuş toplam arzı ise veri olarak kabul etmiştir (Dirimtekin, 1981: 206). Efektif talep kavramı da Keynes'in Modern İstihdam Teorisi'ne kazandırdığı diğer kavramdır. Bir toplumda çeşitli mal ve hizmetleri satın almak için fiilen harcanmış paraların miktarı efektif talep olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla efektif talep milli gelire eşit olacaktır. Keynes'in istihdam teorisi şu şekilde ifade edilmektedir (Üstünel, 1990: 190-191):

İstihdam Seviyesi: Efektif Talep=Milli Gelir=Milli Hasıla=Tüketim Mallarına Yapılan Harcamalar + Yatırım Mallarına Yapılan Harcamalar

Keynes, Klasiklerin *birakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler*” felsefesine karşı çıkarak, özel sektör talebinin yetersiz kaldığı bir dönemde, üretimdeki ve istihdamdaki düşüşü önlemek için devletin toplam talebi destekleyerek ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunmuştur (Türkay ve Alkın, 2001: 161).

İstihdam ve reel ücret düzeylerinin emeğin arz ve talep eğrilerinin kesişmesi ile belirlenmesi ve tasarrufun sermaye mallarına yapılan harcamadan başka bir şey olmadığı görüşleri Keynes'in Klasik İstihdam Teorisini eleştirdiği noktalardır (Wallace, 1994: 112). Ayrıca Say yasasında belirtilen *her arz kendi talebini yaratır* görüşünü reddederek “talebin arzı yarattığı” görüşünü ileri sürmüştür (Pekin, 1996: 139).

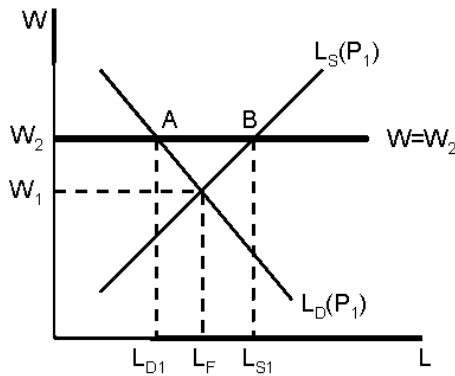
Şekil 1.4.Toplam arz-toplam talep ve Gelir denge seviyesinde kayma

Kaynak: Wallace, 1994: 137

Şekil 1.4.'te D eğrisi toplam talebi, ZZ eğrisi ise toplam arzı göstermektedir. Y_e milli gelir seviyesinde toplam arz eğrisi ZZ ile toplam talep eğrisi D kesişmektedir. Toplam talep eğrisi D^1 e kayması durumunda Y_e denge gelir seviyesi bozulacaktır. Bu denge gelir seviyesinde toplam talep, toplam arz veya milli geliri aşacaktır. Bu değişim sonucunda Y_e^1 gibi yeni bir denge seviyesine ulaşmaya kadar gelir ve istihdam yükselecektir.

Şekil 1.5. Nominal ücret katılığı

Kaynak: (Abuk Duygulu, 14/07/2008)

Emek piyasası P_1 fiyat düzeyinde ve W_1 nominal ücret düzeyinde tam istihdamdadır. Sendikaların sendikal güçlerini kullanarak veya hükümetin sosyal gerekçelerle minimum ücret düzeyi uygulaması başlatarak, ücret düzeyini W_2 düzeyinde belirlenmesi durumunda ($W_2/P_1 > W_1/P_1 = w_E$), W_2/P_1 cari reel ücret düzeyinde çalışmak isteyen kişi sayısı L_{S1} , firmaların çalıştırmak istedikleri kişi sayısı ise L_{D1} 'dir. Bu durum da ekonomide $L_{S1} - L_{D1} = AB$ kadar gayri iradi işsizlik olduğunu göstermektedir. Keynes'e göre hükümetler işsizliği azaltabilmek için piyasa mekanizmasının işleyişine müdahale etmelidir.

Keynes, ücretlerde meydana gelecek bir düşüşün beraberinde toplam talebi de düşüreceğini böylece fiyat ve ücretlerin daha düşük düzeyde oluşacağını ileri sürmüştür. Nominal ücretlerin sendikalar ve toplu pazarlık haklarından dolayı katı olduğunu kabul etmektedir. Keynes'e göre diğer şartlar aynı kalmak koşuluyla istihdam hacmi ile reel ücret arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Ayrıca nominal ücretlerin sabit kalmasına rağmen reel ücretlerin düşebileceğini ileri sürmüştür. Üretim tekniği, üretim teçhizatı ve işletme organizasyonunda değişme olmaksızın istihdam ve üretim artışı söz konusu ise bu fiyatları yükseltecektir. Toplam talep artış ve fiyatların yükselmesi, zorunlu olarak reel ücretlerin düşmesine yol açacaktır. Buradaki reel ücret düşüşü istihdam artışından kaynaklanmaktadır. Böylece reel ücretlerde meydana gelen düşüşün sebepleri nominal

ücret düşüşleri ve diğer şartlarda değişme olmaksızın meydana gelen istihdam artışıdır. Sonuç olarak Keynes ücret fleksibilitesi yoluyla tam istihdama ulaşamayacağı sonucuna varmıştır. Bundan dolayı da Keynes'in noksan istihdam dengesinin ücret yapışkanlığı dayandığı ileri sürülmüştür (Yalçıntaş, 1969)

1.3.3. Keynes ve Modern İstihdam Teorisi Sonrası Yaklaşımlar

Keynesyen teoriye karşı geliştirilen görüşlerden ilki 1960'lı yıllarda Milton Friedman'ın önderliğini yaptığı Monetarist teori olmuştur. Monetarizmin teorik yapısı dört nokta etrafında toplanmaktadır (Brunner, 1968: 9-24, çev: Savaş, 2007: 100).

- a) ekonomik yaşamı etkileyen temel faktör parasal değişimlerdir. Bu görüşe göre toplam talebi, dolayısıyla üretimi, istihdam ve genel fiyat seviyesini belirleyen temel unsur para arzında meydana gelen değişimlerdir.
- b) Para arzında meydana gelen değişimler ekonomiyi mikro karakterde olup; aktif varlığın fiyat ve getiri oranlarındaki değişimler nedeniyle yeniden düzenlenmesi yoluyla ortaya çıkar.
- c) Ekonomi esas itibarıyla istikrarlıdır ve kendi haline bırakıldığında yaygın bir işsizlik ev enflasyon gibi istikrarsızlıklara sürüklenmez. Ekonomide enflasyon ve işsizlik gibi sorunlar ortaya çıkarsa bunun sebebi ekonomiye dışarıdan ve çoğu defa para ve maliye politikası şeklinde yapılan müdahalelerden kaynaklanmaktadır.
- d) Amaç değişkenlerle araç değişkenler arasındaki ilişkilerin analizinde az sayıda denklemden oluşan “küçük modellerin” [...] kullanılması daha güvenli ve ekonomik olur.

Üçüncü maddede de ifade edildiği gibi ekonomide ortaya çıkabilecek hastalıkların sebebinin devletin başarısızlığından kaynaklandığı yani piyasa başarısızlığı kavramı yerine devletin başarısızlığı kavramı kullanılmıştır (Skousen, 2003: 456).

1970'li yıllarda Keynezyen iktisata getirdiği karşıt teorilerden biri de Arz Yönlü İktisattır. Arz Yönlü İktisat Keynezyen teorisinin toplam talebe ağırlık vermesine bir tepki olarak doğmuş ve ABD'de büyük ilgiyle karşılanmıştır. Arz yönlü iktisadın ekonomiyi çıkmazdan kullanacak reçeteler olarak devlet harcamalarını azaltarak toplam talebi sınırlayan, para arzındaki artışı yavaşlatan, tasarruf ve sermaye birikimini

olumsuz yönde etkileyen vergi yüklerini hafifletmek şeklinde ifade edilmiştir (Savaş, 2007: 141-142).

Yine 1970’li yıllarda Keynezyen görüşe karşıt olan düşüncelerden bir tanesi Rasyonel Beklentiler Teorisidir. Bu teorinin varsayımı insanların uygun tüm bilgiyi kullanması, fiyatlar ve ücretlerin esnek olması ve insanların sürekli aynı hatayı yinelemedikleri üzerinedir. Ücret ve fiyatların esnek olması, arz ve talebin her zaman dengede olduğunu ifade etmektedir (Parasız vd., 2000: 556).

Rasyonel Beklentiler teorisine göre para arzı arttığında bireyler belirli bir zaman sonra fiyatlar genel seviyesi ve nominal faiz oranının da yükseleceğini beklemektedir. Böylece bireylerin para arzının artışından kaynaklı enflasyonist etki beklentisi bireyleri rasyonel kararlar almaya yönlendirecektir (Aktan, 2004: 185).

1.3. İŞSİZLİK , TANIMI, ANLAMI

İşsizlik günümüzde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin çoğunda önemli bir ekonomik sorun olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de de işsizlik ilk sırada çözülmesi gereken problemler arasında yer almaktadır.

Çalışmamızın bu kısmında işsizlikle ilgili yapılmış çeşitli tanımlara yer vereceğiz. Ayrıca işsizliğin çeşitleri, nedenleri ve sonuçlarına değinerek genel olarak Türkiye’de işsizlik boyutlarını ele alacağız.

İşsizlik “emek faktörünün fiili olarak üretime katılmaması [olarak tanımlanmaktadır]” (Yıldırım vd, 2001: 65).

İşsizlik “çalışmayan ve aktif olarak iş arayan yetişkin işçi sayısını belirle[mektedir] [aynı zamanda] işgücüyle istihdam arasındaki farktır”. (Parasız, 1998:384).

Talas göre işsizlik; (1979: 90) kişi ve toplum açısından olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. “Kişi bakımından işsizlik, çalışma yeteneğinde ve isteğinde ve çalışmaya hazır bir durumda olup da gelir sağlayan bir işe sahip olamamak durumu [olarak ifade edilmektedir]”. Toplum açısından işsizlik ise, “üretken kaynakların kullanılmaması, boşa harcanması anlamını taşı[maktadır]”.

TUİK’in yapmış olduğu Hanehalkı İşgücü Anketlerinde işsiz tanımlaması Uluslar arası Çalışma Örgütü’nün ölçütlerine göre ifade edilmektedir. Bu ölçüte göre kişinin işsiz olarak kabul edilmesi için aşağıdaki üç koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir.

Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile

bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler.

Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenlerden, 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek kişiler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler (tuik.gov.tr).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ise, “çalışma çağındaki (15 + yaş) nüfustan toplam işgücü talebi ve faal olmayanları (öğrenci, ev kadını, emekli, mahkum, hasta, sakat, yaşlı, irad sahibi gibi) [çıkartarak] işsizlik rakamı” [nı tespit etmektedir] (DPT, 1989: 3). TÜİK ise iş aramayanları işsiz kabul etmeyerek işi olmayan, çalışmaya hazır ve iş arayan kişileri işsiz olarak nitelendirmektedir.

İşsiz tanımın üç kriteri vardır: işi yok, işe başlamaya hazır ve iş arıyor.

İş yok: yani ücretli olarak ya da kendi hesabına çalışma şeklinde istihdam edilmemiş olanlar,

İşe başlamaya hazır: yani referans dönemi boyunca ücretli ya da kendi hesabına çalışma şeklinde istihdam edilmeye hazır olanlar,

İş arıyor: yani belirli bir süre önce iş arama üzere belirgin adımlar atmış olanlar şeklindeki sınıflandırılması. (Lordoğlu, Özkaplan, Törüner, 1999: 54).

İLO’ya göre işsiz, aktif işgücü kapsamında yer alan ve bir işi yapmaya uygun, aktif bir şekilde iş arayanlar ve işi olmayanlar şeklinde tanımlanmaktadır (Sorrentino, 2000: 4).

Uluslar arası standartlara göre ise kişi bir saat bile çalışmış olsa işsiz olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca “hastalık, sakatlık, tatil, eğitim, grev-lokavt, doğum ve iş sözleşmesinin askıya alınması” vb. nedenlerle geçici olarak çalışmayan kişiler de bu süre içinde işsiz olarak kabul edilmemektedir (Hussmanns, Mehran, Verma, 1990: 72).

1.5. İŞSİZLİĞİN TÜRLERİ

İşsizlik yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerin de önemli bir sorunudur. Fakat buna karşın gelişmiş ülkelerdeki işsizlikle gelişmekte olan ülkelerdeki işsizlik arasında farklılıklar mevcuttur. Gelişmiş ülkelerde açık işsizlik ön planda iken gelişmekte olan ülkelerde daha çok gizli işsizlik, gönülsüz işsizlik, mevsimsel işsizlik gibi işsizlik türleri söz konusudur. Çalışmamızda işsizlik çalışma isteğine ve istihdam durumuna göre olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

1.5.1. ÇALIŞMA İSTEĞİNE GÖRE

Bir ekonomide insanların işsiz kalmalarının nedeni bazen kendilerinden kaynaklanan sebeplerden dolayıdır. Bu durumun sebepleri ise iş buldukları halde iş imkanlarını, çalışma saatlerini ya da ücretini beğenmemeleridir. Bu işsizlik türü iradi işsizlik olarak ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra tüm piyasa koşullarını kabul ettikleri halde iş bulamayan bir kesim de vardır ki buna da gayri iradi işsizler denilmektedir. Her iki işsizlik türünü de aşağıda kısaca açıklayacağız.

1.5.1.1. İradi İşsizlik

“Yetişkin kişilerin cari ücret düzeyinde çalışma olanaklarına sahip olmalarına karşın, çeşitli nedenlerle çalışmak istemeyip, işsiz duruma düşmeleri sonucunda söz konusu olan işsizliğe iradi işsizlik denir” (Dinler, 2000: 423). Bu işsizlik türünde aile fertlerinin çoğu çalışıyorsa ailenin çalışmayan kızı, oğlu veya evin hanımı karşısına çıkan iş fırsatlarını kendilerine layık görmeyerek, işi, iş yerini, ücret düzeyini, çalışma saatlerini ve imkanlarını beğenmeyerek çalışmak istemezler. Bu kişiler belirli bir işi kabul etseler bile bir süre sonra yine bir bahane bularak işlerini bırakırlar. Böylece bir işte uzun süre tutunamayarak zamanla tembelleşip, çalışma isteklerini kaybederler.

1.5.1.2. Gayri İradi İşsizlik

“Bir ekonomide, yetişkin kişilerin bir kısmının, cari ücret düzeyinde ve mevcut çalışma koşullarında çalışmaya razı olmalarına karşın, iş bulamamaları halinde ortaya çıkan işsizlik türüne gayri iradi işsizlik denir” (Dinler, 2000: 423). Bu işsizlik türünde ise işsiz kişiler cari ücret düzeyinin altında çalışmaya razı olurlarsa iş bulabilirler. Ancak bu sadece işsiz olan kişileri değiştirecektir. Çünkü iş bulduklarında çalışmakta olan diğer kişilerin işlerini ellerinden aldıkları için ekonomideki işsizlik ortadan kalkmayacaktır.

1.5.2 İSTİHDAM DURUMUNA GÖRE

1.5.2.1. Açık İşsizlik

Açık işsizlik bir ekonomide iş arayan kişilerin olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Açık işsizlik ekonomide tüm sektörlerde ortaya çıkabilecek bir hastalıktır.

“Bir kişinin para kazanmak veya geçimini temin etmek üzere yapacak bir işinin olmaması” açık işsizlik olarak ifade edilmektedir. (Yıldırım vd, 2001: 310).

Açık işsizlik, “işgücünün görünür şekilde ve açıkta kalan bölümüdür” (Demirci vd.,

2002: 299).

Açık işsizliği ortaya çıkaran nedenler arasında ekonomide durgunluk ve resesyon sürecine girilmesi, işletmeler üzerindeki vergilerin ağır yükü ve bunun sonucunda da ekonomide özel yatırımların azalması, kişileri çalışmamaya yönlendiren işsizlik sigortası, ekonomide ortaya çıkan krizler, teknolojik gelişmeler sonucunda vasıfsız işgücünün iş bulma imkanlarının azalması ve ortadan kalkması vb. sebepler gösterilmektedir (canaktan.org).

Aşağıda açık işsizliğin türlerini açıklamaya çalışacağız.

1.5.2.1.1. Geçici Açık İşsizlik

1.5.2.1.1.1. Friksiyonel İşsizlik (Arızı İşsizlik, Arama İşsizliği)

“Friksiyonel işsizlik emeğin normal yer değiştirmesine, mevcut işini terk edip başka bir iş aramasına bağlı bir işsizliktir” (Parasız, 1998: 385). İşçilerin yetenekleri, becerileri, tecrübeleri, çabaları, coğrafi bölge ve çalışmaya ayıracakları zaman için arzuladıkları çalışma süresi çok çeşitlidir. Benzer şekilde işçi çalıştırmak isteyen işverenlerin, işçilerden bekledikleri iş tecrübesi ve becerisi, çalışma koşulları, istihdam yeri, saati ve ödeyecekleri ücret konusunda çeşitli istekleri vardır. Bu farklılıkları nedeniyle işçilerin kendilerine uygun işgücü araması durumunda aradan zaman geçecektir. Böylece işçilerin kendilerine uygun iş bulması bununla beraber iş verenlerin de kendilerine uygun eleman araması süresince geçici olarak meydana gelen işsizlik friksiyonel işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Gürler, vd, 2002).

Bu açıklamalara göre friksiyonel işsizlik geçici bir dönemi kapsadığı için geçici işsizlik olarak da ifade edilebilir. Fakat toplam işgücünün tamamının her an işte olması imkansız olduğu için tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmayan bir işsizlik türüdür.

Aşağıda iş arama sürelerine göre işsiz sayıları verilmektedir. Tabloda görüldüğü gibi iş bulsa bile hala karar aşamasında olan ya da daha iyi bir iş beklentisi olan kişiler mutlaka olacaktır.

Tablo1.3. İş arama sürelerine göre işsizler(bin)

	AY	YIL		
--	----	-----	--	--

Yıllar	1--2	3--5	6--8	9--11	1 yıl ve daha fazla	2 yıl ve daha fazla	3 yıl ve daha fazla	İş bulmuş ama bekleyenler	Toplam işsiz
2000	530	395	164	50	190	72	44	52	1.497
2001	648	595	247	65	264	90	54	43	1.967
2002	704	583	279	102	428	716	94	98	2.464
2003	781	660	288	83	323	156	104	97	2.493
2004	513	544	326	111	472	269	220	44	2.499
2005	531	555	304	96	453	275	259	48	2.521
2006	587	561	286	86	430	230	206	59	2.446
2007(8)	764	508	253	104	398	160	129	66	2.383

Kaynak: TÜİK

1.5.2.1.1.2. Konjonktürel İşsizlik

Konjonktür, bir ülkenin ekonomik durumunu belirli bir anda açıklayan unsurların bütünü olarak ifade edilebilir.

Konjonktürel işsizlik, ekonomide çeşitli sebeplerden kaynaklanan konjonktürel dalgalanmalar neticesinde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Konjonktürel işsizlik konjonktürde resesyon sürecine girilmesi, ekonominin depresyon sürecine girmesi, ekonomide halkın satın alma gücünün azalması ve toplam talepteki yetersizlik, gayri safi yurt içi yatırımların azalması, konjonktürde enflasyon sürecinde toplam talebi kısıcıcı devlet politikaları(yüksek vergi uygulanması) nedeniyle tasarruf dolayısıyla yatırımların azalması vb nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır (canaktan.org).

Ekonomik canlanmanın olduğu dönemlerde talep artışına paralel olarak, milli gelir ve istihdamda da bir artış olmaktadır. Belirli bir zaman sonra üretimin artmasından dolayı mal ve hizmet arzı, talebi aşmaya başlayınca, talep yetersizliği nedeniyle canlılık yerini durgunluğa bırakacaktır (Dinler, 2000). “Böylece stoklar artıp, üretim gerilerken, işgücüne olan talebin azaldığı depresyon dönemlerinde işsizlik artacaktır” (Dinler, 2000: 426).

Bu işsizlik türü sanayileşmiş ülkelerde yaygın olarak görülmektedir. Demir-çelik, çimento sanayi gibi dayanıklı mal üreten sanayi kollarında daha etkilidir. Gıda sanayi gibi dayanıksız mal üreten sanayi kollarında ise daha az etkilidir.

Genel olarak konjonktürel işsizlik çeşitli coğrafi bölgelerde sanayi kollarının türüne göre farklılık göstermektedir. İşçi gruplarında ise sırasıyla, genç işçiler, yaşlı işçiler ve son olarak da orta yaşlı işçiler bu işsizlik türünden etkilenmektedirler (Demirci, vd, 1998).

1.5.2.1.1.3. Yapısal İşsizlik

“Yapısal işsizlik daha çok az gelişmiş ülkelerde görülmektedir. Bu ülkelerde özellikle sermaye yetersizliğinin doğurduğu bir işsizlik söz konusudur. Öyleyse emek arzı ile sermaye ve diğer üretim faktörleri arasındaki uyumsuzluk yapısal bir özelliğin sonucudur”(Unay, 2000: 400). O halde yapısal işsizlik ekonomide üretim faktörlerinden birini oluşturan emeğin oransal olarak fazla, buna karşılık sermayenin yetersiz olması durumunda ortaya çıkmaktadır. İş gücü sayısının fazla olmasına rağmen istihdam edilebilecekleri iş alanları ve iş yerlerinin az olmasını ifade etmektedir.

Yapısal işsizliği ortaya çıkaran nedenlere bakıldığında ise üretim teknolojisindeki gelişmeler, tüketim kalıplarındaki değişimler ve asgari ücret uygulaması gösterilmektedir (Dinler, 2000).

“Toplumların iktisadi, sosyal ve kültürel hayatındaki değişimler, adetler ve moda değişimleri de talep yapısını değiştirerek yapısal işsizliği doğur[maktadır]. Örneğin toplum bakır ve plastik eşya kullanmak yerine çelik eşya kullanmayı tercih ettiğinde [...] bakır ve plastik sektörlerindeki işçilerin işsiz kalmasına sebep ol[maktadır]” (Demirci vd, 1998: 306).

Teknolojik açıdan yapısal işsizliğinin tetiklenmesine tarımda mekanizasyon, tarım dışı sektörlerde ise otomasyon neden olmaktadır. İşçilerin yapmış oldukları işi makineler yapmaya başlayınca (örneğin tarımda traktör, el tezgahları yerine makineler) işçiler bir süre işsiz kalmaktadır.

Ülkemiz genç bir nüfus yapısına sahiptir ve artan bir hızla devam eden nüfus artışı nedeniyle nüfusa istihdam yaratılamamaktadır. Bu durum da yapısal işsizlik sorununa neden olmaktadır.

1.5.2.1.1.4. Teknolojik İşsizlik

Bilim ve teknolojiye gelişmeler çerçevesinde insan gücünün yerine makine, bilgisayar, robot vb'nin geçmesi neticesinde ortaya çıkan işsizlik türüdür. (canaktan.org).

Endüstride verimliliğin veya üretim miktarının artırılması veya daha gelişmiş yeni ürünlere olan talebin karşılanabilmesi amacıyla yapılan teknolojik değişimler sonucunda üretim hacminin değişmemesine ya da artmamasına karşılık emeğe olan gereksinimin azalması nedeniyle bir kısım iş gücünün istihdam dışına itilmesi durumu şeklinde ifade edilmektedir.(Başterzi: 1996:16).

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda üretimdeki masraflar azalmaktadır bu durum da emekte azalmaya neden olduğu için emeğin aleyhine bir gelişme olmaktadır.

Teknolojik işsizliğin ortaya çıkmasına neden olan etkenler olarak yeni makine, bilgisayar ve robotların üretime sokulması, organizasyonda makine yoğun ya da teknoloji yoğun üretim tekniklerinin kullanılması, yeni üretim teknolojilerindeki gelişmelerin üretimde vasıfsız insan gücünün önemini azaltması gösterilmektedir (canaktan.org).

1.5.2.1.1.5. Mevsimlik İşsizlik

Mevsimlik işsizlik, genellikle tarıma dayalı ekonomilerde ortaya çıkan bir işsizlik türü olup, belli mevsimlerde ortaya çıkan doğal koşullar ya da sosyal olaylar nedeniyle üretimin azalmasına ekonomik faaliyetlerin düşmesine paralel olarak belirmektedir (Hesapçıoğlu:1994: 291).

“Hava şartları ve mevsim değişimleri, mevsimlik işsizliğe doğrudan doğruya ve ani olarak tesir etmektedir. Hava şartları ve mevsim değişimleri genellikle üretim arzına tesir etmek suretiyle mevsimlik işsizliğe sebep olmaktadır” (Demirci vd, 1998: 301).

Mevsimlere bağlı olarak tarım, inşaat ve turizm sektörlerinde işgücü isteklerinin yılın belirli mevsimlerine rastlaması işgücünün yıl içerisinde belirli dönemlerde işsiz kalmasına neden olmaktadır. Yıl içerisinde talep ve arz değişimlerine bağlı olarak mevsim işsizliğinin görüldüğü sektörler, meşrubat sanayi, şeker sanayi ve tarıma dayalı sanayiler örnek olarak gösterilebilir. (Kurtaslan: 1991: 11).

Mevsimlik işsizlik kalkınmakta olan ülkelerin karşılaştığı tipik bir işsizlik türü olarak kabul edilmektedir. Giderilmesi için alınacak önlemler de ancak kısa vadeli çözümler içermektedir. “İklim yapısı veya belirleyici olan coğrafi faktörler sabit olduğu için ancak dengeli ve uzun dönemli istihdam politikaları sorunun belirgin ağırlığını hafifletebilir”. Mevsimlik işsizliğin giderilmesi uzun dönemde tarımsal yapının yerini tarımsal sanayiye bırakmasıyla gerçekleşebilecektir. Fakat kısa dönemli çözüm olarak da tarımdaki makineleşme ve elde edilen ürünün yıl içine dağıtılacak biçimde yeniden düzenlenmesi gösterilmektedir. (Lordoğlu vd, 1999: 290)

“Türkiye’de işsizliğin en yoğun olduğu dönem Aralık-Şubat, en düşük olduğu dönem ise Haziran-Ağustos aylarına rastlamaktadır” (Devlet Planlama Teşkilatı, 1989: 2).

1.5.2.2. Gizli İşsizlik

Bir ekonomide bir kısım insanlar çalışır göründükleri halde, bunların bir kısmı o iş alanından çekildiği durumda üretimde bir azalma olmuyorsa, o ekonomide gizli işsizlikten söz edilmektedir. Bu durum çalışanların bir kısmının üretim için gereksiz olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla işgücünün hepsi düşük verimle çalışmaktadır. (Gürler vd, 2002: 200).

Bir ülkede gizli işsizliğin bulunması mevcut üretim miktarını sürdürmek için, hizmetlerine mutlaka gerek olmayan, anonim bir nüfus kitlesinin beslenmekte olduğunu ifade etmektedir. (Eren: 1998: 247).

“Gizli işsizlik halinde işgücünün marjinal verimliliği sıfırdır”. [Yani üretime dahil edilen son kişinin üretime katkısı sıfır olduğu için], gizli işsiz işten çıkarılsa bile üretim düşmemektedir. Bazı durumlarda işgücünün marjinal verimliliği negatif olabilmektedir. Eğer bir ülkede emek arzı sermaye artışından öndeyse ve eş, dost, akrabaya iş temini gerekli ise gizli işsizlik kaçınılmazdır” (Unay: 2000: 402) .

1.6. İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ

İşgücü talebinin işgücü arzını karşılayamadığı noktada ortaya çıkan işsizlik, tembellik değil, toplumun çalışma ve ekonomi hayatıyla ilgili sosyal bir olay olarak ifade edilmektedir (Talas, 1976).

İşsizliğe yol açan pek çok etken sayılabilmektedir. Bunlar nüfus, kırdan kente göçler, tarımın makineleşmesi sonucu ortaya çıkan açık işsizler, tarımdaki gizli işsizlik, iş imkanlarının beklentilere uymaması, dış ülkelere gönderilen işçi sayısındaki azalma, yurda kesin dönüş yapan işçi sayısındaki artış, sanayide makine yoğun tekniklerin kullanılması olarak ifade edilmektedir (Başol, 1983: 36).

İşsizliğe neden olan bu faktörlerin etkisini en aza indirmek için hükümetler etkili politikalar üretmeye çalışmaktadırlar. Fakat işsizlik her zaman ülkenin en önemli makro ekonomik sorunu olma özelliğini yitirmemektedir. Dornbush ve Fischer (1998: 13) de işsizliğin iki haneli rakamlara ulaştığında hatta bu rakamlardan daha düşük olduğunda bile yine de bir numaralı toplumsal ve siyasal sorun olduğunu ifade etmektedir.

1.6.1. Nüfus Faktörü

Nüfus bir ülkede oturan toplam insan sayısını ifade ederken tüketici olarak düşünülmekte fakat aynı zamanda bir ekonomik kaynak olması nedeniyle de ekonomi biliminin ilgi alanına girmektedir (Başol, 1984).

İşgücü piyasasını biçimlendiren nüfus faktörünün, toprağa göre az veya çok olması, çoğunluğunu kadın veya erkeklerin oluşturması, yaş gruplarının bileşimi ve çalışabilir yaştakilerin genel nüfus içinde dağılımı, ülkenin ekonomik yaşamı üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratmaktadır (Baysal, 1984).

Türkiye’de şehirlerde yaşayan nüfus, köylerde yaşayan nüfusa göre çok büyük bir hızla artmaktadır. 1990-2000 döneminde şehirlerde yıllık nüfus artış hızı binde 26.8 iken köylerde bu oran binde 4.2’dir. Ülke genelindeki nüfusun yüzde 26’sının bulunduğu Marmara Bölgesi en fazla nüfusa sahip iken, nüfusun yüzde 9’unun bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi en az nüfusa sahiptir (T.C.Başbakanlık ve DPT).

Nüfus artışı doğal artış, salt artış olmak üzere iki şekilde ifade edilmektedir. Belirli bir süre içinde doğumlar ve ölümler arasındaki fark doğal artış, doğum ve iç göçler toplamıyla ölüm ve dış göçler toplamı arasındaki fark salt artış olarak ifade edilmektedir (Utku, 2006).

Türkiye’de doğal nüfus artışının en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi iken, salt nüfus artışının olduğu bölge ise Marmara Bölgesidir .

Nüfus artışı ülkedeki milli gelirin azalmasına, kalkınma hızının düşmesine neden olduğu gibi işsizliğin de artmasına neden olmaktadır. Nüfus artışıyla beraber çalışma çağına gelen nüfusta da hızlı bir artış olmaktadır. Bu durum işgücü arzındaki artışı ifade etmektedir. Fakat Türkiye’deki iş alanlarının yani işgücü talebinin işgücü arzını karşılaması yetersiz kalmaktadır.

Nüfus artışının neden olduğu işsizlik aynı zamanda çalışabilir nüfusun fazla olması nedeniyle ücretlerin düşmesine ve yoksulluğa neden olmaktadır.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), 2004-2020 döneminde Türkiye’deki nüfus artış hızının yıllık yüzde 1,2 olacağını bildirmiştir. Bu oranla Türkiye’nin Hindistan ve İrlanda’nın yanında nüfus artış hızının en yüksek olduğu üç ülkeden biri haline geleceğini belirtmiştir (ntvmsnbc.com, 2006). Ayrıca 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusun artış oranının %2,5-3,5 u bulduğu belirlenirken, 2030 yılına kadar devam edecek bu durum nedeniyle 2010 yılına kadar her yıl ortalama 750 bin iş yaratılması gerektiği tespit edilmiştir (ntvmsnbc.com, 2005).

2007 yılı sayımına göre Türkiye’deki nüfusun yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 1.4. Yaş ve cinsiyete göre nüfus dağılımları

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	5.793.906	2.978.972	2.814.934
5--9	6.436.827	3.303.329	3.133.498
10--14	6.411.658	3.288.472	3.123.186
15-19	6.157.033	3.159.723	2.997.310
20-24	6.240.573	3.181.804	3.058.769
25-29	6.512.838	3.295.102	3.217.736
30-34	5.727.699	2.885.151	2.842.548
35-39	5.072.441	2.565.112	2.507.329
40-44	4.725.800	2.379.314	2.346.486
45-49	4.085.065	2.057.626	2.027.439
50-54	3.565.669	1.781.029	1.784.640
55-59	2.788.858	1.369.618	1.419.240
60-64	2.067.714	981.178	1.086.536
65-69	1.698.583	781.165	917.418
70-74	1.373.077	629.241	743.836
75-79	1.069.961	441.289	628.672
80-84	578.879	212.383	366.496
85-89	182.188	58.552	123.636
90+	97.487	27.473	70.014
Toplam	70.586.256	35.376.533	35.209.723

Kaynak: TÜİK

Tabloyu yüzdelik değerlerle ifade edersek; 0-14 yaş arası nüfus %26.4, 15-64 yaş arası nüfus %66.5 ve 65 yaş üstü nüfus %7.1 dir. Bu oranlar 2006 yılı değerleriyle karşılaştırıldığında oranlar sırasıyla %28.1, %66 ve %6 olarak tespit edilmiştir.

1.6.2. Kırdan Kente Göçler

Köyden şehre ya da kırdan kente diye de ifade edilen bu göç türü iç göçler içerisinde yer almaktadır. İç göç “nüfusun ülke içindeki iki nüfus sayımı arasındaki ikametgâh farkıdır [şeklinde tanımlanmaktadır]” (Parasız ve Bildirici, 2002: 139).

“1950’lerden beri bütün bir Türkiye’de tarımsal verimliliğin düşük olması, tarım sektöründeki gelirin yetersizliği, toprak mülkiyetindeki dağılımın dengesizliği, tarımda mekanizasyonun başlaması, ailelerin mal ve mülklerinin küçük parçalara bölünmesi nedeniyle tarım sektöründen nüfus kaçıışı başlamıştır” (Unat, Keleş, Penninx, Renselaar, Velzen ve Yenisey, 156).

Üçüncü dünya ülkelerinde kırdan kente göç, erkeklerin ailelerinden ayrı olarak göç etmesi, aile bireyleri ile beraber kente göç fakat geçim sıkıntısı nedeniyle köye geri dönüş ve sürekli bir iş bulduktan sonra devamlı yerleşim olmak üzere üç şekilde gerçekleşmektedir (Görk, 2002).

Newman (1981), tarımdaki makineleşme ve toprağın eşit dağıtılamamasının kırdan kente göçü tetikleyen bir neden olduğunu ifade etmektedir.

Kırsal kesimdeki halk tarım ve hayvancılık gibi sektörlerde iş görmekte genellikle kendi hesabına çalışmaktadır.

Tarım sektöründeki çalışanlar istihdam içerisinde büyük pay almaktadırlar. Bu durum tarım sektörünün işsizlik deposu haline gelmesine neden olmaktadır.

Ekonomik şartların değişmesiyle istihdamın yapısı da değişmektedir. Aynı tarım geliri büyük bir aileyi geçindiremediği için aileler küçülmekte ve tarımsal kesimden kentlere göç olmaktadır. Geçmişte tarımda istihdam ediliyormuş ya da işgücüne dahil değilmiş gibi görünen bir grup nüfus kentlerde işsiz sınıfına dahil olmaktadır (Kumcu, 2007).

Tarımda yaşanan makineleşme, emek gücüne duyulan ihtiyacın azalması, toprak yetersizliği, kan davası, terör, bölgeler arası gelişme farklılıkları kırsal kesimi itici kılan faktörlerin başında gelmektedir (aile.gov.tr, 2007). Ayrıca endüstrileşme sonucu kentlerde işgücü ihtiyacının ortaya çıkması kırdan kente göçün başlıca nedenini oluşturmaktadır. Kırdan kente doğru yapılan bu göçler sonucunda şehirde meydana gelen nüfus arışı ücretli iş artışından yüksek olduğu için işsizlik ortaya çıkmaktadır (tb-yayın.gov.tr).

Kişiler şehirdeki iş imkanlarının daha fazla olacağı düşüncesiyle tarım sektöründe elde edemedikleri geliri şehirde kazanmak istemektedirler.

Kırdan kente göç eden birey vasıfsız ve eğitimsiz olduğu için ya işsiz kalmakta ya da hiçbir sosyal güvencesi olmadan işportacılık, inşaat işçiliği, şoförlük vs. yapmaktadır (Korcun, Keçeli, Şanlı, 2007).

Kırdaki nüfusu kente çeken diğer bir faktör olarak eğitim gösterilebilir. Aileler çocuklarının kentte daha iyi bir eğitim alacakları düşüncesiyle bu imkanlardan faydalanmak istemektedirler.

Terör faktörü de kişileri göçe zorlayan en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Can ve mal güvenliği ihtiyacı kişileri kırdan itmektedir.

Kırdan kente gerçekleşen göç olayı yalnızca işsizliği tetiklemekle kalmayıp bununla beraber şehrin fiziki ve kültürel yapısına da olumsuz etki etmektedir. Gecekondulaşma, şehrin kimliğinin ve kültürünün deforme olması gibi durumlara neden olmaktadır.

Kırdan kente göçü engellemek ya da azaltabilmek için şehri cazibe merkezi olmaktan çıkartacak önlemlerin alınması, köydeki geçim koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Toprak ve diğer üretim kaynaklarının dağılımındaki dengesizlik, arazinin parçalılığı, kamu hizmetlerindeki noksanlıklar ve dağınıklık problemlerinin çözülmesi gerekmektedir. Çiftçinin gelir düzeyini artıracak tarım ve pazarlama teknikleri öğretilmeli, yatırım gücü kredilerle desteklenmelidir. Sağlık hizmetlerinin köylere yeterince ve aktif olarak gitmesi sağlanmalı, ulaşım imkânları geliştirilerek, köy koşullarının iticiliği ortadan kaldırılmalıdır (tb-yayin.gov.tr, 2007).

Eğer ekonomik genişleme yeterli hızla ilerler ve uygun işgücü politikaları ve iş imkanları ile desteklenirse göç alan büyük şehirler kırsal bölgelerden göç eden önemli bir kesimi de sindirebilecektir (belgenet.com, 2007).

Türkiye'nin 1970-2006 yılları itibariyle kır ve kent nüfus sayıları ve oranları aşağıdaki gibi tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere 1970 yılında kent nüfusu oranı %28,7 iken 2006 yılında % 62,7 ye çıkmış bunun tersine kır nüfusu oranı 1970 yılında %71,3 iken 2006 yılında %37,3 e gerilemiştir.

Tablo 1.5. 1970-2006 Yılları kır-kent nüfus sayıları ve oranları

YIL	Toplam Nüfus (Bin Kişi)	Kent Nüfusu (Bin Kişi)	Kent Nüfus Oranı (%)	Kır Nüfusu(Bin Kişi)	Kır Nüfus Oranı (%)	Dönemler	Kentleşme Hızı (%)
1970	35.605	10.222	28,7	25.384	71,3	1965-1970	5,3
1975	40.348	13.272	32,9	27.076	67,1	1970-1975	5,4
1980	44.737	16.065	35,9	28.672	64,1	1975-1980	3,9
1985	50.664	23.238	45,9	27.426	54,1	1980-1985	7,7
1990	56.473	28.958	51,3	27.515	48,7	1985-1990	4,5
2000	67.420	38.661	57,3	28.759	42,7	2000	2,9
2001	68.407	39.709	58	28.698	42	2001	2,7
2002	69.388	40.823	58,8	28.565	41,2	2002	2,8
2003	70.363	41.924	59,6	28.439	40,4	2003	2,7
2004	71.332	43.036	60,3	28.296	39,7	2004	2,7
2005	72.065	44.747	62,1	27.318	37,9	2005	4
2006	72.974	45.754	62,7	27.220	37,3	2006	2,3

Kaynak: TÜİK, DPT.

(1) 1970-2000 yılları arası sayım tarihi itibarıyla'dır. 2000-2006 yılları arası yıl ortası tahminleridir.

(2) Kent 20.000 ve daha fazla nüfusu olan yerleşmedir.

Bununla beraber kentleşme hızı 2006 yılında %2,3 e düşmüştür. En yüksek olduğu dönemse 1980-1985 yılları arasındadır ve %7,7 seviyesindedir. Öncelikle kentleşmenin zaman içerisinde doğrusal bir seyir izlemediği görülmektedir. Şehir nüfusunun artış hızı, 1965 yılından 1975 yılına kadar yüzde beş gibi yüksek bir oranda seyrederken, 75'li-80'li yıllarda oldukça yavaşlamıştır.. 1980-1985 arasında ise son elli yılın en yüksek oranına, yüzde 7,7 oranına, çıktıktan sonra, tekrar yavaşlamış ve 2000-2006 yılları arasında ortalama %2,78 oranında seyretmiştir.

Aşağıda kır-kent nüfusunun iş gücüne katılma oranlarına ilişkin veriler bulunmaktadır. Görüldüğü gibi kırdaki işgücüne katılma oranı kente göre daha yüksektir. Kırdaki çalışanların çoğunluğu kendi hesabına çalışmaktadır. Ayrıca kırsal kesimde işgücüne katılım oranlarının kentlere kıyasla daha yüksek tespit edilmesi, kentlerden farklı olarak; kadınların çoğunlukla ücretsiz aile işçisi şeklinde tarımda istihdam edilmesi ve öğrencilerin örgün eğitim sürecinden erken ayrılmalarından kaynaklanmaktadır (DPT, 2008).

Tablo 1.6. Kır-Kent Nüfusu

	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Kurumsal olmayan sivil nüfus (000)	68 667	69 435	43 212	44 116	25 454	25 319
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	49 006	49 752	31 319	32 056	17 687	17 696
İşgücü (000)	23 019	23 249	14 085	14 353	8 934	8 896
İstihdam (000)	20 618	20 752	12 376	12 530	8 242	8 222
İşsiz (000)	2 401	2 496	1 709	1 823	693	674
İşgücüne katılma oranı (%)	47.0	46.7	45.0	44.8	50.5	50.3
İstihdam oranı (%)	42.1	41.7	39.5	39.1	46.6	46.5
İşsizlik oranı (%)	10.4	10.7	12.1	12.7	7.8	7.6
<i>Tarım dışı işsizlik oranı (%)</i>	13.1	13.4	12.4	13.0	15.4	15.1
<i>Genç nüfusta işsizlik oranı⁽¹⁾ (%)</i>	19.5	19.5	21.3	21.8	16.2	15.3
Eksik istihdam oranı (%)	3.5	3.6	3.1	3.4	4.2	3.8
<i>Genç nüfusta eksik istihdam oranı⁽¹⁾ (%)</i>	3.6	3.9	2.9	3.5	4.8	4.6
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	25 987	26 503	17 235	17 703	8 752	8 800

(1) 15-24 yaş grubundaki nüfus

Kaynak: TÜİK

1.6.3. Tarımda Makineleşme

“Makineleşme, sermaye/emek oranındaki artışı ifade etmektedir” (Çelik, 2006: 150)

Türkiye’de tarım sektöründe gerçekleştirilen yapısal reformlar bu sektördeki istihdamı kentlere, sanayi ve hizmetler sektörüne kaymaya zorlamıştır. Fakat sanayi ve hizmetler sektörünün yeni istihdam yaratma kapasitesinin yetersiz kalması ve tarım sektöründen açığa çıkan işgücünün bu sektörlerin talep ettiği nitelikleri taşınamaması sebebiyle işsizlik oranına olumsuz etki etmiştir. Böylece tarım sektörünün sorunu olan gizli işsizlik, açık işsizlik haline gelmiştir (Ay, Karaçor, 2007).

Türkiye’de 1950’lerden sonra verimi arttırıcı; makineleşme, ıslah edilmiş tohum, gübre, tarımsal mücadele ilaçları gibi girdilerden özellikle traktör kullanımında büyük artış olmuştur (tobb.org.tr).

Çelik (2006) çalışmasında, tarımdaki makineleşmenin kriteri olarak traktör sayısının alınabileceğini belirtmektedir. Traktör sayısındaki artışla beraber tarımda açığa çıkan işgücü miktarının da artması beklenmektedir (Çelik, 2006).

İlkel metodlarla tarım yapılan bir yerde fabrikasyona veya makineleşmeye geçildiği zaman insan gücüne olan ihtiyaç azalmaktadır.

“Tarımda artan makineleşme, hem erkek hem de kadınlar için, ama daha çok kadınlar için istihdam olanaklarını azaltır (Tansel, 2002: 9).

Yenigül (2005) çalışmasında, tarımsal üretimde insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçilmesi, tarımsal alanda üretim yapan büyük işletmelerin sayısının artması ve

tarım topraklarının mülkiyetindeki dengesizlik nedeniyle işsizliğin ve topraksızlaşmanın meydana geldiğini belirtmektedir (Yenigül, 2005).

“Sanayileşme ve makineleşme ile birlikte tarımda da yapısal değişimler meydana gelmektedir. Makineleşme bir yandan işlenmeyen toprakların kullanıma açılması ile tarım yapılan alanların genişlemesine neden olurken, bir yandan da nüfus artışı ve miras yoluyla arazilerin parçalanmasına ve bunun sonucu olarak da tarım işletmelerinin parçalanıp küçülmesine neden olmaktadır” (ilo.ch/public).

Konya, Yunak İlçesi Emniyet Amirliği tarafından yayınlanan bir araştırma sonucunda ilçede makineleşmeyle tarım kesiminde meydana gelen büyük bir işsizlik kitlesinin zamanını kahvede geçirdiğini ortaya çıkmıştır (konya.pol.tr).

Makineleşmeyle teknoloji arasında bir ilişki söz konusudur. Teknolojik ilerlemeler sonucunda emek yoğun üretimin yerini sermaye yoğun üretim almaktadır. Teknolojik gelişmelerle bir kısım işgücü açıkta kaldığı gibi teknoloji kullanımına sahip olan nitelikli işgücüne de çalışma sahaları açılmaktadır. Örneğin inşaat sektöründe faaliyette bulunan bir işletmenin gelen mallarını taşımak için hamal kullanmaktan vazgeçip forklift satın alması hamallık yapan kişileri açıkta bırakmaktadır fakat forklift kullanmayı bilen işgücü ihtiyacını doğurmaktadır.

Kapstein (1996), hızlı teknolojik değişim ve uluslar arası rekabetin hızla artması sonucunda işgücü piyasalarının yıprandığını ileri sürmektedir (Kapstein, 1996).

Teknoloji, verimliliği yükselterek üretimde ihtiyaç duyulan işgücü miktarını azaltmaktadır fakat aynı zamanda da ekonominin diğer sektörlerinin de gelişmesine katkıda bulunarak işgücü talebi yaratmaktadır (Ekin, 1997).

“Teknolojik gelişime rağmen çalışma koşulları olumlu yönde gelişmek yerine geniş emekçi yığınlarının aleyhinde daha olumsuz özellikler kazanmıştır: İşsizlik artmış[tır]”[...] (Binbay, 2006: 28)

1.6.4. Tarımda Gizli İşsizlik

Türkiye’de tarım sektörünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı düşmekte fakat sektörün istihdamdaki payı azalmamaktadır. Tarım sektöründe istihdam edilenler aile içinden ücretsiz çalışan işçiler ve kadınlardan seçilmekte ve aile işletmelerine dayalı üretim yapılmaktadır. Tarım sektörünün ekonomideki önemi gittikçe azalmasına rağmen yine de nüfusun büyük bir kısmı geçimini tarımdan sağlamaktadır.

Tarım sektöründe işgücü yapısının en önemli özelliği üretime hiçbir katkısı olmayan kişilerin yani gizli işsizlerin istihdam edilmesidir.

Türkiye’de kendi kendine yeterlilik ve yarı-yeterlilik tarım işletmelerinin karakteristik özelliğidir. Düşük üretim, yüksek gizli işsizlik ve düşük rekabet gücü bu tür işletmelerin ortak özelliğidir (ikv.org.tr).

Türk tarımı gelişmiş ülkelere göre daha düşük gelişme ve verim düzeyi göstermektedir. Bunun sebepleri aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

- Tarım nüfusunun artışıyla beraber tarımsal toprakların genişletilememesi fakat bu toprakların paylaşılması nedeniyle işletme ölçekleri küçülmekte, arazi parçalanması artmakta, verim kayıpları büyümektedir,
- Düşük yağış alan bölgelerin su fakirliği yaşaması,
- Düşük yağışlı bölgelerde gübre kullanımının sınırlanması nedeniyle nadas zorluğu olması bu nedenle çiftçinin gelirinin düşmesi,
- Girdi maliyetlerinin yükselmesi. Tarımsal ürünlerin fiyatları enflasyon oranında arttırılırken, girdi fiyatlarının enflasyonun iki katı oranında arttırılması,
- Çiftçi kesiminin eğitimsiz ve örgütsüz olması (Eraktan, 2007).

1.6.5. İş İmkanlarının Beklentilere Uymaması

Bireylerin işsiz kalmasına dış faktörlerin yanı sıra kendi istek ve tercihleri de yön vermektedir. Bazı durumlarda bireyler iş bulsalar bile ücreti, çalışma koşulları vb. nedenlerden dolayı beklentileriyle uyuşmadığı için çalışmayı reddetmektedirler. Böylece gönüllü işsiz konumuna gelmektedir.

Bununla beraber bireyin işgücü piyasasından dışlanması, bireyi işgücü piyasasından uzaklaştırmakta ve birey bu sebeple geçimini sağlayacak iş bulamamaktadır (Seyyar, 2003).

1.6.6. Dış Ülkelere Gönderilen İşçi Sayısındaki Azalma

Dış göç hareketleri 1960’lı yıllarda başlamıştır ve başlangıcı Federal Almanya Cumhuriyetinde düzenlenen mesleki yetiştirme programına dayanmaktadır. Dışa göç eden kesim genellikle az gelişmiş bölgelerde yaşayan, daha iyi bir iş imkanı elde etmek ve para kazanmak amacıyla göç etmek isteyen kesim tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yurt dışına işçi göçü ve yurt dışından Türkiye’ye işçi göçünün nüfus ve işgücü akımı üzerine etkisi söz konusudur. “Türkiye’ye 1950’leri takiben başlayan göç hareketi, nüfus tazyikini kısa devrede bir milyona yakın hacimde arttırarak istihdam” [problemlerini ortaya çıkarmıştır]. Fakat 1960’lı yıllarda gerçekleşen Türkiye’den

Avrupa'ya göçler “tüketim ve istihdam baskısını kısa dönemde nisbi olarak azalmıştır” (Hiç, 1971: 520).

Türk işçileri göçün başladığı ilk zamanlarda göçe sıcak bakmamışlardır. Fakat geçici iş bırakmalar nedeniyle Türkiye'yi ziyarete gelenler, gittikleri yerlerdeki çalışma imkanlarından ve olumlu taraflarından bahsederek çevresindekileri etkilemiş ve dış ülkelerde çalışma olanağı arayan işçi sayısında artma olmuştur (Onulduran ve Renselaar, 1975).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da fazla işgücünü eritebilmek için fazla işgücünün ihracı tedbir olarak gösterilmiştir (DPT, 1963).

Fazla işgücü ihracının desteklenmesindeki amaç istihdam darlığından dolayı söz konusu olan işgücü fazlasını dış ülkelere yöneltmek bununla beraber yurda dönen işçilerin gittikleri yerlerde edindikleri bilgi ve becerilerden faydalanmaktır ve nitelikli bir hale gelen işçilerin Türkiye'de iş bulmalarını sağlamaktır.

Sonuç olarak yurt dışına gerçekleşen göçlerin azalması nedeniyle nüfusun istihdam baskısı artacak dolayısıyla işsiz sayısında artış olacaktır.

Tablo 1.7. 1961 Yılından 2007 Yılı Sonuna Kadar Yurtdışına Yapılan Göndermeler

Yıllar	Gönderilen Kişi Sayısı	Yıllar	Gönderilen Kişi Sayısı
1961	1476	1984	45.425
1962	11,185	1985	47.362
1963	30,328	1986	35.652
1964	66,176	1987	41.105
1965	51.520	1988	52.752
1966	34.410	1989	50.097
1967	8.947	1990	47.841
1968	43.204	1991	53.025
1969	103.975	1992	60.000
1970	129.575	1993	63.244
1971	88.442	1994	61.145
1972	85.229	1995	59.483
1973	135.820	1996	40.697
1974	20.211	1997	33.321
1975	4.419	1998	25.907
1976	10.558	1999	17.475
1977	19.084	2000	13.645
1978	18.852	2001	20.242
1979	23.630	2002	26.916
1980	28.503	2003	34.151
1981	58.753	2004	40.198
1982	49.388	2005	60.355
1983	52.470	2006	81.379
		2007	70.024

Kaynak: İşkur

1.6.7. Yurda Kesin Dönüş Yapan İşçi Sayısındaki Artış

Yurt dışına göç eden Türk işçiler belirli süreler çalıştıktan sonra çeşitli sebeplerle Türkiye'ye dönüş yapmaktadır.

Türkiye'ye dönüş yapanların sayısı 1980'lerin ortalarında azalmakla beraber sonraları artış göstermiştir. 1985-95 döneminde yılda ortalama 44.000 kişi Federal Almanya'dan Türkiye'ye dönmüştür. 1974-1984 döneminde dönenlerin ortalama %43'ünü 18 yaşın altındaki gençler, %13'ünü 18-25 yaş arası gençler oluşturmaktadır. 1985-1995 döneminde geri dönenlerin %29'unu 18 yaşın altındaki gençler, %18'ini ise 18-25 yaş grubundaki gençler oluşturmaktadır (Kuruüzüm, 2002: 103).

Görüldüğü gibi 1974-1995 arası dönen kesimin önemli bir kısmını oluşturan 18 yaşın altındaki ve 18-25 yaş grubu arasındaki gençler 2000’li yıllarda çalışma çağındaki nüfusu oluşturan kesime dahil olmuştur. Böylece dış göçle azaltılmaya çalışılan işgücü fazlası geri dönüşlerle tekrar kendini göstermeye başlamıştır.

1.6.8. Sanayide Makine Yoğun Tekniğin Kullanılması

Teknoloji işsizliğe etki eden önemli faktörler arasındadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre üretimde teknolojik gelişmelerle aynı doğrultuda makine yoğun teknolojinin kullanılması ya da emek yoğun üretime yer verilmesi farklılık göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkeler teknolojiyi daha geriden takip ettikleri için emek yoğun üretime daha fazla ağırlık verilmektedir bu da teknolojinin işsizliği arttıran önemli bir etken olmamasına neden olmaktadır. Gelişmiş ülkeler ise sermaye yoğun üretim biçimine ağırlık verdikleri için emek kullanımı zorunluluğu ortadan kalkmakta bu da işsizliği arttırıcı rol oynamaktadır. Burada şöyle bir durum da unutulmamalıdır ki makine yoğun üretim tekniklerinde de makineleri kullanabilecek kişilere ihtiyaç olacaktır fakat bu kişilerin kalifiye olması gerekliliği (makineyi kullanabilecek yetenek ve beceriye sahip olunması) unutulmamalıdır.

Teknolojinin emek açısından etkisinin olumsuz olduğu düşünce olanların yanı sıra olumlu etkileri olacağını savunan görüşler de vardır.

Teknolojik gelişmelerin istihdam üzerinde daraltıcı etki yaratması nitelikli işgücüne ihtiyaç duyulması açısından niteliksiz işgücünün açıkta kalmasına neden olmaktadır. Bununla beraber makinelerin kullanımı açısından da yeni iş alanlarının oluşmasını sağlayarak genişletici bir etki yaratmaktadır (Lordoğlu, 1992).

Klasikler ve Neoklasiklere de teknolojinin işgücü üzerine etkisi açısından farklı görüşler öne sürmektedir. Klasikler teknoloji nedeniyle emeğin atıl duruma düşeceğini ve işgücünün işsiz kalacağını belirtirken, Neoklasikler ise, makinelerin işgücünün yerini alması sonucuyla ücretleri düşürücü bir etki yaratacağını fakat diğer alanlarda işgücünün makinenin yerini alacağını ileri sürmektedirler (Başterzi, 1996).

Teknoloji üretim sürecinde uzun vadede maliyetleri düşürebilmesi açısından önemlidir. Çünkü teknoloji ile beraber daha kaliteli ürünler daha kısa zamanda üretilebilecektir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta teknolojinin üretici kesime sağladığı yararlar ile işgücü üzerine olumsuz etkileridir. Teknolojinin gereği sebebiyle

makine yoğun üretime geçmenin yükü işgücü üzerinden alınmalı, gerekirse işgücü eğitilmelidir.

1.7. TÜRKİYE’DE İSTİHDAMIN YAPISI

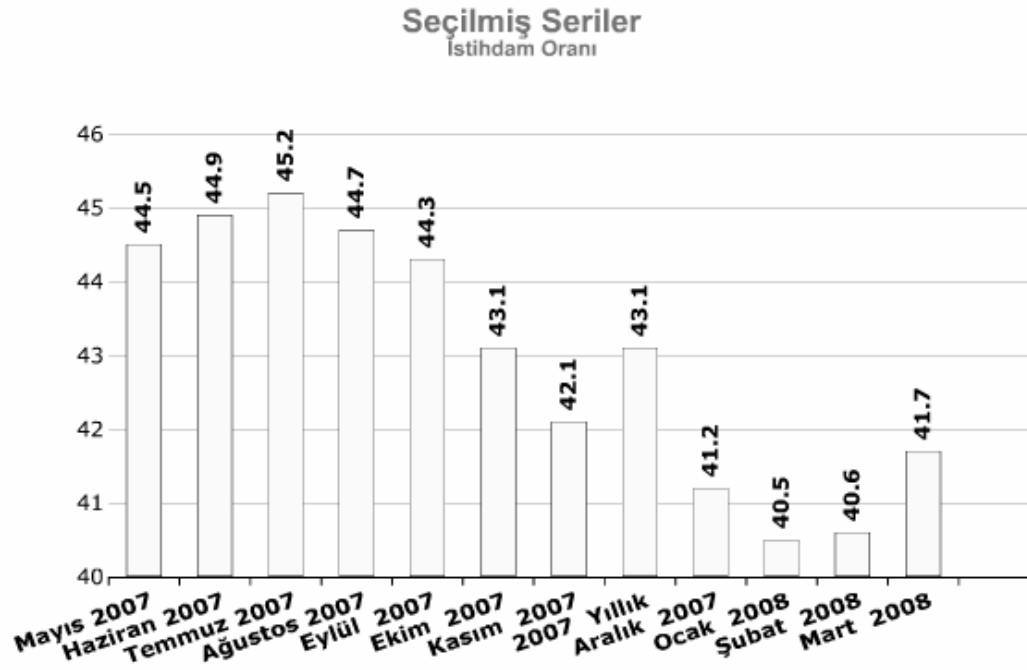
Türkiye’de istihdama ilişkin veriler 1988 yılı sonrası verilerine dayanmaktadır. Türkiye’de istihdamın yapısını sektörel ve istihdam hacmini nitelikleri açısından inceleyebilmek için işteki durumuna, eğitim düzeyine, sosyal güvenceye sahip olma durumlarına göre incelenebilmektedir.

TÜİK’in yaptığı Hane Halkı İşgücü Araştırması sonucunda istihdam edilenlerin %73,9’unu erkek nüfusun oluşturduğu, %60’ının lise altı eğitilmiş olduğu, %59,8’inin ücretli, maaşlı ve yevmiyeli, %27,6’sının kendi hesabına çalıştığı ve %12,6’sının ücretsiz aile işçisi olduğu görülmektedir. çalışan kesimin %59,1’i, 1-9 kişi arası çalışanı olan işyerlerinde çalışmaktadırlar ve çalışanların %2,6’sı ek iş yapmaktadır. Ücretli olarak çalışanların %90,3’ü sürekli bir işte çalışmaktadır.

Hane Halkı İşgücü Araştırmasına göre Türkiye’de istihdam 2007 yılında 20.618 bin’den 2008 yılında 20.752 bin’e çıktığı görülmektedir. işgücüne dahil olmayanların sayısı ise 2007’de 25.987 bin iken 2008 yılında 26.503 bine yükselmiştir.

Şekil 1.2.’de 2007 Mayıs-2008 Mart dönemine ait istihdam oranları yüzde olarak ifade edilmektedir. Mart 2008’de istidam oranının %41,7 olduğu görülmektedir. İstihdam oranının en yüksek olduğu dönemin mayıs, haziran, temmuz ve ağustos ayı olduğu görülmektedir. Bu dönemde istihdam oranının yüksek olmasının nedeninin mevsimlik işçi sayısındaki artış ve turizm sektörünün yoğun olmasından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1.6. İstihdam Oranları (2007-2008(3))

Çalışmamızın bu kısmında Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımına, işteki durumuna, eğitim düzeyi ve sosyal güvenceye sahip olma durumuna yer verilecektir.

1.7.1. İstihdamın Sektörel Dağılımı

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösteren sektörel dağılım özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün ön planda olması ile kendini göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerin aksine gelişmiş ülkelerde tarım sektörü çok küçük paylara sahiptir. Türkiye bilindiği üzere tarım sektörünün ağırlıkta olduğu fakat son zamanlarda hizmet sektörünün öne çıktığı bir sektörel yapıya sahiptir.

OECD ülkelerinde istihdamın sektörel dağılımını incelediğimizde tarım sektörü en büyük paya sahip olan ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir. Hizmetler sektöründe ise en düşük paya sahip olan ülke yine Türkiye’dir. Fakat ülke içinde sektörel dağılımımıza bakıldığında en yüksek paya sahip olan sektör hizmet sektörüdür.

Tablo 1.8. Çeşitli ülkeler açısından istihdamın sektörel dağılımı (%)

2004	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam
AB-15 Ortalaması	3,7	26,9	69,4	100
ABD	1,6	20	78,4	100
Japonya	4,6	28,7	66,7	100
Almanya	2,4	31	66,6	100
Fransa	3,5	23,1	73,4	100
İtalya	4,5	31	64,5	100
İspanya	5,5	30,5	64	100
İngiltere	1,3	22,4	76,4	100
Kore	8,1	27,5	64,4	100
Meksika	16	25,1	59	100
Polonya	18	28,8	53,2	100
Çek Cumhuriyeti	4,3	39,4	56,3	100
Macaristan	5,3	33,2	61,5	100
TÜRKİYE	34	23	43	100

Kaynak: OECD, Labour Force Statistic, Country Tables, 2005: Türkan, s.26

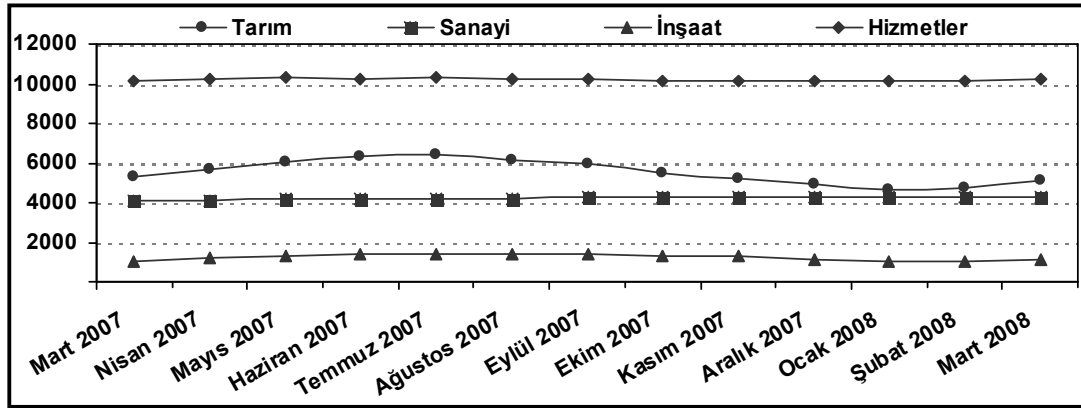
Tablo 1.9. İşgücü piyasasındaki gelişmeler

			2007					2008	
	2006(*)	2007(*)	I	Mart	II	III	IV	I	Mart
Çalışma Çağındaki Nüfus	48.485	49.215	48.935	49.006	49.118	49.317	49.511	49.672	49.752
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	48,0	47,8	46,3	47,0	48,8	49,3	46,9	45,9	46,7
Kadın	24,9	24,8	23,4	24,1	26,3	26,1	23,4	22,8	24,1
Erkek	71,5	71,3	69,6	70,3	71,8	72,9	70,9	69,6	69,9
İşgücü	23.250	23.523	22.646	23.019	23.965	24.292	23.217	22.804	23.249
İstihdam	20.954	21.189	20.058	20.618	21.843	22.060	20.867	20.162	20.752
İşsiz	2.295	2.333	2.587	2.401	2.123	2.232	2.350	2.642	2.496
İşsizlik Oranı (Yüzde)	9,9	9,9	11,4	10,4	8,9	9,2	10,1	11,6	10,7
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	12,6	12,6	14,2	13,9	11,5	11,9	12,6	14,2	14,2
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı	18,7	19,6	21,7	19,5	17,5	19,2	20,0	21,2	19,5
İstihdamın Sektörel Dağılımı									
Tarım	5.713	5.601	5.003	5.313	6.042	6.174	5.211	4.751	5.115
Sanayi	4.136	4.185	4.074	4.118	4.171	4.212	4.292	4.285	4.289
Hizmetler(**)	11.106	11.403	10.982	11.188	11.629	11.673	11.364	11.126	11.348
İnşaat	1.189	1.224	943	1.049	1.292	1.423	1.259	1.020	1.090

Kaynak: DPT

**-İnşaat sektörü dahildir.

Şekil 1.7. Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımı

Kaynak: TÜİK

Mart 2008 döneminde istihdam edilenlerin %24,6’sı tarım, %20,7’si sanayi, %5,3’ü inşaat, %49,4’ü ise hizmetler sektöründedir. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, tarım sektöründe istihdamın payının 1,2 puan azaldığı buna karşılık sanayi sektörünün payının 0,7 puan, inşaat sektörünün payının 0,2 puan, hizmetler sektörünün payının ise 0,2 puan arttığı görülmektedir (tuik.gov.tr).

İşgücü piyasasındaki gelişmelere ilişkin tabloda ise 2008 yılının mart ayında işgücündeki artış 2007 yılının aynı dönemine göre 230 bin kişi iken, aynı dönemde istihdam edilenlerin sayısı 2007 mart ayına göre 134 bin kişi arttığı görülmektedir. 2008 yılı mart ayında sektörler bazında istihdam artışı rakamlarına bakıldığında sanayi sektöründe 171 bin, hizmetler sektöründe (inşaat sektörü dahil) 160 bin kişi artışı söz konusu iken tarım sektöründe 198 bin kişi istihdam azalışı görülmektedir.

Tablo 1.10. Sektörlere göre işgücü dağılımı (Bin kişi)

Yıllar	Toplam	Tarım		Sanayi		Hizmet		İnşaat	
		Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2000	21.580	4.261	3.508	3.080	730	7.108	1.529	1.331	33
2001	21.524	3.787	3.780	3.071	703	7.086	1.465	1.089	21
2002	21.354	4.309	3.674	3.137	817	7.377	1.607	935	23
2003	21.147	3.784	3.447	3.083	812	7.517	1.654	936	29
2004	21.791	3.718	3.299	3.201	786	7.717	1.657	1.004	26
2005	22.046	4.101	2.943	3.453	830	8.197	1.899	1.145	28
2006	22.330	3.550	2.816	3.571	836	8.446	2.932	1.231	36
2007(8)*	23.548	3.383	3.209	3.209	810	8.772	2.170	1.484	36

Kaynak: TÜİK* 2007 Ağustos Verileridir.

Tablo 1.10’da 2000-2007(8) ayı verileri yer almaktadır. Tarım sektörünü incelediğimizde 2000 yılından 2007 yılına kadar erkek işgücünde %20,6, kadın

işgücünde ise %8,52 azalma görülmektedir. Sanayi sektöründe ise erkek işgücünde %4,18, kadın işgücünde ise %10,95’lik bir artış, hizmet sektöründe erkek işgücünde %23,4, kadın işgücünde %41,9’luk bir artış söz konusudur. İnşaat sektöründe ise erkek işgücünde %11,49, kadın işgücünde ise %9,09’luk bir artış olduğu görülmektedir. Tüm sektörler arasında hizmet sektöründeki artış sanayi ve inşaat sektörüne göre önemli derecede artış göstermektedir. Kadın işgücündeki en fazla artışın hizmet sektöründe olması da bu sektörün kadınlar için önemli bir istihdam alanı olduğunu göstermektedir.

Tablo 1.11. Sektörel büyüme hızları (%)

	Yıllar		2006				2007				2008
	2006	2007	1.Ç.	2.Ç.	3.Ç.	4.Ç.	1.Ç.	2.Ç.	3.Ç.	4.Ç.	1.Ç.
Tarım	1,4	-6,8	-2,7	0,5	0,2	6,2	-6,6	-2,2	-8,2	-7,8	5
Sanayi	8,3	5,5	6,4	12,2	9	5,7	10	4,3	4,7	3,6	7,2
İmalat	8,4	5,4	6,1	12,4	9	6	10,2	3,9	4,3	3,6	7
Hizmetler	7,2	5,8	6,4	9,9	7	5,7	7,6	4,6	6	5	6,4
İnşaat	18,5	5	15	20,4	20,2	18,5	8,8	7,5	4	0,5	2,8
Ticaret	5,8	5,2	6	9,6	5,4	2,5	6,4	2,2	6,2	6,1	9,4
Ulaştırma	6,8	6,9	7	10,4	6,2	3,8	8,4	5,5	7,2	6,7	7,7
Mali Aracı Kurumlar	14	9,6	14	18,3	13,9	11,2	12,7	7,8	10,7	7,8	8,9
Konut	2,7	2	2,5	2,8	2,2	3,3	2,6	2,2	2,2	1	1,5
Vergi-Sübvansiyon	6,6	5,5	4,3	10,1	6,2	5,9	9,7	3,1	5,1	4,7	9,6
GSYH	6,9	4,5	5,9	9,7	6,3	5,7	7,6	4	3,4	3,4	6,6

Kaynak:DPT

Tablo 1.11.’de sektörel büyüme hızları ve sektörlerin GSYH’ye katkıları yer almaktadır. Tarım sektörü 2007 yılında azalan bir seyir izlemekteyken 2008 yılının ilk çeyreğinde toparlanmalar görülmektedir. 2008 yılının ilk çeyreğinde imalat sanayinin katma değerinin %7 oranında arttığı görülmektedir. Hizmet sektöründe katma değer artışı ise 2008 yılının il döneminde %6,4 olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılının ilk döneminde GSYH’de %6,6 oranında bir büyüme gerçekleşmiştir. Bu büyümeye tarım sektörünün 0,2 puan, sanayi sektörünün katkısı 2 puan ve hizmetler sektörünün katkısı ise 4,3 puan olarak gerçekleşmiştir.

1.7.2. İstihdamın Çalışanların İşteki Durumuna Göre Dağılımı

Çalışanların işteki durumlarına göre de Türkiye’nin istihdam yapısı incelenebilmektedir. Türkiye’de çalışanların işteki durumlarına göre dağılımları Tablo

1.12' de verilmektedir. Tabloda görüldüğü gibi ücretli veya maaşlı çalışanların sayısı en yüksektir. Bu gruptan sonra 1999 yılına kadar ücretsiz aile işçilerinin sayısı en fazla iken 2000 yılından itibaren ücretsiz aile işçi sayısında bir azalma meydana gelmiş ve kendi hesabına çalışanlar öne geçmiştir.

Ücretsiz aile işçilerinin toplam çalışanlar içindeki oranı 1988-1999 yılları arasında %26-%31 oranlarında iken 2007 rakamlarına göre toplam çalışanlar içindeki payı %14,6 civarındadır. Bu azalmanın sebebi ücretsiz aile işçilerinin genellikle kırsal alanlarda toplanmasından ileri gelmektedir. Kırsal alanda kendi tarlasında ücretsiz olarak çalışan kişileri ki özellikle kadın işçiler kırdan kente göç ettiklerinde ücretsiz işçi niteliğinde olmayacak ve çalışmayanlar grubuna dahil edileceklerdir. Fakat ücretsiz aile işçilerinin sayısının azalmış olması olumlu bir göstergedir. Doyle, Money ve Ku (2006: 168) Kanada'nın New Brunswick eyaletinde yaptıkları bir araştırmada kadın göçmenlerin iş ararken kendilerine uygun iş bulamadıklarını, kadınlara uygun görülen işlerin ise düşük statülü işler olduğunu belirtmektedir.

Ücretli veya maaşlı çalışanların sayılarına bakıldığında 2000'li yıllardan itibaren sayılarında önemli bir artış söz konusudur. 1989-1999 yılları arasında %32-%35 civarında bir paya sahipken, 2000'li yıllarda özellikle son dönemlerde %49'lu rakamlara ulaşmıştır. Ücretli ve maaşlı çalışanların çoğunun sosyal güvenceye sahip olduğunu düşünürsek bu artış olumlu bir gelişme olarak gösterilebilir.

Yevmiyeli çalışanlar ve işverenler açısından incelediğimizde ise önemli bir değişiklik söz konusu olmadığı görülmektedir. Yevmiyeli çalışanlar 2000 yılına kadar artış göstermiş fakat daha sonra gerilemiştir.

Tablo 1.12. İşteki duruma göre istihdam edilenler (bin) (15 + yaş)

Yıllar	Ücretli/Maaşlı	Yevmiyeli (mevsimlik, arızı, geçici)	İşveren	Kendi Hesabına	Ücretsiz Aile İşçisi	Toplam
1988	5.884	1.286	629	4.594	5.361	17.754
1989	5.810	1.204	628	4.868	5.712	18.222
1990	6.188	1.036	832	4.901	5.582	18.539
1991	6.137	1.186	967	4.781	6.216	19.288
1992	6.301	1.428	1.044	4.887	5.799	19.459
1993	6.356	1.449	1.091	4.567	5.037	18.499
1994	6.555	1.636	1.099	4.960	5.757	20.006
1995	6.802	1.749	1.112	5.053	5.870	20.586
1996	7.246	1.830	1.165	4.935	6.018	21.194
1997	7.456	2.010	1.128	5.191	5.418	21.204
1998	7.885	1.828	1.275	5.148	5.642	21.778
1999	7.802	2.123	1.131	5.206	5.786	22.048
2000	8.354	2.134	1.109	5.324	4.660	21.581
2001	8.385	1.771	1.139	5.365	4.865	21.524
2002	8.979	1.646	1.186	5.089	4.455	21.354
2003	9.042	1.665	1.052	5.250	4.138	21.147
2004	9.279	1.800	1.020	5.388	4.303	21.791
2005	10.358	1.590	1.132	5.438	3.527	22.046
2006	11.017	1.600	1.201	5.246	3.266	22.330

Kaynak: TÜİK

1.7.3. İstihdamın Sosyal Güvenceye Sahip Olma Durumuna Göre Dağılımı

“Sosyal risklere karşı kişilerin korunmasını ifade eden sosyal güvenlik, Türkiye’de anayasal bir hak olmasına rağmen toplumun tamamını kapsayacak şekilde genişletilip yaygınlaştırılamamıştır. Sosyal güvenlik sistemimiz hala sadece çalışanları ve belirli bir sosyal kesimi içermektedir” (TİSK: 125).

Türkiye’de sosyal güvenceye sahip olmadan yani kayıt dışı çalışanların sayısı önemli derecede fazladır ve bunu engelleyebilmek için yasal yaptırımlar getirilmektedir. Fakat prim oranlarının yüksek olması, vergi yükü, işverenleri çalışanları sigortalı yapmaya teşvik etmemektedir. Bu nedenle Türkiye’de kayıt dışılık oldukça yaygındır.

İstihdamda tarım sektörünün ağırlığı fazladır fakat tarım sektöründe çalışarak sosyal güvenceye sahip olanların sayısı düşüktür. Tablo 1.13’de sosyal güvenlik kuruluşuna

kayıtlı olmadan çalışanların işteki durumuna göre dağılımı verilmektedir. Toplam rakama bakıldığında 2007 ekim ayı verisine göre 10.662.000 kişi kayıt dışı olarak çalışmaktadır. İstihdam edilen sayısının neredeyse %50'si kadar kişi sosyal güvenceye dahil olmadan çalışmaktadır. Bu oran tarım ve tarım dışı sektör olarak ayrıca gösterilmektedir. Tarım sektöründe kayıt dışı çalışanların oranının %48,33 (5.153 kişi), tarım dışı sektörde çalışanların oranının ise %51,66 (5.509 kişi) olarak görülmektedir.

Tablo 1.13. Esas işlerinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanların yıllara göre işteki durumu (bin kişi/15 + yaş)

Yıllar		TOPLAM					
		Toplam	Ücretli	Yevmiyeli	İşveren	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
2000	YILLIK	10.925	1.236	1.738	169	3.416	4.366
2001	YILLIK	11.382	1.318	1.482	184	3.645	4.753
2002	YILLIK	11.133	1.751	1.474	223	3.309	4.374
2003	YILLIK	10.943	1.713	1.515	194	3.463	4.057
2004	YILLIK	11.549	1.970	1.650	247	3.529	4.154
2005	YILLIK	11.050	2.384	1.467	295	3.543	3.360
2006	YILLIK	10.827	2.538	1.456	322	3.406	3.106
2007	OCAK	10.093	2.423	1.165	301	3.391	2.813
	ŞUBAT	9.756	2.361	1.060	312	3.374	2.649
	MART	10.160	2.395	1.202	323	3.398	2.842
	NİSAN	10.644	2.459	1.417	333	3.420	3.015
	MAYIS	11.103	2.487	1.577	335	3.427	3.276
	HAZİRAN	11.450	2.472	1.710	347	3.442	3.478
	TEMMUZ	11.621	2.491	1.779	353	3.385	3.613
	AĞUSTOS	11.464	2.498	1.756	379	3.295	3.536
	EYLÜL	11.255	2.487	1.733	395	3.273	3.367
	EKİM	10.662	2.498	1.564	393	3.174	3.033
Yıllar		TARIM					
		Toplam	Ücretli	Yevmiyeli	İşveren	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
2000	YILLIK	6.887	11	347	55	2.515	3.958
2001	YILLIK	7.422	18	295	45	2.748	4.316
2002	YILLIK	6.723	18	342	56	2.412	3.896
2003	YILLIK	6.531	25	305	47	2.520	3.633
2004	YILLIK	6.661	50	391	78	2.440	3.703
2005	YILLIK	5.726	62	397	78	2.247	2.943
2006	YILLIK	5.319	55	408	76	2.086	2.694
2007	OCAK	4.859	44	309	57	2.062	2.387
	ŞUBAT	4.665	42	238	53	2.090	2.241
	MART	4.946	52	270	46	2.115	2.463
	NİSAN	5.291	60	367	54	2.159	2.649
	MAYIS	5.648	71	440	51	2.191	2.895
	HAZİRAN	5.909	74	511	65	2.180	3.078
	TEMMUZ	6.002	64	554	75	2.120	3.190
	AĞUSTOS	5.820	62	526	82	2.053	3.097
	EYLÜL	5.629	56	525	88	2.040	2.920

		TARIM DIŞI					
Yıllar		Toplam	Ücretli	Yevmiyeli	İşveren	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
2000	YILLIK	4.038	1.224	1.390	115	901	408
2001	YILLIK	3.959	1.299	1.187	139	897	437
2002	YILLIK	4.409	1.734	1.132	168	897	479
2003	YILLIK	4.411	1.688	1.210	146	943	424
2004	YILLIK	4.888	1.920	1.259	169	1.089	451
2005	YILLIK	5.323	2.322	1.070	218	1.297	417
2006	YILLIK	5.508	2.483	1.048	246	1.320	412
2007	OCAK	5.234	2.379	857	244	1.329	426
	ŞUBAT	5.091	2.319	822	259	1.284	408
	MART	5.214	2.343	932	277	1.283	379
	NİSAN	5.353	2.399	1.050	278	1.261	366
	MAYIS	5.455	2.416	1.137	284	1.236	381
	HAZİRAN	5.541	2.398	1.199	283	1.262	399
	TEMMUZ	5.619	2.426	1.226	279	1.265	423
	AĞUSTOS	5.644	2.436	1.230	297	1.243	439
	EYLÜL	5.626	2.431	1.208	307	1.233	447
	EKİM	5.509	2.436	1.140	318	1.210	405

Kaynak: TÜİK

1.7.4. İstihdamın Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Tablo 1.14 rakamlarla Türkiye’de istihdam edilenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımlarını göstermektedir. Okuma yazma bilmeyen ve okuma yazma bilen fakat herhangi bir okulu bitirmeyenlerin sayısında 2000’li yıllarda bir azalma olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyenler 2006 verileri dikkate alındığında %5,32’ye, okuma yazma bilip okul bitirmeyenlerin oranı ise %4,45’e gerilemiştir. Yani 18 yıl içinde sırasıyla 12,18 ve 4,55 puanlık bir gerileme söz konusudur.

Tablo 1.14. Eğitim durumuna göre istihdam edilenler (bin) (15 + yaş)

	Okuma- yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengileşme okulu	Genel lise	Lise dengileşme okulu	Yüksek okul veya fakülte	İlköğretim	Toplam
1988	3.112	1.597	9.410	1.164	1.015	586	870	-	17.754
1989	3.037	1.596	9.774	1.296	1.024	554	940	-	18.222
1990	2.851	1.416	10.178	1.376	1.137	594	987	-	18.539
1991	2.834	1.306	10.955	1.387	1.268	539	999	-	19.288
1992	2.525	1.263	10.987	1.506	1.480	620	1.078	-	19.459
1993	1.854	1.107	10.686	1.501	1.673	547	1.132	-	18.499
1994	2.147	1.159	11.478	1.592	1.803	589	1.239	-	20.006
1995	2.091	1.049	11.423	1.909	2.067	722	1.323	-	20.586
1996	2.125	903	11.802	1.919	2.160	837	1.448	-	21.194
1997	1.957	728	11.860	2.008	2.102	970	1.579	-	21.204
1998	1.925	702	11.973	2.206	2.405	935	1.632	-	21.778
1999	1.961	763	11.936	2.273	2.335	1.016	1.764	-	22.048
2000	1.917	708	11.384	2.067	2.333	1.233	1.894	44	21.581
2001	1.899	748	11.201	2.043	2.185	1.415	1.950	84	21.524
2002	1.649	678	10.794	2.174	2.186	1.609	2.140	125	21.354
2003	1.493	608	10.327	2.236	2.234	1.736	2.333	180	21.147
2004	1.480	830	10.495	2.301	2.499	1.615	2.241	330	21.791
2005	1.265	972	9.809	2.413	2.507	1.994	2.540	546	22.046
2006	1.188	993	9.572	2.456	2.458	2.206	2.774	683	22.330

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.15’de ise eğitim durumuna göre ne kadarının istihdam edildiğini göstermektedir. İstihdam edilen yüksek okul veya fakülte mezunlarının oranı 2006 yılında %71’dir. 18 yıl içinde istihdam edilen yüksekokul/fakülte mezunlarında %8,5’luk bir azalış görülmektedir. İstihdam edilen İlköğretim mezunlarının ise 2000 yılına göre 2006’da %9,3 arttığı görülmektedir. Lise mezunlarının ise 2006 yılında %44’ünün istihdam edildiği görülmektedir.

Tablo 1.15. Eğitim durumu ve yıl ortalamalarına göre istihdam oranı (%) (15 + yaş)

	Okuma- yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim
2006	19,4	28,9	45,7	55,9	44	57,9	71	19,8
2005	20,9	30	45,7	55,2	44,2	57,7	71,1	18,3
2004	23,5	32,3	46,7	51,6	43,9	56,4	70,1	14
2003	26,2	28,1	45,3	46,1	41,2	55,8	69,1	12,1
2002	27,5	32	47,3	44,3	42,5	54,9	70,7	11,1
2001	29,4	35,9	48,9	43,1	44,2	57,2	73	9,8
2000	30,4	35,4	50	42,1	45,6	58,9	72,7	10,5
1999	31,5	38,4	53,4	40,7	46,8	57,9	73,3	-
1998	30,9	40,5	54,3	41,1	46,6	60,1	74,7	-
1997	30,8	40,6	54,3	40,6	45,4	59,8	75,2	-
1996	33,7	43,1	55,9	38,9	47,8	59,8	76,4	-
1995	34,3	41,5	55,6	38,8	49,4	59,4	77,8	-
1994	34,4	40,6	56,2	37	49,1	58,7	79,7	-
1993	31,7	33,4	53,7	36	49,1	61,7	78,6	-
1992	36,9	45,1	57,2	38,7	51,1	61,1	80,2	-
1991	38,3	51,2	58,3	40,1	50,3	59,7	80,9	-
1990	37,1	51,7	58,3	40,9	51,8	62	81,5	-
1989	39,9	52,8	59,6	40,8	49,7	62,3	81,5	-
1988	40,3	52	59,1	39,1	49,8	63,9	79,5	-

Kaynak: TÜİK

1.8. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİK

Hane Halkı İşgücü Araştırması 2008 Mart verilerine göre işsiz sayısı geçen yıla göre 95 bin kişi artarak 2 milyon 496 bin kişiye, işsizlik oranı ise 0,3 puan artarak %10,7 seviyesine gelmiştir. Şekil 1.4.’de Mayıs 2007-Mart 2008 dönemine ait veriler yüzde olarak gösterilmektedir. Yine istihdam oranında olduğu gibi işsizlik oranında da mayıs, haziran, temmuz ve ağustos ayları işsizlik oranları dikkati çekmektedir. En düşük işsizlik oranları bu dönemlerde gerçekleştiği görülmektedir.

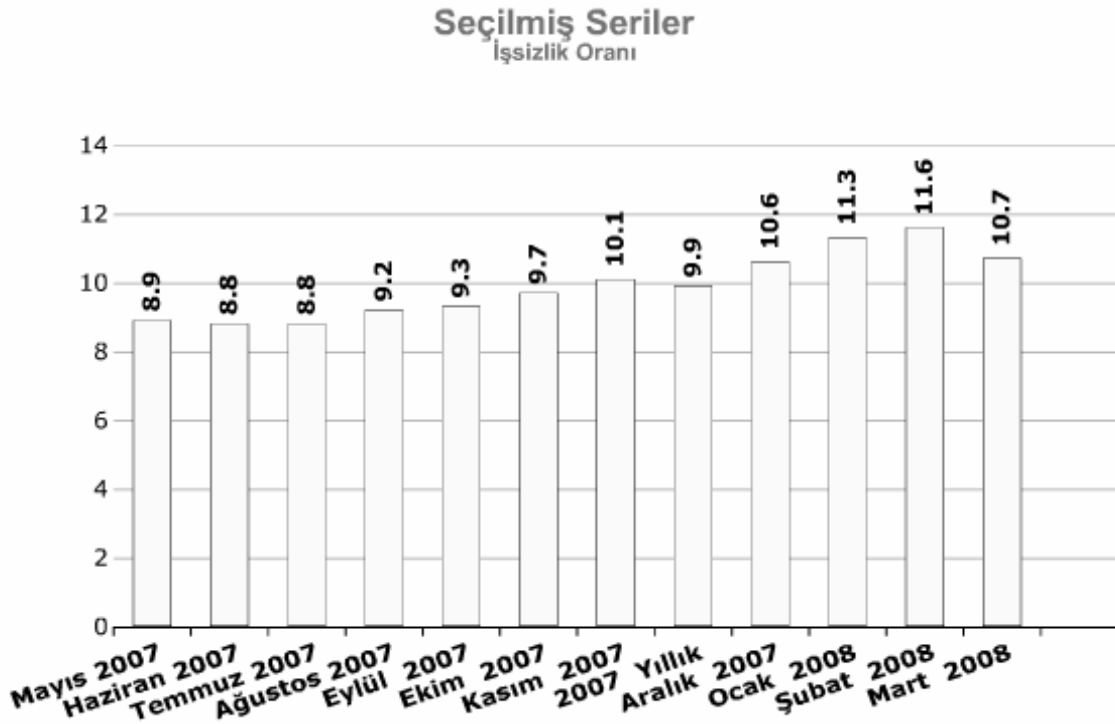
Türkiye İstatistik Kurumu’nun kullanmış olduğu işsizliği hesaplama yöntemi konusunda çeşitli tartışmalar ortaya çıkmıştır. TÜİK’in işsizlik oranını hesaplarken iş bulma umudunu yitirip iş aramayı bırakanları ve yılın büyük bir bölümü işsiz olan mevsimlik işçileri işsiz olarak kabul etmemektedir. Ayrıca tarım sektöründe çalışanların büyük bir kısmı kendi ailelerinin yanında çalıştığından normal koşullar altında “işsiz” olarak kabul edilmeleri gerekmektedir. Fakat bu kesim “ücretsiz aile işçisi” şeklinde tanımlandığı için toplam işsizlik oranı olduğunda daha düşük görünmektedir. Sonuç

olarak işsiz tanımlamasının eksik olması yapılan hesaplamaların yanlış olduğunu göstermektedir.

Bu dönemdeki işsizlerin %73,6'sı erkek, %59,8'i lise altı eğitimidir. %25,7'si bir yıl ve daha uzun süredir iş aramaktadırlar. Daha önce bir işte çalışmış olanların ise %49,1'i hizmetler, %23,1'i sanayi, %19,2'si inşaat, %8,6'sı ise tarım sektöründe çalışmıştır (tuik.gov.tr).

İşsizliğin yıllar itibariyle durumunu incelemek için Tablo 1.16 incelendiğinde 2007 ağustos ayı işsizlik oranının 9,2 olduğu, 2008 Mart ayında ise işsizliğin %10,7 seviyesine yükseldiği görülmektedir. 1988 yılında kırsal alandaki işsizlik oranı %5 iken 2007 Ağustos ayına göre %5,6 olduğu görülmektedir. 2000'li yıllarda kırsal alandaki işsizlik oranının yüksek olması makineleşme ve kuraklık nedeniyle son dönemlerde verimli üretim yapılamaması olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 1.8. İşsizlik Oranı (2007-2008 (3))

1.8.1. İşsizlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim düzeyi ile üretime yapılacak katkı arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yüksek olan kişilerin üretime yapacakları katkı da fazla olacaktır dolayısıyla eğitim seviyesi yüksek olan kişilerin işsiz olduğunu kabul edersek üretim kaybının da yüksek olacağı düşünülebilir.

Tablo 1.16 incelendiğinde işsizliğin en yüksek olduğu kısım 899 bin ile ilkököl mezunlarıdır. Genel liselerden mezun olanlardan 399 bin kişi, ortaokul meslek okullarından mezun olanlardan 299 bin kişi, yüksekokul/fakülte mezunlarından ise 293 bin kişinin işsiz olduğu görülmektedir.

Okuma yazma bilmeyen yada bilen fakat herhangi bir okula gitmeyen kişilerinden işsiz olanların sayısı oldukça azdır. Tabloya göre 2006 yılında okuma yazma bilmeyenlerin toplam içindeki payı %2,24, okuma yazma bilen fakat okul bitirmeyenlerin payı ise %3,92'dir. Eren (2006), eğitim seviyesi düşük olan kesimin işsizlik payının düşük olmasının nedenini iş bulma ümitlerinin daha az olduğu için genelde iş aramadıklarından dolayı olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 1.16. Eğitim durumu ve yıllara göre işsizler (Bin)

	Okuma- yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksekokul veya fakülte	İlköğretim	Toplam
1988	121	88	768	220	268	85	87	-	1.637
1989	161	105	860	177	252	86	68	-	1.709
1990	132	72	804	191	254	85	73	-	1.611
1991	90	63	911	216	258	100	84	-	1.722
1992	77	77	923	209	316	105	99	-	1.805
1993	63	67	937	219	347	80	102	-	1.814
1994	71	75	911	239	365	105	104	-	1.870
1995	60	46	794	236	350	125	90	-	1.700
1996	46	31	654	187	353	129	103	-	1.502
1997	33	25	620	223	373	164	114	-	1.551
1998	43	35	626	212	401	139	150	-	1.606
1999	45	34	791	240	409	156	155	-	1.829
2000	68	42	628	187	274	151	143	5	1.497
2001	60	46	892	246	336	214	164	9	1.967
2002	79	44	1.091	314	374	280	267	15	2.464
2003	113	64	1.113	308	339	243	290	23	2.493
2004	57	59	972	318	427	303	317	46	2.498
2005	60	97	955	323	401	306	287	90	2.519
2006	55	96	899	299	399	289	293	118	2.447

Kaynak: TÜİK

1.8.2. İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

İşsizlik her yaş grubu için olumsuz sonuçlar doğuran bir durumdur. Özellikle de genç kesim bu olumsuzluklardan daha fazla etkilenmektedir. Belirli bir yaşa gelen gençler artık kendi kendilerini geçindirebilmek, ebeveynlerinden para almak

istememektedirler. İşi olmayan gençler bu gibi sebeplerden ötürü ekonomik sorunların beraberinde sosyal sorunlar da yaşamaktadırlar.

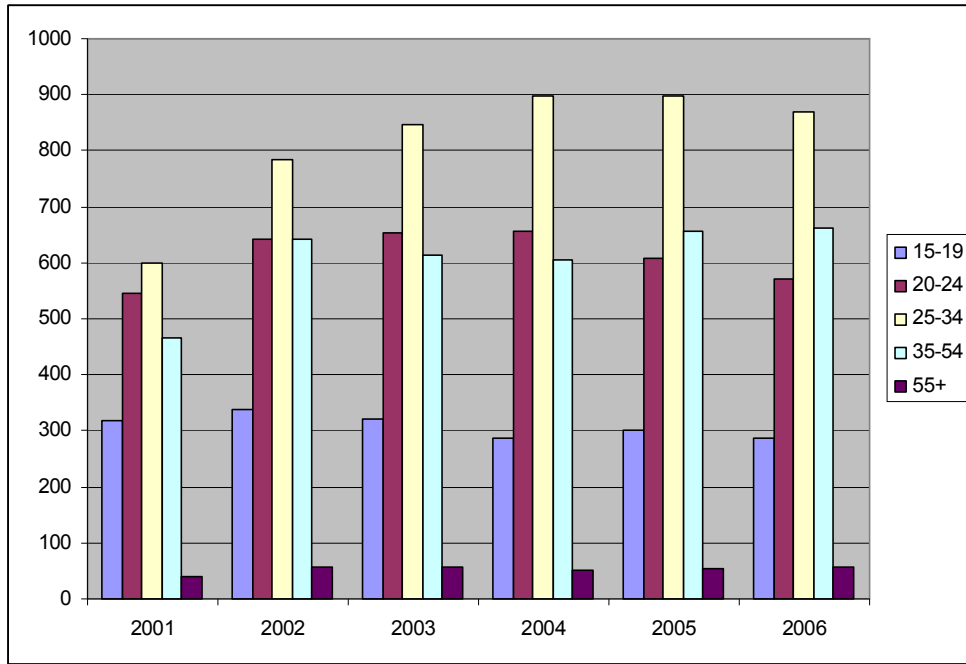
Tablo 1.17 ve Şekil 1.5.'de Türkiye'de işsizlerin dağılımları rakamlar ve grafiklerle verilmektedir. İşsizlerin en fazla olduğu kesim 25-34 yaş grubudur ve toplam içindeki payı %35,51 (869 bin kişi)'dir. 35-54 yaş grubunun payı ise %27,01 (661 bin kişi) olarak görülmektedir.

Tablo 1.17. Yaş grubuna göre ve yıllara göre işsizler (Bin)

	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
1988	521	467	326	251	73	1.637
1989	492	423	384	321	90	1.709
1990	457	428	393	275	59	1.611
1991	441	518	439	282	42	1.722
1992	422	583	469	287	44	1.805
1993	420	593	487	277	38	1.814
1994	430	562	501	338	39	1.870
1995	401	532	448	275	45	1.700
1996	321	499	406	247	29	1.502
1997	348	502	418	255	27	1.551
1998	320	506	443	301	36	1.606
1999	341	548	551	354	35	1.829
2000	247	458	439	318	35	1.497
2001	317	546	599	466	40	1.967
2002	339	641	785	641	58	2.464
2003	321	654	847	614	57	2.493
2004	288	656	899	604	50	2.498
2005	301	609	899	657	53	2.519
2006	286	572	869	661	58	2.447

Kaynak: TÜİK

Şekil 1.9. Türkiye’de işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı

2. BÖLÜM: GENEL OLARAK GÖÇ OLGUSU

2.1. GÖÇÜN TANIMI

1950’li yıllarda ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal alanda toplumun her kesimini ilgilendiren önemli değişimler başlamıştır. Ekonomi liberalleşmiş, çok partili hayata geçilmiş, tüketim kültürü oluşmaya başlamıştır. Kentler açısından bu değişimlerin en önemli sonuçlarından biri de iç göç olmuştur.

Göç belirli bir zaman diliminde, belirli bir yerleşim alanından dışarıya yapılan yer değiştirmelerin sayısı olarak ifade edilmektedir (Wolpert, 1965, Evert, 1966).

Bölgeler veya ülkeler arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizliklerin göç için itici güç olduğu hipotezi teorik göç yaklaşımlarının en genel ve önemli hipotezi olarak gösterilmektedir (Friedlander, 1992:293)

Savaş, sel, yangın ve deprem gibi felaketler, refah ve istihdam arayışı gibi ekonomik sebepler ile siyasal sebepler (baskılardan kurtulma) geçmişte olduğu gibi günümüzde de nüfus hareketlerine ve göçlere neden olmakta ve beraberinde sosyal, kültürel ve ekonomik değişimleri de getirmektedir (Küçükcan, 2003).

İtici ve çekici faktörler nedeniyle ortaya çıkan göç, itici faktörleriyle hoş olmayan baskılar nedeniyle insanları bulundukları yerlerden uzaklaştırırken çekici faktörleriyle yeni bir yerleşime etki etmektedir (Waugh, 1990).

“Göç; ekonomik, sosyal ve siyasal sebep ve sonuçları olan bir olgudur” (Çelik, 2006: 166).

“Göç, insanların kendilerine özgü nedenlerle yaşadıkları yerden bir başka yere doğru mekan değiştirmesidir”(Demirel, 2004: 7).

Göç, “insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesidir” (Durugönül, 2002:38).

Yalçın’a (2004) göre göç sadece insanların bir yerden başka bir yere göç etmesi olmayıp insanlar haricinde diğer birçok canlıyı da ilgilendirmektedir. Göçü canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için önemli bir koşul olan yer değiştirme eylemi olarak ifade etmektedir.

“Belli bir alanda yaşayan insanların, çeşitli nedenlerle(işsizlik, daha iyi bir yaşam umudu, doğal afetler, savaş, terör vb.) temelli veya geçici olarak yaşadıkları yerleşim alanı dışında bir yerleşim alanına gitmeleri göç [olarak ifade edilmektedir]” (Parasız, Bildirici, 2002: 139).

Göç, “kişilerin oturdukları yerleri nispeten sürekli olarak ve kayda değer uzaklıklar içinde değiştirmeleridir” (Gökdere, 1978:10).

“Belirlenmiş bir zaman dilimi içinde, belirli bir yerleşme alanından dışarıya olan, yer değiştirmelerin sayısı [da göç olarak ifade edilmektedir]” (Tekeli, Erder, 1978: 62).

Etiz’e göre (1981: 563) göç; “ekonomik, sosyal veya siyasal nedenlerle bireylerin yer değiştirmesi [olarak tanımlanmaktadır].”

Üçdoğruk ise (2002) göçle ilgili çalışmasında göçü; değişen koşullara uyum sağlayabilmek için ya da doğal, ekonomik, siyasal vb. zorunluluklardan ötürü insanların yaşadığı toplumu değiştirmesi olarak ifade etmiştir. Ayrıca insanların geçimlerini sağlayabilmek için iş bulup, çeşitli imkanlardan faydalanma amacının göçün temelinde yatan faktör olarak ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi göçle ilgili yapılan tanımların çoğu birbirinin benzeri değildir fakat göçe sebep olan etkenler arasında ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel nedenlerle kişilerin daha iyi bir yaşam standardı sağlamak için yer değiştirdikleri görülmektedir.

2.2. GÖÇ TÜRLERİ

Göç türleri ile ilgili sınıflandırmayı yaparken pek çok farklı sınıflandırma şekilleri görülmektedir. Çalışmamızda göçü; gönüllü-zorunlu göç, kitlesel-bireysel göç, iç göç-dış göç, geçici-sürekli göç ayırımlarını kullanarak sınıflandıracğız.

2.2.1. Gönüllü-Zorunlu Göç

Gönüllü göçler kişilerin iradelerine dayanan göç kapsamına girmektedir. Adından da anlaşılacağı gibi bu göç türü kişinin kendi isteğı doğrultusunda gerçekleşmektedir. Gönüllü göçün en önemli sebebi kentin çekici gücüdür. Kişiler göç edilecek yerdeki imkanların daha iyi olacağı düşüncesiyle yaşadıkları yeri değiştirmektedirler.

“Serbest ya da gönüllü göçler kişilerin maddi kazanç, yenilik yapma, macera arama ya da geleceğini garanti altına alma gibi kişisel isteklerin sonucunda gerçekleşen nüfus hareketleridir” (Uğuz, Bilgen, Yerlikaya ve Evlice, 2004: 384).

Yalçın (2004), bazı bireylerin bireysel tercihleri doğrultusunda macera arama, değişik bir yerde yaşama ve bu kültürü tanıma isteğı ve yaşadığı yerden çeşitli sebeplerle sıkılmasından dolayı yer değiştirdiklerini ifade etmektedir.

Gönüllü göçte kişiler irade ve bireysel tercihlerine dayanarak yer değiştirme kararını vermektedirler. Fakat kişilerin bazı sorumluluklarının bulunması ya da fiziksel yetersizliğe sahip olmaları gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda (evli olmaları,

çocuk sahibi olmaları, yaşlı olmaları) sikkınlık ve merak sebebiyle yaşadıkları yerleri değıştirmeleri zor olacaktır.

Zorunlu göç ise, insanların içinde yaşadıkları koşullar (savaş, doğal afet, baskı vs.) sebebiyle bir bölgeden diğetine göç etmeleri olarak ifade edilmektedir (Gündüz, Yetim, 1997).

Zorunlu göçler birinci grup zorunlu göçler ve ikinci grup zorunlu göçler olarak ikiye ayrılmaktadır. Birinci grup zorunlu göçler savaş tehlikesi, can güvenliğinin olmaması vb. sebeplerle bulundukları yerleri terk ederek başka ülkelere kaçma ve iltica etme şeklinde gerçekleşmektedir. Resmi otoritenin kontrolünde yapılarak insan topluluklarının bir yerden başka bir yere kontrollü olarak yer değıştirmesinin sağlanması ise ikinci grup göç olarak ifade edilmektedir (Yalçın, 2004)

2.2.2. Kitlesele Göç-Bireysel Göç

Bireysel ve kitlesele göç göçün yoğunluğu esasına göre yapılan bir sınıflandırmadır.

Kişinin kendi kararıyla, kendi birikim ve becerileriyle göç etmesi bireysel göç olarak ifade edilmektedir (Gürel, 2001). Kişiler göçe karar verirken gidecekleri yerde daha iyi yaşam standartlarına ulaşma, refah artışı gibi ekonomik sebeplerle gitmeyi düşünmektedirler. Göç ettikleri zaman elde edecekleri kazanımlar maliyetlerden büyük olduğu takdirde göç akılcı olacaktır.

Göç edecek kişinin akrabaları ve tanıdıkları göçün fırsatları algılama ve araştırmasını kolaylaştırmaktadır (Nelson, 1959).

Yalçın'a göre (2004: 16), bireyin kendi kararı veya ailenin almış olduğu kararla gerçekleştirilen göç serbest göç olarak ifade edilmektedir. Kitlesele göç bu tür göçlerin sonucunda meydana gelmektedir. "Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek ülkeleriyle bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o ülkeden göç edenlerin sayısı hızla artmakta ve kısa sürede çekici etkenler nedeniyle göç kitlesele bir görünüme bürünmektedir".

2.2.3. İç Göç-Dış Göç

Türkiye'de iç göçlerin temel özelliği, kırdan kente ya da az gelişmiş bölgelerden daha gelişmiş bölgelere doğru olması, İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlerde toplanması şeklinde ifade edilmektedir (Başol, 1984).

"İç göç: Nüfusun ülke içindeki iki nüfus sayımı arasındaki ikametgah farkıdır"[şeklinde ifade edilmektedir] (Parasız ve Bildirici: 2002:139).

İç göç araştırmalarında doğum yeri ya da ikametgah temel alınarak sonuçlar ortaya konulmaktadır. “Doğum yeri temel alınarak yapılan çalışmalarda, nüfus sayımları sırasında sayım yapılan ilde bulunan başka il doğumlular o ile göç etmiş kabul edilmektedir” (Mutluer, 1995: 65). Sonuç olarak bu, sayım yapılan ilin aldığı iç göçü belirtmektedir.

Türkiye’de 1960-1965 yılları arasında iç göçleri etkileyen faktörler itici güçler çerçevesinde incelenmiştir. İncelemede ortaya sürülen iki varsayımdan ilki tarımda meydana gelen fazla istihdamın iç göçü tetikleyen ilk itici güç olarak ifade edilmesi ikinci varsayım ise iç göçlerin aşamalı olarak önce en yakın yerlere daha sonra da çekim merkezlerine doğru yapılması varsayımdır (Munro, 1974).

İç göçler, kır-kır, kır-kent, kent-kent ve kır-kent şeklinde meydana gelmektedirler (Çelik, 2002: 231).

Gürkan (2000) dış göçü bireyin ülke sınırları dışında herhangi bir ülkeye yaşadığı ortamı değiştirmek amacıyla gitmesi olarak ifade etmektedir.

Kişilerin uzun süre kalmak ve çalışmak ya da yerleşmek amacıyla, bir ülke sınırlarını her iki yönden aşarak yapılan nüfus hareketleri dış göç olarak ifade edilmektedir (Gönüllü, 1996: 95).

Dış göçle ilgili yapılan tanımlamalarda temel noktalar siyasi bir sınırın aşılması, yerleşimin geçici veya sürekli olması ve çalışmak veya yerleşmek amacıyla yapılması şeklindedir. Ayrıca bazı tanımlamalarda da göçün ekonomik nedenlerine atıfta bulunularak dış göç az gelişmişlik zincirinin kırılması şeklinde ifade edilmektedir.

Dünya ticaretinin, haberleşmenin ve ulaşımın küreselleşmesi uluslararası göçün kaynağını oluşturmaktadır. Bununla beraber ülkelerin politik, ekonomik ve dış politikayla ilgili çıkarlarından dolayı göçü desteklemeleri de etken olarak gösterilmektedir (Weiner, 1995).

Dış göçün işsizlik sorununa bir çözüm yolu olacağı, işgücü göçünün ülkenin dış ödemelerdeki dengesizliğini düzenleyeceği, ülkenin kalkınması için gerekli olan teknik bilgi ve görgünün göçmen işçiler eliyle ülkeye getirileceği ve ülkenin modernleşme ve toplumsallaşmasına yardımcı olacağı, batıdan dönen nitelikli insan gücü ve getirdikleri paralar ile ülkedeki sanayi yatırımlarının artacağı yönünde katkısı olacağı beklenmektedir (Gitmez, 1983).

Sandmo ve Wildasin (1999: 40-41) ise, göç veren ülke açısından göçün etkisiyle istihdam olanaklarının azalması ve işçilik ücretlerinin artması ile kendini göstereceğini

ve bu durumun ise dışsal etkiler yaratan kentsel alanlar veya endüstrilerdeki üretimi de kapsayarak o ülkedeki üretimi azaltabileceğini ifade etmektedir.

2.2.4. Geçici –Sürekli Göç

Geçici ve sürekli göç yerleşme süreleri esas alınarak yapılan bir sınıflandırmadır.

Geçici göçte kişiler, geçici olarak başka bir ülke-bölgeye gitmekte ve gelecekte kaynak ülkeye-bölgeye dönecekleri ihtimaline inanarak orada çalışmaktadırlar (tbmm.gov.tr).

Göç eden göçmenlerin nüfus yoğunluğunu değiştirmeleri ve uyumları bununla beraber güvenlik ile ilgili sorunların meydana gelmesi geçici göç kavramını ortaya çıkarmıştır (Rush, 2006).

Mevsimlik göç belirli dönemlerde, kişilerin gittikleri yerlerde ne kadar süre ile kalacaklarının belli olduğu bir göç türüdür ve bu nedenle de geçici göç olarak ifade edilebilmektedir. Bununla beraber eğitim için bulundukları yerden ayrılan öğrenciler, onlarla beraber gitmeyi tercih eden aile üyeleri ve askerler de gittikleri yerlerdeki kalış süreleri belli olduğu için geçici göçte dahil edilmektedirler. Geçici göçte göç eden kişilerin ne kadar süre ile kalacakları ve dönüş zamanlarının belirli olması önem taşımaktadır.

Sürekli göçte, geçici göçte olduğu gibi belirli bir zaman söz konusu değildir. Göç, daimi yerleşme isteği ile gerçekleştirilmektedir.

“Bulunduğu yere bir daha dönmek istemeyen ve sürekli yerleşme amacıyla göç eden bireyler, göç kararı alırken geri dönüş yapma fikrinden uzaktırlar” (Bayraklı, 2007: 23).

2.3. GÖÇÜN NEDENLERİ

Türkiye’de 1950’li yıllardan bu yana ekonomik yapı değişmeye başlamış, sanayileşme ve tarımda makineleşme hız almıştır. Bu durum da köylerden kentlere doğru olan bir hareketlenmeye neden olmuştur.

Tarımda makineleşmeyle beraber tarımsal alanda kullanılan işgücü talebi azalmış ayrıca doğum oranlarının da artmasıyla beraber istihdam sorunları kendini göstermeye başlamıştır.

Fırsat eşitsizliği, kentin cazibesi, eğitim, sağlık ve sosyal imkanların daha iyi olması kenti daha çekici hale getirerek kente doğru nüfus hareketinin hızlanmasına neden olmuştur.

1980’li yıllarda başlayıp günümüze kadar devam eden terör olayları da Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden can güvenliği nedeniyle birçok kişinin yer değiştirmesine neden olmuştur.

T.B.M.M.’nin Göç Komisyonu Raporunda zorunlu göçün nedenleri şöyle ifade edilmektedir: “ Olağanüstü halin baskıya dönen uygulamaları, yayla yasağının uygulanması, çalışmalar yüzünden can güvenliği riskinin fazla olması, güvensizlik ve şiddet ortamından uzaklaşma isteği, ailelerin çocuklarının geleceklerine ilişkin kaygıları, çatışma ortamının ailelerin ve işletmelerin ekonomik işleyişini bozması, özel birlikler, özel kuvvetler ve koruculuk sisteminden kaynaklanan rahatsızlıklar, silahlı illegal örgütlerin kendilerine destek vermeyen köy ve mezralara yönelik baskı sistemi, bölgedeki gıda ambargosu uygulamaları, siyasi faili meçhul cinayetlerin işlenmesi”.

2000 Genel Nüfus Sayımında iller arası göç eden bireylerin göç etmesine ilişkin elde edilen bilgilerde göç eden nüfusun %20’si iş arama-bulma, %13,2 si tayin ve atama, %26’sı hane fertlerinden birine bağımlı ve %11,6 sınıfın da eğitim nedeniyle göç ettiği tespit edilmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 1991 yılında Türkiye’nin dört farklı bölgesinde yapmış olduğu çalışma sonucunda kişilerin göç etme nedenlerine ilişkin sonuçlar işsiz olmak, tüketim düzeylerinin düşük olması (refah-gelir farklılığı), gelecek kuşaklara daha iyi yaşam koşulları, eğitim olanağı vs. sağlamak şeklinde ifade edilmektedir.

Fichter’e (1990) göre ekonomik faktörler kişileri göçe iten en önemli faktör olarak ifade edilmektedir. Göçebelerin daha iyi yiyecek bulma, işçilerin daha iyi iş ailelerin daha iyi yaşam standardına ulaşmak için göç ettiği söylenmektedir. Ayrıca tarımsal işçiye duyulan ihtiyacın azalması kişileri kırdan kente iterken artan sanayileşmeyle beraber bu kişilerin büyük nüfuslu merkezlerde iş bulma fırsatları kişileri kente doğru çekmektedir şeklinde ekonomik faktörlere örnek verilmektedir. Fichter ayrıca kişilerin siyasal işkenceden kaçmak, dini özgürlüklerini kullanmak, ailelerin çocuklarına daha iyi eğitim olanağı sağlamak ve ya akrabalarına daha yakın olmak için de göç edebileceklerini söylemektedir.

Geçmişle kıyaslandığında günümüzde aileler çocuklarına yatırım yapmakta bu nedenle eğitim ihtiyacından dolayı göç etmeyi tercih etmektedirler (Thienpont, Cliquet, 1995: 31).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan bir araştırmada İstanbul’a göç nedeni sorusuna, katılımcılardan yaş grubu 35-44 olanların %81,5’i, %79 ile 45-54 yaş grubu ve %78 ile 25-34 yaş grubu ekonomik şartlar nedeniyle İstanbul’a göç ettiklerini

belirtmişler. Tüm yaş gruplarının % 70 den fazlası İstanbul'a temel geliş nedenlerinin ekonomik olduğunu ifade etmiştir. ayrıca çalışmada kişilerin çalışma hayatına atıldıkları 25'li yaşlardan itibaren İstanbul'un ciddi bir ekonomik odak olarak görülmesi nedeniyle kişileri cezbediği belirtilmektedir (arkitera.com)

Ekonomik faktörlerin etkisi kadar siyasi faktörlerin de göç üzerindeki etkisi yadsınamaz. 1989 yılında Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalan Türkler yakın tarihimizde buna verilebilecek örnekler arasındadır. Pakistan ve Hindistan'ın arasındaki, Müslümanların Pakistan'a, Hinduların da Hindistan'a göç etmesiyle gerçekleştirilen nüfus hareketi de örnek olarak verilebilmektedir. Ayrıca etnik köken farklılıklarından dolayı da bireyler bulundukları yerden ayrılmak durumunda kalabilmektedir. Irak'ta yaşayan Türkmen'lerin göç etme nedeni etnik farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Sirkeci, 2006).

İklim değişimleri, depremler, erozyon, volkanik patlamalar gibi çevresel etkenler de nüfus hareketliliğine neden olarak gösterilebilir. 17 Ağustos 1999 Marmara depremi nedeniyle çok sayıda kişi bölgeyi terk etmiştir. 1986'da meydana gelen Çernobil faciası da çok sayıda insanın bölgeyi terk etmesine neden olmuştur.

Türkiye'de yaşanan iç göçlerin nedenlerini de kısaca ifade edersek:(arem.gov.tr)

- Kırsal kesimdeki hızlı nüfus artışı
- Tarım arazisinin miras yoluyla parçalanıp küçülmesi,
- Tarımda makineleşmenin başlamasıyla oluşan işsizlik,
- Verimli tarım alanlarının azalması,
- Bazı bölgelerde feodal yapının devam etmesi,
- Kan davaları ve terörden kaynaklanan güvenlik sorunları,
- Kentlerin iş, eğitim ve sağlık bakımından çekiciliği,
- Ailelerin çocuklarına daha iyi bir gelecek hazırlama isteği,
- Kentte daha güvende olma hissi,
- Sosyal güvence arayışı,
- Kitle iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesi,
- Geleneksel ve bireysel üretimin büyük sermayeyle rekabet yapamaması,
- Doğal afetler şeklinde belirtilmektedir.

Bazı kaynaklarda az gelişmiş ülkelerde göçe neden olan etkenler olarak; az gelişmişlik, süper güçlerin doğrudan ya da dolaylı olarak yaptığı askeri yardımlar,

etnik farklılıklar, doğal kaynaklarının yetersizliği ve dünya ekonomisinin az gelişmiş ülkeler üzerindeki olumsuz etkileri olarak ifade edilmektedir (Kibreab, 1997: 23).

Çalışmamızda göçün nedenlerini itici, çekici ve iletilici güçler olmak üzere üç başlık altında inceleyeceğiz.

2.3.1. İtici Nedenler

İtici güçler kırsal bölgelerde bulunan kişileri şehre iten olumsuz etkenlerdir. Bu etkenler kişilerin kırsal alandan göç etmesine ve başka yerlerden göç gelmemesine neden olmaktadır.

Köy ile kent arasındaki sosyal-ekonomik açıdan gelişmişlik farkı her geçen gün ilerleyerek köylerin iticiliğini arttırmakta, şehirleri ise yalancı bir çekim merkezi haline getirmektedir (Arslan, 2004: 70).

İtici güçler, köylüyü, toprağından, tarımdan ayrılmaya zorlamaktadır. Tarımda verim azlığı, tarımsal gelirin yetersizliği, bu yetersiz gelirin ve tarımdaki toprak iyeliğinin dengesiz dağılışı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması ve tarımsal makineleşmenin, belli ölçülerde tarlada çalışanları işsiz bırakması, iklim koşulları ve toprak aşınması (erozyonu) bu itici güçlerin başlıcalarıdır.

İtici güçler, genellikle nüfusu köyden ve tarımdan köy dışına iten etmenlerdir. Köyde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımda verimin düşüklüğü, tarımsal gelirin azlığı, gelirin ve toprak sahipliğinin dengesiz dağılması, tarım topraklarının çok parçalanmış olması ve tarımsal makineleşmenin (yayin.adalet.gov.tr), belli ölçülerde tarlada çalışanları işsiz bırakması, iklim koşulları ve toprak aşınması köylünün tarımdan ve köyden kopmasını hızlandırmıştır (kentli.org)

İtici güçleri tarımsal toprağın yetersizliği, düşük gelir ve işsizlik ve arızı olaylar başlıkları altında inceleyeceğiz (Çelik, 2006)

2.3.1.1. Tarımsal Toprak Yetersizliği

Kırsal alanlarda topraktan geçimini sağlayan nüfus önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle toprağın verimsiz olması, adil dağılmaması bu kesimi zor durumda bırakmakta ayrıca makineleşmeyle beraber de işsiz kalan bireyler çareyi göç etmekte bulmaktadırlar.

Tuğ (1994) Rize İkizdere ilçesinde yapmış olduğu çalışmada İkizdere ilçesinden göç edenlerin göç etme sebebinin %33,33 oranıyla tarım alanlarının yetersiz olması olarak tespit etmiştir.

“İç göçlerde en önemli neden artan nüfus ve bu nüfusa, kişinin doğum yerinde, iş veya toprağın yetersizliğidir [ayrıca] tarımda insan gücünün yerini makinelerin alması [da] nüfusu köylerden iten başka bir faktördür” (Etiz, 1981: 564).

Türkiye’de makineleşmenin ilk dönemi 1948-1956 dönemidir. Hart (1964: 66), çalışmasında tarımda makineleşmenin göçe neden olacağını bir traktörün 6 tarım işçisini yerinden edeceğini ve bu kişilerin başka bir yerde geçim imkanı arayacaklarını belirtmektedir.

Yenigül (2005) çalışmasında tarımda makineleşme ile ekim alanının hızla arttığını buna paralel olarak da tarımsal üretimin çoğaldığını fakat buna rağmen 1948-1956 döneminde Türkiye’de kırsal alanda kentlere büyük oranda göç olduğunu belirtmektedir.

Parnwell (1993: 82) ise tarımda makineleşme ile kırdaki makinenin bakım ve tamiri, şoförlük gibi alanlarda istihdam imkanı yaratılarak göçü azaltılabileceğini belirtmektedir.

2.3.1.2. Düşük Gelir ve İşsizlik

Bölgeler arası gelir eşitsizliği ve işsizlik de kişileri göçe iten etkenler arasında yer almaktadır.

UNDP’nin (2001: 21) il düzeyindeki En Yüksek İnsani Kalkınma İndeksi değerlerine bakıldığında ülkenin batısında bulunan illerin indeksleri yüksekken doğu bölgelerde yer alan illerin indeks değerlerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Tuğ (1994) çalışmasında İkizdere’de göçün en önemli sebebi olarak %92,2 oranıyla iş imkanının olmamasını tespit etmiştir.

Göktürk’ün (2006) Mersin üzerine yaptığı çalışmada ise 1990 yılı öncesi ve sonrası, bireylerin göç etme nedenlerinin başında, geçim sıkıntısı ve işsizlik 1990 öncesinde %71,9, 1990 yılı sonrasında %48,9 oranıyla birinci sırayı almaktadır.

Yine Akış ve Akkuş’un (2001: 531), GAP’ın Şanlıurfa’daki göçe etkisi üzerine yaptıkları çalışmada da göçün en önemli sebebi %78,1’le iş bulmak olarak tespit edilmiştir.

2.3.1.3. Arızı Nedenler

Bireyler yukarıda ifade ettiğimiz gibi tarımsal toprak yetersizliği, işsizlik, düşük gelir gibi sebeplerden gönüllü olarak göç ettikleri gibi bazı güvenlik nedenlerinden (terör, kan davası gibi) dolayı da zorunlu olarak göç etmektedirler.

Bu tür etkenler kişileri bulundukları yerden itmekte ve diğer yerlerin çekiciliğini arttırmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi tarafından yürütülen Türkiye’de Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması (TGYONA)* sonuçlarına göre göç veren 14 ilin kentsel yerleşim yerlerinden güvenlik nedenleriyle göç edenler sayısal olarak ifade edildiğinde 953.680 ile 1.201.200 arasında olabileceği söylenmektedir. 1986-2005 dönemini kapsayan dönemde güvenlik nedeniyle meydana gelen göçlerin %80’inin kırsal, %20’sinin kentsel çıkışlı olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca yine aynı dönemde gerçekleşen göçlerin %61,3’ünün terör eylemlerinin en yoğun olduğu 1991-1995 döneminde, %31,6’sının 1986-1990 döneminde, %5’inin 1996-2000 döneminde geri kalan %2,1’inin ise 2001-2005 döneminde gerçekleştiği ifade edilmektedir (hips.hacettepe.edu.tr).

2.3.2. Çekici Nedenler

İtici nedenler kişileri köyden iterken çekici nedenler de kişileri şehirlere çeken etkenlerdir. Kişiler sadece ekonomik etkenlerden dolayı göç etmeyi düşünmemektedir. Bunun yanında daha yüksek yaşam standardına sahip olmak, sosyal imkanlardan yararlanmak için de göç kararı almaktadırlar.

Çalışmamızda göçe neden olan çekici nedenleri yüksek gelir ve istihdam fırsatları, ekonomik durum, kentsel kamu hizmetleri ve kentteki akraba ve tanıdıklar olmak üzere 4 başlıkta inceleyeceğiz (Çelik, 2006)

2.3.2.1. Yüksek Gelir ve İstihdam Fırsatı

Göç eden bireyler çeşitli beklentilerle göç etmeye karar verirler. Yüksek gelirle iş bulma ve iyi bir işte istihdam edilme de bu beklentilerden en önemli olanlarıdır.

Göç veren yerle göç alan yer arasındaki gelir farklılığı gelir seviyesi yüksek olan yerin çekiciliğini arttırmaktadır.

Aşağıda bölgeler bazında kişi başına düşen GSYİH rakamları verilmektedir. Görüldüğü gibi Doğu Marmara ve İstanbul 2541-3280 \$ GSYİH ile ilk sırada yer almaktadır. Ege, Batı Marmara ve Batı Anadolu bölgelerinde kişi başına GSYİH 2146-

* Çalışma Türkiye’de son 20 yılda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yerinden olmuş kişilerin sayısal boyutunu tahmin etmek, göç etmeden önceki ve sonraki sosyo-ekonomik özellikleri, yaşanan sorunları, göç nedenleri ve beklentileri belirlemek amacıyla DPT Müsteşarlığının koordinatörlüğünde Hacettepe Üni.Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından Aralık 2004-Haziran 2006 tarihleri arasında yürütülmüştür.

2540\$ seviyesindedir. Akdeniz, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Orta Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde kişi başına GSYİH ise 919-2145\$ seviyesindedir.

Şekil 2.1. Kişi başına düşen GSYİH

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSYİH (CARİ FİYATLARLA-2001-TÜRKİYE)

Kaynak: ekutup.dpt.gov.tr

İBB: İstatistiki Bölge Birimleri

Görüldüğü gibi Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden Batıya doğru yapılan göçlerde yüksek gelirin beklentisinin etkisi olduğu söylenebilir.

Polachek ve Hovarth (1977), kazançta on bin dolarlık artışın göçü %6 oranında arttıracığını, Boyer ve Hatton (1997: 717) ise ücrette %10'luk bir artışın göçü yaklaşık %5 oranında arttırdığını belirtmektedir (Akt: Çelik, 2006: 154).

Oberai ve Singh'e göre (1983), emek yoğun üretim anlayışının söz konusu olduğu ekonomilerde göçmen nüfus ucuz emek olanağı sağlayarak istihdam olanağını arttıracaktır. Ayrıca göçmenlerle beraber meydana gelen yüksek işgücü sunumu ücretler genel düzeyini düşürecektir. Bu da göçün ücret düşürücü etki yaratmasına ve kentteki örgütlü ve kurumsallaşmış işçilerin avantajlarından yoksun kalmalarına neden olacaktır (Göktürk ve Kaygalak, 1999). Görülüyor ki yüksek gelir ve istihdam beklentisi göç edenler için çekici bir faktör olsa da göçün olumsuz bir sonuç doğurmasına neden olmaktadır.

2.3.2.2. Ekonomik Durum

Göçlerin yönüne baktığımızda kırdan-kente ya da kentten-kente olduğu gözlemlenmektedir. Göç alan yerin ekonomik durumu da göç edilecek yerin seçiminde önem arz etmektedir.

“Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılan araştırmalar kısa uzaklıktaki göçlerde ekonomik değişkenler[in] yüksek korelasyon göster[diğini ifade etmektedir] (Tekeli vd, 1978: 6).

Göktürk, Mersin ili üzerine yaptığı çalışmaları sonucunda Mersin’in sürekli göç alan bir yer olduğunu ifade etmektedir. Bunun nedenini ise Mersin’in bir liman kenti olması, serbest bölge ve organize sanayi bölgesi olması bununla beraber iklim koşullarının uygunluğu ve tarımsal üretimin yoğun olması şeklinde belirtmektedir (tesev.org.tr)

2.3.2.3. Kentsel Kamu Hizmetleri

Bireyler yukarıda saydığımız ekonomik, güvenlik nedenleri haricinde bazı kamusal hizmetlerden dolayı da göç etmek istemektedirler. Çocuklarının daha iyi bir eğitim alması, daha iyi sağlık hizmetlerinden faydalanmak için ya da alt yapı sorunu olmayan, yaşam standardının daha yüksek olduğu yerlerde yaşamak için göç etmek isteyebilirler.

Karabulut ve Polat’ın (2007) Ağrı alt bölgesine uygulamış oldukları çalışmaları sonucunda Ağrı Alt bölgesinde göçün önem derecelerine göre sıralanışı sağlık hizmetlerinin yetersizliği, eğitim hizmetlerinin yetersizliği, sosyal faaliyetlerin azlığı, iklim şartlarının zorluğu, daha iyi iş bulma olanağı şeklinde sıralanmaktadır.

Teoride, işsizlik ya da iş bulma nedeniyle göç ilk sırada yer almaktadır. Bu çalışmada sağlık hizmetleri yetersizliğinin birinci sırada olmasının nedeni anket katılımcılarının %55,9’unun ücretli, maaşlı bir işe sahip olan, iş ve gelir garantisi olan kişiler olmasından dolayı gerçekleştiği söylenmektedir.

2.3.2.4. Kentteki Akraba ve Tanıdıklar

Göç eden bireyler açısından göç ettikleri yer hakkında önceden bilgi sahibi olmak ya da buralarda onlara yol gösterecek tanıdıklarının olması önem arz etmektedir. Onlara yol gösterecek tanıdıklarının olması onları cesaretlendirmektedir.

Kentteki akraba ve tanıdıklar göç eden yakınlarına iş ve ev bulma konularında yardımcı olup kent hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadırlar. Kentte yakını veya tanıdığı bulunmayanlar için göç daha maliyetli olabilmektedir. Çünkü bireyler geldikleri zaman eğer mevcut bir işleri yoksa iş aramak için daha fazla zaman ve para

ayırmak zorunda olacaklardır. Oysa ki gidilecek yerde bulunan bir eş-dost daha önceden bu konuda araştırma yaparak göçle gelen bireyi yönlendirecektir.

[Bu nedenle] kentte bulunan yakınlar bireylerin göç edecekleri yerin seçiminde yol gösterici olmaktadır (Parnwell, 1993: 94).

Karabulut ve Polat'ın (2007) Ağrı Alt Bölgesinde uyguladıkları çalışmanın sonucunda akrabaların göç etmiş olması Ağrı'da bulunan katılımcılar için önemli bir göç nedeni olarak belirlenmiştir.

Böylece akrabalar ve tanıdıklar aynı kentlerde toplanarak burada hemşehrilik adına birbirlerine yardımda bulunmaktadır. Bu durum da hemşehri derneklerinin kurulmasını sağlamaktadır. Aktaş, Aka ve Demir (2006: 53) çalışmalarında “gerek kente göç [edildiğinde] konut ve iş bulma, gerekse ekonomik kriz dönemlerinde karşılaşılan aile, akrabalık ve hemşehrilik gibi enformel dayanışma ilişkilerinin” [varlığından söz etmektedirler].

2.3.3. İletici Nedenler

Greenwood (1985), ulaşımdaki gelişmelerin göçü arttırıcı yönde etkileyeceğini ifade etmektedir.

Mesafelerin uzak oluşu ve bu uzaklık engelini ortadan kaldıracak imkanların olmaması göçle engel olan en önemli etkenlerdendir. Zamanla bu engellerin aşılmış olması beraberinde göçü de kolaylaştırmaktadır.

Köyünden kopan nüfusu kentlere taşıyan ulaşım araçlarındaki ve olanaklarındaki gelişmeler iletilici nedenler olarak ifade edilmektedir. “gelişen araç teknolojisi, otobanların yapılması, hızlı ulaşım araçlarının yaygınlaşması ve ucuzlaması” [iletilici nedenlere örnek olarak verilmektedir] (Şensoy, 2005: 34).

“Nitekim 50'li yıllardan sonra, Marshall yardımının da etkisiyle, makineli karayolu yapımına girişilmiş, öncesiyle kıyaslandığında muazzam uzunlukta bir karayolu ağına sahip olunmuştur. Bu dönemde, kırsal kendi içine kapanık yapısı kırılarak, kırsaldan kente olan sürekli veya daimi amaçlı göçler hızlanmıştır” (Bıçkıcı, 2003).

2.4. GÖÇÜN ETKİLERİ

Göçle beraber göç edilen bölgenin ekonomik ve demografik yapılarında da farklılaşma meydana gelmektedir. Göç eden kişilerin geldikleri yere adaptasyon sürecinde bazı olumsuzluklar kendini göstermektedir. Fakat göçle gelen kişilerin niteliklerine ve göç edilen yere göre de göçün olumlu etkilerinden söz edilmektedir.

Oktik (1997), göç eden bireylerin geldikleri yerlerin kültürünü taşıyan ara kültüre sahip bireyler olduğunu belirtmektedir. Bunun sebebi ise gelen bireylerin geldikleri yerle olan bağlantılarının kesilmediğinden kaynaklanmaktadır.

[Bu nedenle] “göçler, toplumsal yapı ve kültür değişimleri yanında göç veren ve kabul eden toplumlar için de birçok türden yeni ilişkiler yarattığı gibi her iki tarafın insanların psikolojilerinde, davranış ve dünya görüşlerinde de köklü değişikliklere neden olmaktadır” (Karpas, 2003: 8).

Çalışmamızda göçün etkilerini olumlu ve olumsuz etkiler olmak üzere iki başlık altında inceleyeceğiz.

2.4.1. Göçün Olumsuz Etkileri

Göçle gelen bireyler gittikleri yer için maliyet unsurudur ve gittikleri yerlere bazı sorumluluklar yüklemektedirler. Göç eden nüfusun en önemli sorunu iş ile ilgili sorunlardır. Göçle beraber kentteki nüfusun artması nedeniyle işgücü talebi işgücü arzını karşılayamayacak düzeye gelmektedir. Göç eden bireyler nitelikli değilse düşük ücretli, sosyal güvencesi olmayan ya da kısa süreli işlerde çalışmaktadırlar.

Can ve Ersin (2008) çalışmalarında iç göçün ancak yerel ekonomik kalkınma ile önlenilecek ciddi sosyo-ekonomik sorunlar yaratan bir ulusal güvenlik unsuru olarak görmektedirler.

Kentin iş hayatı, uzmanlaşmış ve beceri kazanmış insanları kabul etmektedir. Özellikle yüksek gelir getiren işler, yüksek veya mesleki teknik eğitimi gerektirmektedir. Göçle gelen gecekondü nüfusu mevcut eğitim düzeyiyle bu işlere girmekte uzun süre zorluk çekmektedir. Günümüzde gecekondü bölgelerinde yaşayanların büyük çoğunluğu çocuklarını okutabildikleri kadar okutmak niyetindedirler. Kent yaşamında şunu görmüşlerdir; daha iyi iş ve gelir, eğitim düzeyinin yüksekliğiyle alakalıdır. Çocuklarının bu eğitimi alarak sefalet ortamından kurtulmalarını istemektedirler (Kazgan, 1999: 18).

“ Göç; toplumu sosyal, kültürel, ekonomik, politik, sağlık gibi tüm bileşenleriyle etkileyen, [...] kişileri yeni bir topluluğa götüren, dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme” [eylemidir] (Uğuz, Bilgen, Yerlikaya, Evlice, 2004: 387). Kılıçbay (1997), şehre göç edenlerin kısa zamanda tüketim alışkanlıklarını değiştirerek yaşam biçimlerini hızla değiştirme eğilimi içerisine girmelerinin Türkiye’yi bir tüketim toplumu haline getirdiğini ifade etmektedir.

Büyükşehirlere yapılan göçler düzensiz kentleşmeyi ve güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Dinçer (1997), alt yapısı yeterli olmayan şehirlerin, hızlı nüfus artışının gerektirdiği konut sağlama, temiz su, sağlık hizmetleri, okul ve ulaşım, eğitilmiş personel, çöp ve enerji sorunlarını çözme bakımından yetersiz kalacağını belirtmektedir. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı çalışmada, terör, hırsızlık, gasp gibi suçların kentlerde artış nedeninin terör ve yoksulluktan kente göç etmiş ailelerin çocuklarından kaynaklandığını tespit etmiştir (terorizm.info).

Göçle beraber meydana gelen düzensiz kentleşme ve nüfus artışı aynı zamanda gelen kişiler için barınma sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Göçle gelen kesim genellikle vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalıştığı için gelir düzeyi alt seviyelerde olacak bu nedenle de barınma sorunlarını kendi imkanları ile çözmeye çalışacaklardır.

Tekeli'ye (1982) göre ise gecekondu köyün sosyo-kültürel yaşam koşullarına ve fiziksel ortamına yakın görüldüğü için meşru yollarla konut inşa edilse bile göç edenler yine gecekondu da yaşayacaktır.

Göçün sadece göç alan yere değil göç veren yere de olumsuz etkisi olduğu söylenmektedir.

Bulunduğu yerden göç eden bireyler daha çok aktif nüfustur. Bu nedenle geride kalan nüfus daha az girişimci olan kesimdir. Bu da net göç veren bölgenin gelişme hızını düşürmektedir. Bununla beraber göç eden kişilerin aynı zamanda tüketici oldukları da göz önünde bulundurulursa göç veren bölgeler pazar olarak görece avantajlarını kaybetmektedirler (Tekeli, 1998).

Türkiye'de kişi başına gelir düzeyi en yüksek olan Marmara bölgesi ile diğer bölgeler karşılaştırıldığında bölgeler arasındaki gelişme açığı aşağıdaki gibidir (Can, Ersin, 2008)

- Akdeniz Bölgesi'nde 14 yıl,
- Doğu Anadolu Bölgesi'nde 128 yıl,
- Ege Bölgesi'nde 5 yıl,
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 72 yıl,
- İç Anadolu Bölgesi'nde 18 yıl,
- Karadeniz Bölgesi'nde 20 yıldır.

Görüldüğü gibi en çok göç veren bölgelerin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olduğu düşünülürse aradaki gelişmişlik farkı önemsizlenecek derecede değildir.

Aşağıda istatistiksel bölgelere göre bölgelerin aldığı ve verdiği göçler gösterilmektedir. Karadeniz bölgesinin de verdiği göç oranı yüksektir. Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Aileler kanser korkusuyla bu bölgede bulunmayı tercih etmeyebilirler.

Tablo 2.1. Bölgeler açısında aldığı/verdiği göç

Aldığı Göç	Verdiği göç							
			İstanbul	Batı Marmara	Ege	Doğu Marmara	Batı Anadolu	Akdeniz
	Toplam							
Toplam	A	4 098 356	513 507	172 741	334 671	351 093	378 710	410 316
	B	2 324 937	296 387	95 095	194 482	188 368	211 371	237 142
	C	1 773 419	217 120	77 646	140 189	162 725	167 339	173 174
İstanbul	A	920 955	-	44 916	57 660	96 929	62 575	74 209
	B	494 883	-	22 295	32 015	47 405	33 304	41 836
	C	426 072	-	22 621	25 645	49 524	29 271	32 373
Batı Marmara	A	240 535	67 409	-	29 126	28 026	16 646	15 414
	B	141 297	36 201	-	17 228	15 285	10 032	10 223
	C	99 238	31 208	-	11 898	12 741	6 614	5 191
Ege	A	518 674	57 744	35 384	-	51 946	62 264	64 178
	B	289 984	34 167	18 590	-	28 226	33 663	36 592
	C	228 690	23 577	16 794	-	23 720	28 601	27 586
Doğu Marmara	A	432 921	78 807	23 904	44 060	-	38 729	31 278
	B	243 175	41 993	12 885	24 660	-	21 197	18 845
	C	189 746	36 814	11 019	19 400	-	17 532	12 433
Batı Anadolu	A	469 610	42 115	16 660	49 415	44 530	-	60 498
	B	254 222	24 212	9 190	26 779	22 823	-	32 776
	C	215 388	17 903	7 470	22 636	21 707	-	27 722
Akdeniz	A	413 044	48 209	11 212	53 231	30 137	59 449	-
	B	232 923	27 911	6 799	30 347	16 737	32 408	-
	C	180 121	20 298	4 413	22 884	13 400	27 041	-
Orta Anadolu	A	205 108	27 182	4 916	15 398	14 073	39 122	40 383
	B	117 838	16 182	2 946	9 102	7 975	21 200	22 247
	C	87 270	11 000	1 970	6 296	6 098	17 922	18 136
Batı Karadeniz	A	219 008	57 787	8 076	16 894	22 163	32 137	15 804
	B	125 960	32 432	4 790	10 083	12 228	17 710	9 761
	C	93 048	25 355	3 286	6 811	9 935	14 427	6 043
Doğu Karadeniz	A	151 193	50 373	3 778	9 320	22 387	11 797	8 625
	B	86 461	27 555	2 253	5 581	11 983	6 734	5 343
	C	64 732	22 818	1 525	3 739	10 404	5 063	3 282
Kuzeydoğu Anadolu	A	144 315	26 600	7 575	16 854	12 967	15 704	16 223
	B	95 866	17 923	4 710	11 065	8 058	10 074	10 922
	C	48 449	8 677	2 865	5 789	4 909	5 630	5 301
Ortadoğu Anadolu	A	170 568	25 969	7 053	18 408	13 656	17 432	26 602
	B	109 639	17 131	4 610	12 089	8 628	10 866	16 454
	C	60 929	8 838	2 443	6 319	5 028	6 566	10 148
Güneydoğu Anadolu	A	212 425	31 312	9 267	24 305	14 279	22 855	57 102
	B	132 689	20 680	6 027	15 533	9 020	14 183	32 143
	C	79 736	10 632	3 240	8 772	5 259	8 672	24 959

Aldığı Göç	Verdiği göç						
		Orta Anadolu	Batı Karadeniz	Doğu Karadeniz	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu
Toplam	A	300 113	450 799	227 013	256 922	280 156	422 315
	B	166 796	247 049	125 176	147 025	167 367	248 679
	C	133 317	203 750	101 837	109 897	112 789	173 636
İstanbul	A	68 940	182 984	88 632	74 699	78 571	90 840
	B	37 067	93 925	45 358	41 815	46 009	53 854
	C	31 873	89 059	43 274	32 884	32 562	36 986
Batı Marmara	A	10 731	21 472	9 251	13 672	12 324	16 464
	B	6 619	12 726	5 307	8 098	8 161	11 417
	C	4 112	8 746	3 944	5 574	4 163	5 047
Ege	A	33 990	35 888	15 560	39 255	38 121	84 344
	B	19 379	20 597	9 312	21 452	22 273	45 733
	C	14 611	15 291	6 248	17 803	15 848	38 611
Doğu Marmara	A	24 088	53 689	37 080	42 000	30 088	29 198
	B	14 269	29 803	20 149	22 812	18 298	18 264
	C	9 819	23 886	16 931	19 188	11 790	10 934
Batı Anadolu	A	78 186	70 580	19 578	26 324	26 873	34 851
	B	39 226	37 273	10 742	14 768	15 660	20 773
	C	38 960	33 307	8 836	11 556	11 213	14 078
Akdeniz	A	34 307	21 683	10 151	15 646	38 829	90 190
	B	18 884	12 912	6 489	9 282	22 383	48 771
	C	15 423	8 771	3 662	6 364	16 446	41 419
Orta Anadolu	A	-	15 879	5 586	9 934	10 987	21 648
	B	-	9 133	3 519	5 797	6 733	13 004
	C	-	6 746	2 067	4 137	4 254	8 644
Batı Karadeniz	A	15 879	-	21 146	8 407	9 411	11 304
	B	9 090	-	10 895	5 144	6 241	7 586
	C	6 789	-	10 251	3 263	3 170	3 718
Doğu Karadeniz	A	5 162	18 606	-	10 528	5 414	5 203
	B	3 139	9 877	-	6 892	3 595	3 509
	C	2 023	8 729	-	3 636	1 819	1 694
Kuzeydoğu Anadolu	A	8 511	9 576	9 983	-	10 151	10 171
	B	5 690	6 470	6 128	-	6 672	8 154
	C	2 821	3 106	3 855	-	3 479	2 017
Ortadoğu Anadolu	A	9 843	9 357	4 822	9 324	-	28 102
	B	6 435	6 487	3 474	5 851	-	17 614
	C	3 408	2 870	1 348	3 473	-	10 488
Güneydoğu Anadolu	A	10 476	11 085	5 224	7 133	19 387	-
	B	6 998	7 846	3 803	5 114	11 342	-
	C	3 478	3 239	1 421	2 019	8 045	-

Kaynak: TÜİK (Bölge içindeki illerin birbirleri ile arasındaki göç kapsamamıştır.)

A: Toplam B: Erkek C: Kadın

2.4.2. Göçün Olumlu Etkileri

Bu kısma kadar göçün hem göç alan hem de göç veren yerleri olumsuz yönde etkilediğinden söz ettik. Şimdi de olumlu etkilerine değineceğiz.

Göç eden bireyler eğer belirli niteliklere ve becerilere sahipseler gittikleri yerlerde bu nitelikleri ve becerileri kullanarak göç alan yer için fayda sağlayabilirler.

Kırsal kesimde temel eğitim ötesi öğrenim olanakları yoktur. Kente gelince bu olanağa kavuşulmaktadır. Esasen kente göç nedenleri arasında çocukların okutulması isteği de yer almaktadır (Tezcan, 2000: 591). Ayrıca yine kırsal kesimdeki sağlık olanaklarının yetersizliği nedeniyle yeterli hizmeti alamayan bireyler kente geldiklerinde bu imkanlardan da yararlanma fırsatına sahip olacaklardır.

Ayrıca göç eden kişilerin sermaye sahibi oldukları düşüncesiyle hareket edecek olursak sahip oldukları sermayeyi gittikleri yerde kullanarak yine göç alan yere fayda sağlayabilecekleri düşünülebilir. Bu durum elbette ki göç veren yeri olumsuz etkilemektedir.

Göç veren yer açısından bu durumu inceleyecek olursak göç eden bireyler gittikleri yerde bilgi, beceri, deneyim kazandıktan sonra geri dönüş yaparlarsa döndükleri yere katkı sağlayabilirler.

3. BÖLÜM: NAZILLİ’NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Aydın ve Denizli illerinin arasında bulunan Nazilli ilçesi bir kültür merkezi olarak yapılandırılmaktadır.

Nazilli ilçesinin toplam yüzölçümü 63.120 hektardır. Bu alanın 30.718 hektarlık (% 49) kısmının çok verimli kültür alanları olması, tarımın Nazilli için değerini ortaya koyan en önemli unsurdur. 2007 yılı içerisinde 133.602.500 YTL zirai ürün geliri, 39.024.661 YTL hayvancılık ürün geliri elde edilmiştir. Bununla beraber 158.348.497 \$’lık ihracatın, büyük bir kısmını sanayi malları oluşturmaktadır.

3.1. NAZILLİ’NİN DEMOGRAFİK GÖSTERGELERİ

1927’den günümüze sürekli artış gösteren Nazilli nüfusu özellikle 1990-1997 yılları arasında büyük artış göstermiştir. Son nüfus sayımında 140.922 olarak tespit edilen ilçe nüfusu bir önceki nüfus sayımına göre azalma göstermektedir. Fakat bu azalma Türkiye nüfusunda da gerçekleştiği için sebebinin ilçenin göç vermesi vs. sebepler olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 3.2. incelendiğinde Nazilli nüfusun çoğunluğunun 25-29 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. çalışma çağındaki nüfus 15-64 yaş arası kesim olduğuna göre Nazilli’de çalışma çağındaki nüfusun 97.412 kişi olduğu görülmektedir. Bağımlılık oranını hesapladığımızda ise 0,446 olarak bulunmuştur. Bağımlılık oranı 15 yaştan küçük ve 64 yaştan büyük olan tüketici kesimin 15-64 yaş arasındaki aktif nüfusa oranı olarak ifade edilmektedir. Nazilli’deki nüfusun bağımlılık oranı %44 olarak tespit edilmiştir. Yani aktif nüfustan her 100 kişiye bağımlı 44 kişi vardır diyebiliriz.

Bağımlılık Oranı= 15 yaş altı +65 yaş üstü / 15–64 yaş grubu

Bağımlılık Oranı= 29.132 + 14.378 / 97.412

Bağımlılık Oranı= 0,446

Nazilli nüfusu içerisinde kadın ve erkeklerin oranlarına bakıldığında kadınların oranının %50,6, erkeklerin oranının ise %49,4 olduğu görülmektedir. Nazilli nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı ise %2 civarındadır.*

* 2007 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Türkiye nüfusu 70.586.256’dır.

**Tablo 3.1. 1927-2000 Yılı nazilli
merkez-köy nüfusu**

Yıllar	Merkez	Köy	Toplam
1927	9325	-----	9325
1935	12.005	48.399	60.404
1940	16.478	52.242	68.720
1945	18.986	49.025	68.011
1950	25.106	54.830	79.936
1955	31.487	31.990	63.477
1960	36.660	28.071	64.731
1965	41.330	30.926	72.256
1970	45.159	32.081	77.230
1975	52.176	33.029	85.205
1980	64.015	34.492	98.507
1985	77.627	38.320	115.947
1990	80.209	41.524	121.733
1997	102.593	37.905	140.498
2000	105.665	40.298	145.963

Kaynak: Nazilli Nüfus Müdürlüğü

Tablo 3.2. Yaş ve cinsiyete göre Nazilli nüfusu (2007)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	8.554	4.469	4.085
5-9	9.856	4.996	4.860
10-14	10.722	5.447	5.275
15-19	11.603	5.975	5.628
20-24	11.336	5.603	5.733
25-29	11.607	5.908	5.699
30-34	10.183	5.083	5.100
35-39	9.943	4.868	5.075
40-44	9.843	4.862	4.981
45-49	10.140	4.969	5.171
50-54	9.721	4.865	4.856
55-59	7.482	3.779	3.703
60-64	5.554	2.649	2.905
65-69	4.566	2.094	2.472
70-74	4.115	1.854	2.261
75-79	3.296	1.343	1.953
80-84	1.800	645	1.155
85-89	433	157	276
90+	168	37	131
Toplam	140.922	69.603	71.319

Kaynak: TÜİK

Nazilli ilçe merkezi ve Nazilli'ye bağlı köyler ile birlikte eğitim düzeyine ilişkin bilgiler tablo 3.3.'de yer almaktadır. İlçe merkezine göre en yüksek mezuniyetin olduğu kesimi ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Her hangi bir okulu bitirmeyenlerin sayısı da dikkat çekicidir. İlçe merkezinde hiç okul bitirmeyen 9.184 erkek, 9.701 kadın olduğu görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen ve okul bitirmeyen kişi sayısına bakıldığında kadınlar yoğun iken, herhangi bir okuldan mezun olanların sayılarına bakıldığında erkeklerin sayısının daha fazla oldukları görülmektedir. Bu durum da Türkiye genelinde olduğu gibi Nazilli'de de kadınların erkeklere oranla eğitime daha az katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 3.3. Eğitim düzeyine göre Nazilli nüfusu (2000)

	İlçe Merkezi		Toplam	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Bir okul bitirmeyen	9.701	9.184	13.338	13.107
İlkokul	18.802	18.491	27.882	28.675
İlköğretim	1.710	1.758	1.995	2.169
Ortaokul	2.750	4.392	3.117	5.279
Ortaokul dengi meslek okulu	105	238	108	273
Lise	4.915	5.164	5.345	5.927
Lise dengi meslek okulu	1.360	2.459	1.499	2.827
Yüksek öğretim	2.589	3.925	2.794	4.326
Mezuniyeti bilinmeyen	8	-	8	-
Okuma yazma bilmeyen	6.709	1.935	10.852	3.440
Okuma yazma durumu bilinmeyen	1	4	1	4

Kaynak: TÜİK

Nazilli nüfusu içerisinde herhangi bir bedensel veya zihinsel engeli olan nüfusa ilişkin bilgiler incelendiğinde fiziksel engeli olan kişilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kadınlardan 113 kişi erkeklerden ise 117 kişinin birden fazla engeli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4. Engellilik türlerine göre Nazilli'deki engelli nüfus, 2000

	Kadın	Erkek
Görme engelli	139	236
İşitme engelli	136	202
Konuşma engelli	57	111
Fiziksel engelli	444	619
Zihinsel engelli	147	210
Diğer	124	154
Birden fazla engeli olan	113	117
Bilinmeyen	66	99

Kaynak: TÜİK

2000 Genel Nüfus sayımına göre göç edenlerden 3265 kişi istihdam halinde, 675 kişinin işsiz ve 4130 kişinin de işgücünde olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.5. İşgücü durumu ve cinsiyete göre aldığı göç (2000)

CİNSİYET	TOPLAM	İŞGÜCÜ DURUMU		
		İSTİHDAM	İŞSİZ	İŞGÜCÜNDE OLMAYAN
TOPLAM	8070	3265	675	4130
ERKEK	4555	2239	455	1861
KADIN	3515	1026	220	2269

Kaynak: TÜİK

2000 Genel Nüfus sayımına göre Nazilli'ye göç edenlerin hangi illerden geldiğine dair bilgi tablo 3.6.'da gösterilmektedir. Buna göre, en çok göç alınan yerlerin, İzmir, Denizli, Afyon, Şanlıurfa, İstanbul ve Muğla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6. Nüfus sayımına göre cinsiyete göre aldığı göç (2000)

Göç Aldığı İller	Toplam	Erkek	Kadın	Göç Aldığı İller	Toplam	Erkek	Kadın
Adana	129	66	63	İstanbul	512	310	202
Adıyaman	30	19	11	İzmir	1187	710	477
Afyon	425	226	199	Kars	82	41	41
Ağrı	176	98	78	Kastamonu	32	20	12
Amasya	47	27	20	Kayseri	76	40	36
Ankara	402	233	169	Kırklareli	30	19	11
Antalya	158	89	69	Muğla	314	188	126
Artvin	34	21	13	Muş	66	29	37
Balıkesir	93	49	44	Nevşehir	24	12	12
Bilecik	19	9	10	Niğde	14	9	5
Bingöl	46	25	21	Ordu	42	22	20
Bitlis	184	89	95	Rize	20	10	10
Bolu	11	6	5	Sakarya	55	34	21
Burdur	112	73	39	Samsun	83	48	35
Bursa	148	70	78	Siirt	106	60	46
Çanakkale	66	37	29	Sinop	29	18	11
Çankırı	15	10	5	Sivas	67	40	27
Çorum	31	19	12	Tekirdağ	27	23	4
Denizli	785	432	353	Tokat	38	17	21
Diyarbakır	195	112	83	Trabzon	39	24	15
Edirne	41	26	15	Tunceli	20	13	7
Elazığ	110	63	47	Şanlıurfa	533	260	273
Erzincan	62	30	32	Uşak	66	45	21
Erzurum	245	114	131	Van	146	88	58
Eskişehir	109	54	55	Yozgat	42	18	24
Gaziantep	64	32	32	Zonguldak	38	19	19
Hakkari	26	17	9	Aksaray	21	9	12
Hatay	90	54	36	Karaman	18	11	7
İsparta	227	140	87	Kırıkkale	20	8	12
İçel	84	51	33	Batman	90	38	52
Kırşehir	20	10	10	Şırnak	51	31	20
Kocaeli	194	100	94	Bartın	18	9	9
Konya	321	183	138	Ardahan	25	12	13
Kütahya	94	48	46	Iğdır	20	11	9
Malatya	92	43	49	Yalova	21	9	12
Manisa	220	121	99	Osmaniye	15	9	6
K.Maraş	35	17	18	Diğer İller	39	23	16
Mardin	56	30	26	Toplam	9222	5130	4092

Kaynak: TÜİK

3.2. NAZILLI’NİN SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Ekonomik yapısı ağırlıklı olarak tarım ve tarıma dayalı sanayiden oluşan Nazilli ekonomisi bölge topraklarının verimli olmasının ve her mevsim ürün alınabilmesi avantajıyla tarımdan elde edilen gelirin yeterli görülmesi nedeniyle bu durum sanayileşmeyi engellemiştir.

Türkiye’deki ilçeler arasında zenginlik açısından yapılan sıralamada 872 ilçe arasında GSMH içindeki %0,33’lük payı ile 69. sırada yer alan Nazilli ilçesi en zengin 100 ilçe GSMH’sinin %64,38’ini üretmektedir

Türkiye’nin ilklerinde birisi olan ve Nazilli ekonomisine büyük katkıları olmuş Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası’nın varlığına rağmen uzun yıllar imalat sektörü ve sanayileşme hep geri planda kalmış ve bölgedeki ticari yapı içerisinde küçük ve orta ölçekli birkaç sanayi tesisinden ileri gidememiştir. Fakat son 20 yılda sadece tarım ve tarıma dayalı sanayi ile büyümenin zorluğunu gören bölge sanayici ve girişimcileri, tarıma dayalı tesislere ilave olarak makine ve yedek parça imalatına yönelmiş, yurt içinde ve yurt dışında kaliteli markalar üretmeye başlamıştır (Can, 2007).

Nazilli Ticaret Odasının hazırladığı 2007 Faaliyet raporundaki verilere göre 2007 yılı içersinde 133.602.500 YTL zirai ürün geliri, 39.024.661 YTL hayvancılık ürün geliri elde edildiği görülmektedir. Bununla birlikte odaya kayıtlı üyeler tarafından gerçekleştirilen 158.348.497 \$’lık ihracatın, büyük bir kısmını sanayi mallarının oluşturduğu ifade edilmektedir.

Sanayi ve Ticaret sektörü istihdam rakamlarına baktığımızda; 5.281 kişinin herhangi bir işyerine bağlı olarak çalıştığı görülmektedir. Bu sayının % 12’si Sanayi sektöründe, % 38’i Hizmetler sektöründe, % 50’si ise Tarım veya Tarıma Dayalı Sanayi sektöründe istihdam edilmektedir (Nazilli Ticaret Odası, 2007). Şekil 3.1’de görüldüğü gibi Nazilli tarım ürünlerinin çeşitliliğinin bol olduğu bir ilçe olarak tarım sektöründe istihdam fazladır fakat hizmet sektörü de tarım sektörüne yakın bir orandadır ve hizmet sektörü Nazilli’de istihdam sağlamada önemli bir yer teşkil etmektedir.

Ekonomik faaliyetler açısından bakıldığında ise lokanta, otel, sigorta şirketi, ulaşım, haberleşme, toplum, sosyal ve kişisel hizmetlerde yoğunluğun gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3.8. Ekonomik faaliyet ve cinsiyete göre Nazilli ilçesi nüfusu, 2000 (12 + yaş)

		İlçe merkezi	Toplam
İyi tanımlanmamış faaliyetler	ERKEK	9	10
	KADIN	5	5
Ziraaat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık	ERKEK	1.177	12.359
	KADIN	895	14.383
Madencilik ve taş ocaklığı	ERKEK	63	111
	KADIN	4	4
İmalat Sanayii	ERKEK	4.418	5.146
	KADIN	1.095	1.280
Elektrik, gaz ve su	ERKEK	79	109
	KADIN	11	11
İnşaat	ERKEK	2.451	2.828
	KADIN	19	20
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller	ERKEK	4.737	5.289
	KADIN	682	726
Ulaştırma, haberleşme ve depolama	ERKEK	922	1.148
	KADIN	48	60
Mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri	ERKEK	947	1.031
	KADIN	443	468
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler	ERKEK	5.535	6.561
	KADIN	2.037	2.242

Kaynak: TÜİK

Nazilli’de özellikle incir, pamuk ve zeytin ekonomik kalkınmanın temelini oluşturan tarım ürünleridir. Ayrıca bu tarım ürünlerinin yurt dışına ihracatı da yapılmaktadır. Nazilli Ticaret Odasının verilerine göre 2007 yılı içerisinde 2.717.685 \$ incir ihracatı ve 1.495.922 \$ zeytin ihracatı yapıldığı görülmektedir.

Nazilli Ticaret Odası’nın faaliyet raporuna göre Nazilli’de bitkisel ve hayvansal üretime yönelik miktar ve gelirler aşağıdaki tablo 3.9. ve tablo 3.10. da yer almaktadır. Görüldüğü gibi Bitkisel ürünlerin ekonomiye olan katkısı önemli ölçüdedir.

Tablo 3.9. Bitkisel Ürün Üretim Miktarları Ve Gelirleri

Tarla Ürünleri	72.696 Ton	32.131.500 YTL
Meyveler	65.916 Ton	73.786.500 YTL
Sebzeler	30.906 Ton	27.684.500 YTL
TOPLAM	169.518 Ton	133.602.500 YTL

Kaynak: Nazilli Ticaret Odası

Tablo 3.10. Hayvansal ürün üretim miktarları ve gelirleri

Süt Üretimi	40.040.000 Litre	18.018.000 YTL
Kırmızı Et	1.197.530 K.gr	11.975.300 YTL
Tavuk Eti	2.037.946 K.gr	7.132.811 YTL
Yumurta Üretimi	8.100.000 Adet	1.215.000 YTL
Bal Üretimi	65.315 K.gr	653.150 YTL
Polen Üretimi	760 K.gr	30.400 YTL

TOPLAM**39.024.661 YTL**

Kaynak: Nazilli Ticaret Odası

Nazilli’de tarımsal ve hayvansal ürün gelirlerinin fazla olması, sanayi alanlarında karşılaşılan güçlükler ve teşvik tedbirlerinin yeterli olmaması gibi sebeplerden dolayı ilçede sanayi sektörü fazla gelişme gösterememiş ancak son dönemlerde hız kazanmıştır. Bölgeye yapılan organize sanayi bölgesinin de sanayi sektörü için olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir.

İlçede üretime dayalı sanayi ürünlerinin makine ve yedek parça sektörü, gıda sektörü ve tekstil sektörünün faaliyette bulunduğu görülmektedir. gıda sektöründe ağırlıklı olarak zeytin, zeytinyağı, incir üretilmekte ayrıca çeşitli işletmeler tarafından alabalık üretim ve ihracatı ayrıca küp ve toz şeker üretimi de yapılmaktadır.

Tekstil hammadde olan pamuğun üretiminin fazla olması tekstil sektörünün de ekonomide yer almasını sağlamıştır. Nazilli’de tekstil sektörünün geçmişi Nazilli Basma Fabrikasıyla beraber Cumhuriyetin ilk yıllarına dayanmaktadır. İplik ve dokuma sanayinde faaliyet gösteren işletmeler, pamuk ipliği, pamuklu dokuma, döşemelik, çorap, perde ve çadır bezi üretiminde bulunmaktadır.

Nazilli'deki hizmet sektörü incelendiğinde ise son dönemlerde hizmet sektörünün Nazilli ekonomisine katkısının arttığı söylenebilmektedir. Neredeyse tüm banka şubelerinin bulunduğu Nazilli hizmet sektöründe, sigorta şirketleri, oteller, kişisel bakım işletmeleri, ulaşım hizmetleri, eğitim ve sağlık hizmetleri önemli ölçüde yer almaktadır.

4. BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASI VE HİZMET SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu tez çalışmasında yapılan alan araştırması, Nazilli'deki işgücünün demografik yapısını ve göçün işgücü piyasası üzerine etkilerini incelemek üzerinedir. Bu amaçla ilişkinin tespitine yönelik olarak bir sektör seçilmiştir.

Günümüzde istihdam sorunları giderek önem kazanmakta ve hizmetler sektörünün ekonomideki ağırlığında önemli bir artış görülmektedir. hizmet sektörünün istihdamdaki payının yüksek olması nedeniyle bu sektördeki istihdamın yapısı dikkat çekmektedir. Bu nedenle araştırmamızda uygulama alanı olarak hizmet sektörü seçilmiş, sektördeki istihdamın yapısı ve göç edenlerin sektöre olan etkisi incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZİ VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı, göçün Nazilli işgücü piyasası üzerindeki etkilerini incelemek, işgücünün demografik yapısına olan etkilerini ortaya koymaktır.

Çalışmamızın literatür kısmında göçle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Göçün göç edilen yere olan olumlu etkilerinden çok, olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Göçle gelen bireyler yerleştikleri yerin yapısında değişiklikler meydana getirmekte, nüfusunu artırmakta dolayısıyla da işgücü fazlasına sebep olmaktadır. İşgücünün fazla olması nedeniyle düşük ücret seviyesinde çalışmayı kabul edecek kişiler olmakta ve ücret seviyesini düşürmektedirler. Nazilli'ye göçle gelenler Nazilli işgücü piyasasında yerini almıştır ve genellikle alt ücretle çalışmaktadırlar. Dolayısıyla işgücü piyasasında ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedirler. Bu bağlamda araştırmanın hipotezi aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

H₀: Nazilli'ye göçle gelenler ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmemektedir.

H₁: Nazilli'ye göçle gelenler ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedir.

Araştırma sahamız olan Nazilli ilçesi göç olayının hızlı şekilde yaşandığı bir yerleşme alanıdır. Çalışmamızda göçün nedenleri ve buna bağlı olarak nüfusun eğitimi, aile yapısı, yaş, gelir, tasarruf gibi özelliklerle göç arasındaki ilişki incelenecektir.

Araştırmanın yöntemi olarak açık uçlu, birden fazla seçenekli olmak üzere kategorik sorulardan oluşan otuz soru içeren bir anket hazırlanmıştır. Anket formlarında kişisel bilgiler (yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek vs.), ekonomik durum (aylık gelir, bulunan eşyalar, tasarruf vs.), sosyal durum (aile özellikleri, hane büyüklüğü, konut özellikleri vs.), göçün nedenleri, göç edilen bölge konularını içeren sorulardan oluşmaktadır.

Anket formları katılımcılara uygulanmadan önce belirli sayıda kişiler üzerinde soruların uygunluk derecesini denemek amacıyla ön test yapılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmanın ana kütle ve örnekleminin tespitinde Aydın Sosyal Sigortalar Kurumundan alınan sigortalı çalışan sayıları kullanılmıştır. Kurumdan alınan veriler sonucunda hizmet sektöründe sigortalı olarak çalışan kişi sayısı tespit edilmiş ve örneklemimiz bulunmuştur. Hizmet sektöründe sigortalı çalışan kişi sayısı yaklaşık olarak 2500 kişi civarındadır. %95 güvenle (%5 hata ile), anketteki herhangi bir soru için yapılacak oran tahmininin varyansının 0,25 (en heterojen durum) ve yapılacak tahminlerin gerçek değeri ile arasında 0,05’lik hatanın tolere edileceği düşüncesiyle 2500 kişiden en az 335 kişiye anket uygulanmasının yeterli olacağı tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmamızda 350 kişi ile çalışılmaya karar verilmiştir.

Anket sonucunda verilen yanıtlar SPSS 13.0 istatistiksel paket programında veri olarak girilmiştir. Bu veriler frekans analizleri, çapraz tablolar ve ki-kare testi ile yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

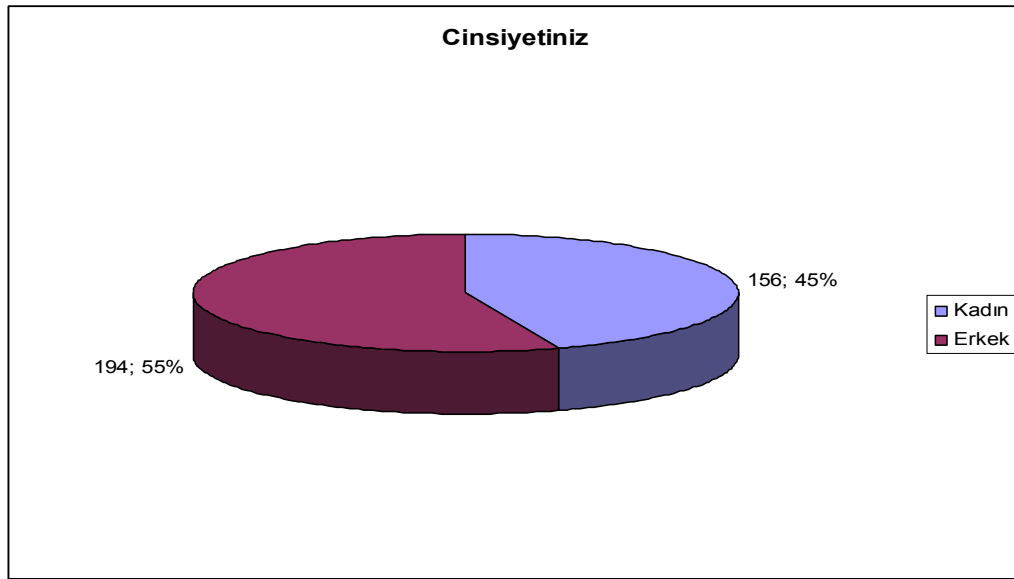
Demografik Özellikler

Araştırma kapsamındaki 350 katılımcıya uygulanan anketler sonucunda, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Anketi cevaplayan 350 katılımcıdan 156’sı kadın (%44,6), 194’ü (%55,4) ise erkektir. Bu dağılım Tablo 4.1. ve Şekil 4.1. de verilmektedir.

Tablo 4.1. Cinsiyetiniz?

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Birikimli Yüzde
Kadın	156	44,6	44,6
Erkek	194	55,4	100,0
Toplam	350	100,0	

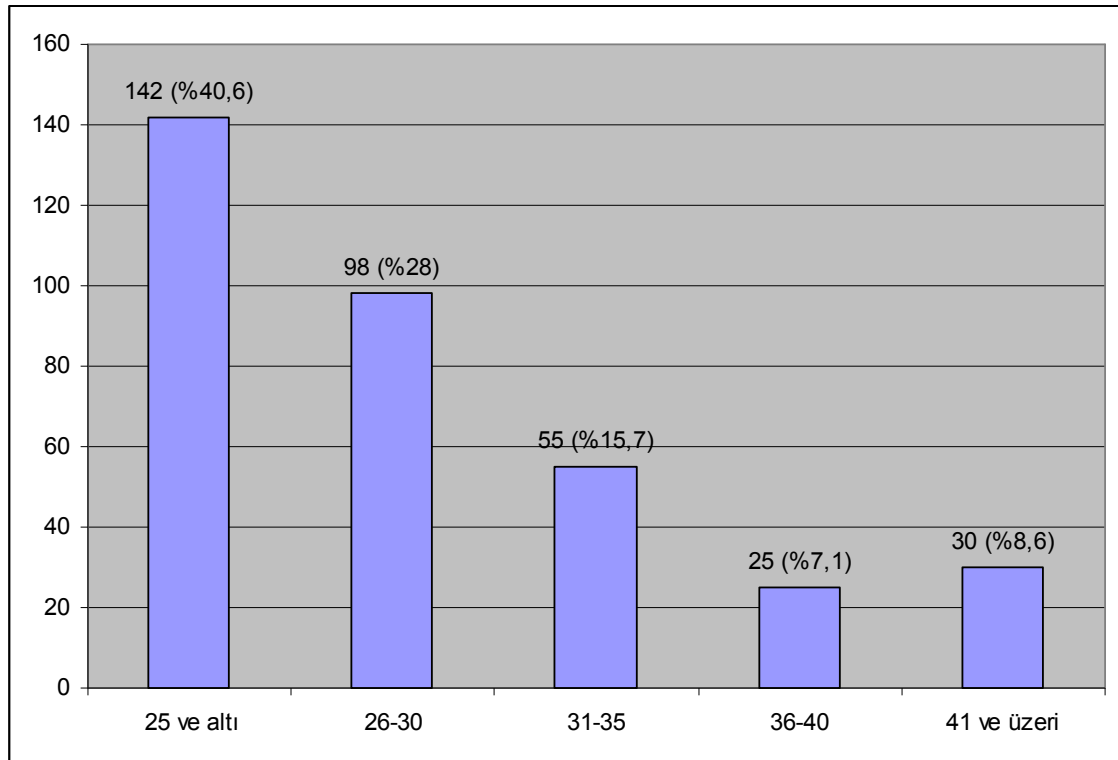

Şekil 4.1. Ankete katılanların cinsiyet dağılımları

Anketi cevaplayan kişilerin büyük çoğunluğu 25 ve altı yaş grubunda yer almakta olup %40,6'lık bir orana tekabül etmektedir. Bu oranı %28 ile 26-30 yaş grubu takip etmektedir. En düşük orana sahip yaş grubu ise 41 ve üzeri yaş grubudur. Nazilli ilçesinde hizmet sektöründe çalışan kesimin genç çalışanlardan oluşması dikkat çekmektedir. Ankete katılanların yaş dağılımları Tablo 4.2. ve Şekil 4.2. de verilmektedir.

Tablo 4.2. Yaşa Göre Dağılım

Yaşınız?	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
25 ve altı	142	40,6	40,6
26-30	98	28,0	68,6
31-35	55	15,7	84,3
36-40	25	7,1	91,4
41 ve üzeri	30	8,6	100,0
Toplam	350	100,0	

Şekil 4.2. Ankete katılanların yaş dağılımları

Katılımcıların eğitim düzeylerine ilişkin bilgi Tablo 4.3. de verilmektedir. Anketi cevaplayan katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında %43,1 lik kısmının lise mezunu olduğu görülmektedir. Bu oranı %23,4'lük bir yüzde ile önlisans mezunları takip etmektedir.. Lisans mezunu olan kesim ise %10'luk bir paya sahiptir. Nazilli'de hizmet sektöründe çalışan kişilerin çoğunluğunun lise mezunu olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.3. Eğitim düzeyine Göre Dağılım

Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okuryazar	2	,6	,6
İlkokul mezunu	16	4,6	5,1
Ortaokul mezunu	37	10,6	15,7
Cıracılık okulu mezunu	20	5,7	21,4
Lise mezunu	151	43,1	64,6
Ön lisans mezunu	82	23,4	88,0
Lisans mezunu	35	10,0	98,0
Yüksek lisans mezunu	7	2,0	100,0
Toplam	350	100,0	

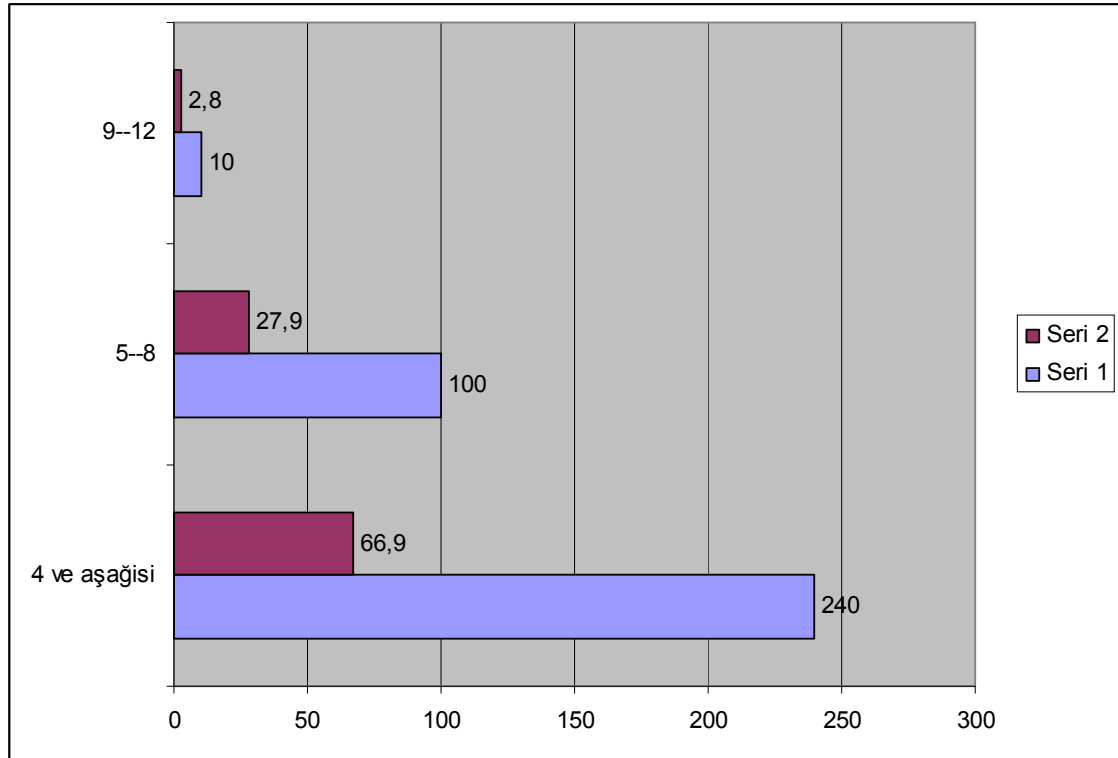
4.3.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler

350 katılımcıya uygulanan araştırmamızda katılımcıların hane yapısı, aylık gelirleri, sahip oldukları eşyalar, borç kalemleri, tasarrufları vs. ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcıların hane halkı sayısına verilen cevaplara bakıldığında %66,9'u çekirdek aile olarak kabul edilen 4 ve 4 den az kişi sayısından oluşmaktadır. Bu oranı %27,9 ile 5-8 arası kişi ve %2,8'lik kısmını da 9-12 kişiden oluşan ailelerin oluşturduğu görülmektedir. TÜİK'nin araştırmalarına göre de tek kişi yaşayanların oranı %6, çekirdek aile %80,7, geniş aile %13'lük bir kesimi oluşturmaktadır. geriye kalan %0,3'lük kesimi ise öğrencilerden/işçilerden oluşan hane oluşturmaktadır (tuik.gov.tr). Hane halkı kişi sayısına ilişkin bilgiler Tablo 4.4. ve Şekil 4.4. de gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Hane Halkı Sayısına Göre Dağılım

Hane kişi sayısı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
4 ve aşağısı	240	66,9	68,6
5-8	100	27,9	97,1
9-12	10	2,8	100,0
Toplam	350	97,5	

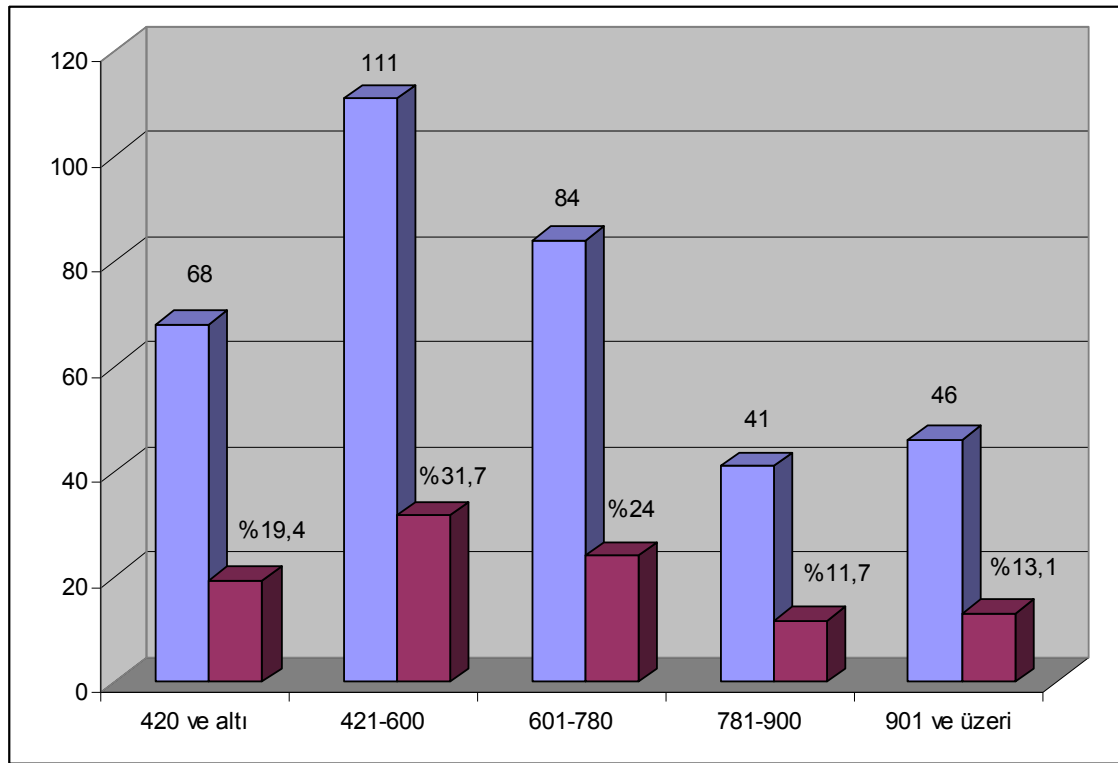

Şekil 4.3. Hane halkı kişi sayısı

Katılımcıların %19,4'ü asgari ücretin altında çalışırken, %31,7'si asgari ücret civarında aylık gelir elde etmektedir. Katılımcıların %24'ünün 601-780 YTL, %11,7'sinin 781-900 YTL, %13,1'inin ise 901 ve üzeri Aylık gelir elde ettiği görülmektedir.

Tablo 4.5. Aylık Gelire Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
420 ve altı	68	19,4	19,4
421-600	111	31,7	51,1
601-780	84	24,0	75,1
781-900	41	11,7	86,9
901 ve üzeri	46	13,1	100,0
Toplam	350	100,0	

Şekil 4.4. Katılımcının aylık geliri

Ailenin toplam geliriyle ilgili verilen cevapları incelediğimizde hane içinde katılımcı haricinde çalışan kişinin olup olmadığı sorusuna 243 kişi evet (çalışıyor) cevabını vermiştir. Evet cevabını verenler içerisinde çalışan kişi sayısı 1 olanlar 172 kişi (%49,1), 2 olanlar 65 kişi (%18,6) ve çalışan sayısı 3 olanlar ise 6 kişi (%1,7) olarak

tespit edilmiştir. Ailenin toplam Aylık geliriyle ilgili sonuçlar ise %56,8 ile 901 ve üzeri olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.6. Hanede başka gelir getiren kişi var mı?

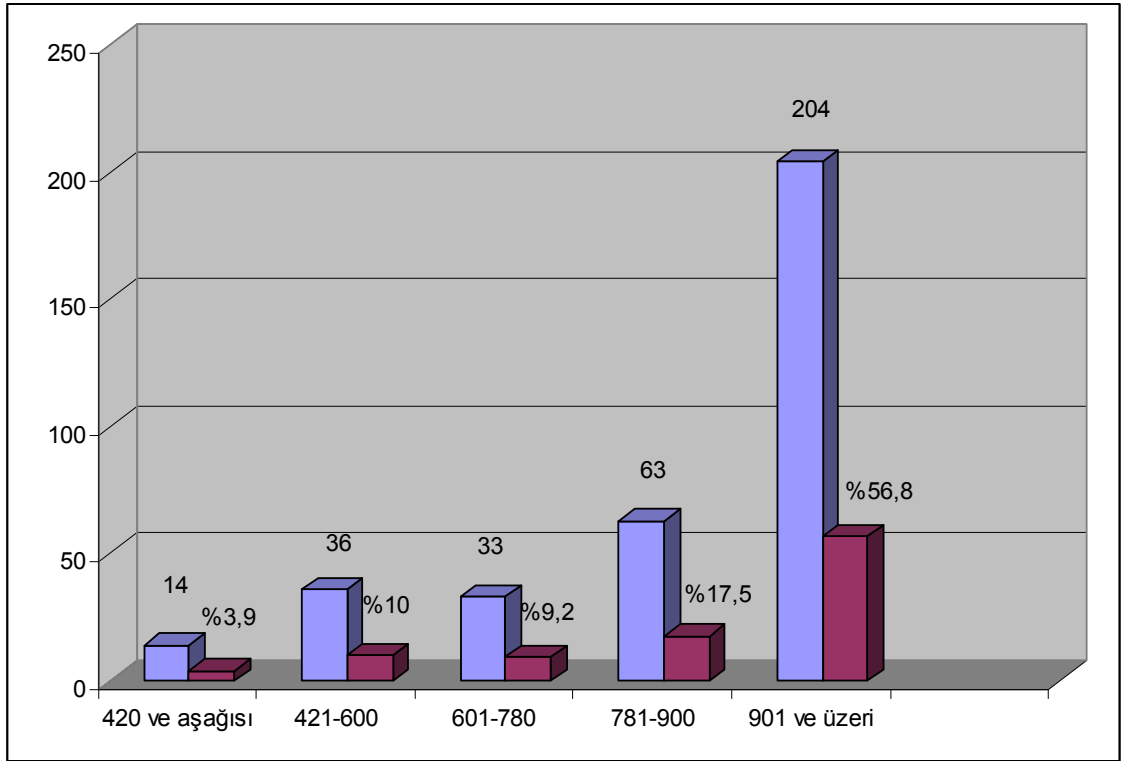
		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	243	69,4	69,4
	Hayır	107	30,6	100,0
	Toplam	350	100,0	

Tablo 4.7. Hanede gelir getiren kişi sayısı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 kişi	172	49,1	70,8
2 kişi	65	18,6	97,5
3 kişi	6	1,7	100,0
Toplam	243	69,4	

Tablo 4.8. Ailenin toplam Aylık geliri

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
420 ve aşağısı	14	3,9	4,0
421-600	36	10,0	14,3
601-780	33	9,2	23,7
781-900	63	17,5	41,7
901 ve üzeri	204	56,8	100,0
Toplam	350	97,5	

Şekil 4.5. Ailenin Aylık toplam geliri

Katılımcıların evlerinde sahip oldukları eşyalara ilişkin soruya verilen cevaplar incelendiğinde zorunlu ev eşyası olarak nitelendirilen buzdolabına sahip kişi sayısı 338 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla 12 kişinin evinde buzdolabı olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca 49 kişni çamaşır makinesine, 90 kişinin elektrik süpürgesine, 84 kişinin telefona, 55 kişinin ise renkli televizyona sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.9. Sahip olunan eşyalar

		Frekans	Kişi Sayısına Göre%	Verilen Cevap Sayısına Göre %
	Müzik seti	218	6,0%	62,3%
	Renkli TV	295	8,1%	84,3%
	Merdaneli Ç.M.	72	2,0%	20,6%
	Otomatik Ç.M.	301	8,3%	86,0%
	Bulaşık M.	158	4,3%	45,1%
	Buzdolabı	338	9,3%	96,6%
	Fırınlı Ocak	286	7,9%	81,7%
	Video	188	5,2%	53,7%
	Elektrik Süpürgesi	260	7,2%	74,3%
	Dikiş Makinesi	145	4,0%	41,4%
	Şofben	216	5,9%	61,7%
	Bilgisayar	169	4,6%	48,3%
	Telefon	266	7,3%	76,0%
	Cep Telefonu	248	6,8%	70,9%
	Kablo TV	66	1,8%	18,9%
	Uydu Anteni	173	4,8%	49,4%
	İnternet Bağlantısı	121	3,3%	34,6%
	Digitürk	30	,8%	8,6%
	Araba	86	2,4%	24,6%
Toplam		3636	100,0%	1038,9%

Katılımcıların köyle bağlantılarıyla ilgili olan köyde gelir getiren toprak ve köyden gelen erzakla ilgili soruların sonuçları Tablo 4.10 ve Tablo 4.11 de verilmektedir. Buna göre katılımcıların %12'sinin köyde gelir getiren toprağı olduğu ve %20,3'lük bir kesimine ise köyden erzak geldiği tespit edilmektedir. Sonuç olarak katılımcıların yaklaşık %20'lik bir kesiminin kırsal alanla bağlantısı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10. Köyde gelir elde ettiğiniz toprağınız var mı?

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	42	12,0	12,0
	Hayır	308	88,0	100,0
	Toplam	350	100,0	

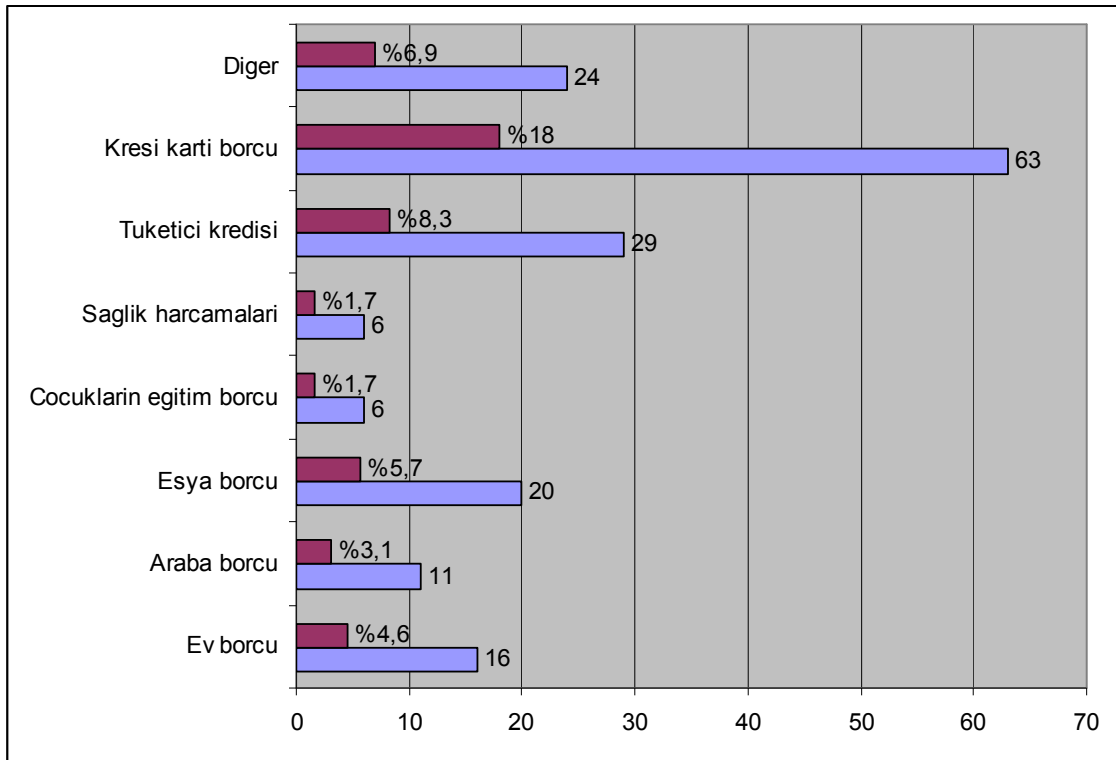
Tablo 4.11. Köyden erzak geliyor mu?

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Evet	71	20,3	20,3
	Hayır	279	79,7	100,0
	Toplam	350	100,0	

Katılımcıların borcunun olup olmadığı ile ilgili sorunun cevaplarına bakıldığında %18’lik bir kesimin kredi kartı borcu olduğu görülmektedir. Bu oranı %8,3’lük yüzde ile tüketici kredisi borcu takip etmektedir. %50’lik kesimin bu soruya cevap vermediği yani herhangi bir borcu olmadığı tespit edilmiştir. Borca ihtiyaç duyulduğunda ilk kimden alınacağı sorusuna ise katılımcıların %39,7’si akrabalarından, %36,9’u ise arkadaşlarından şeklinde cevap vermiştir. Geriye kalan cevapsız 17 kişi ise borcu olmayanları temsil etmektedir. Sorulara ilişkin bilgiler Tablo 4.12 , Tablo 4.13, Şekil 4.7. ve Şekil 4.8. de gösterilmektedir.

Tablo 4.12 Borcunuz varsa en büyük borç kaleminiz?

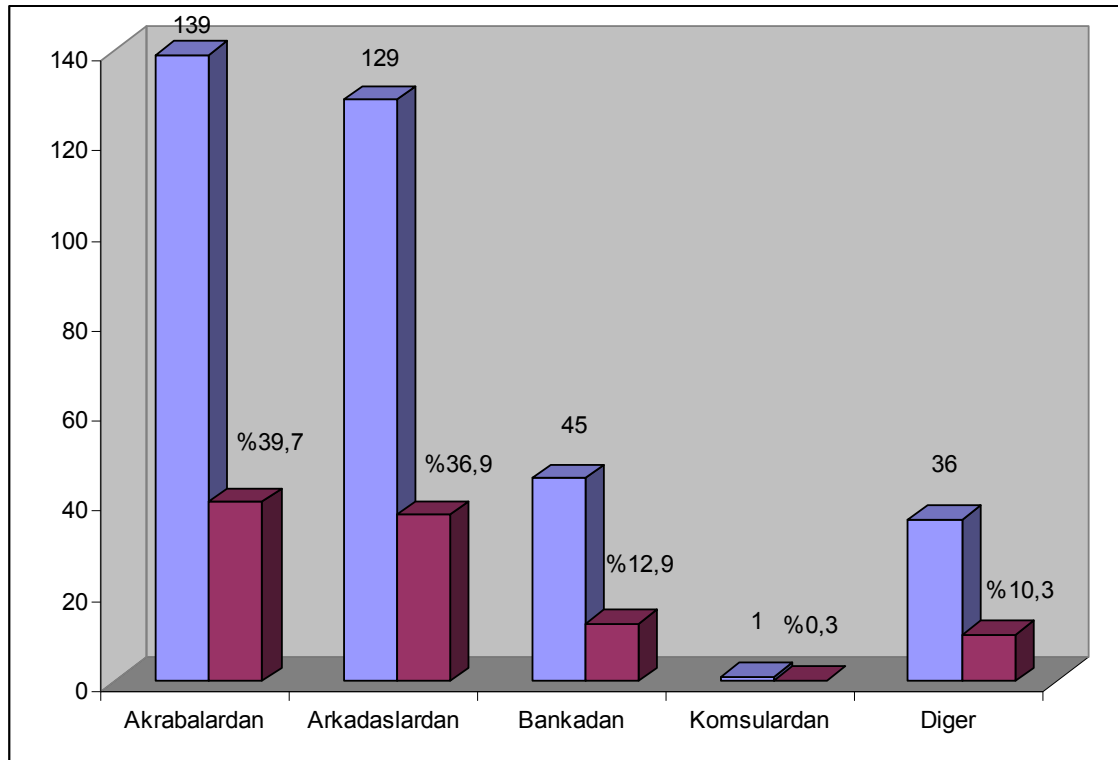
		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Ev borcu	16	4,6	9,1
	Araba borcu	11	3,1	15,4
	Eşya borcu	20	5,7	26,9
	Çocukların eğitim borcu	6	1,7	30,3
	Sağlık harcamaları	6	1,7	33,7
	Tüketici kredisi	29	8,3	50,3
	Kredi kartı borcu	63	18,0	86,3
	Diğer	24	6,9	100,0
	Toplam	175	50,0	
Cevapsız		175	50,0	
Toplam		350	100,0	

Şekil 4.6. Borç kalemleri

Tablo 4.13. Borca ihtiyacınız olduğunda ilk kimden alıyorsunuz?

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
	Akrabalardan	139	39,7	39,7
	Arkadaşlardan	129	36,9	76,6
	Bankadan	45	12,9	89,4
	Komsulardan	1	,3	89,7
	Diger	36	10,3	100,0
	Toplam	350	100,0	

Şekil 4.7. Katılımcının borcu kimden aldığı

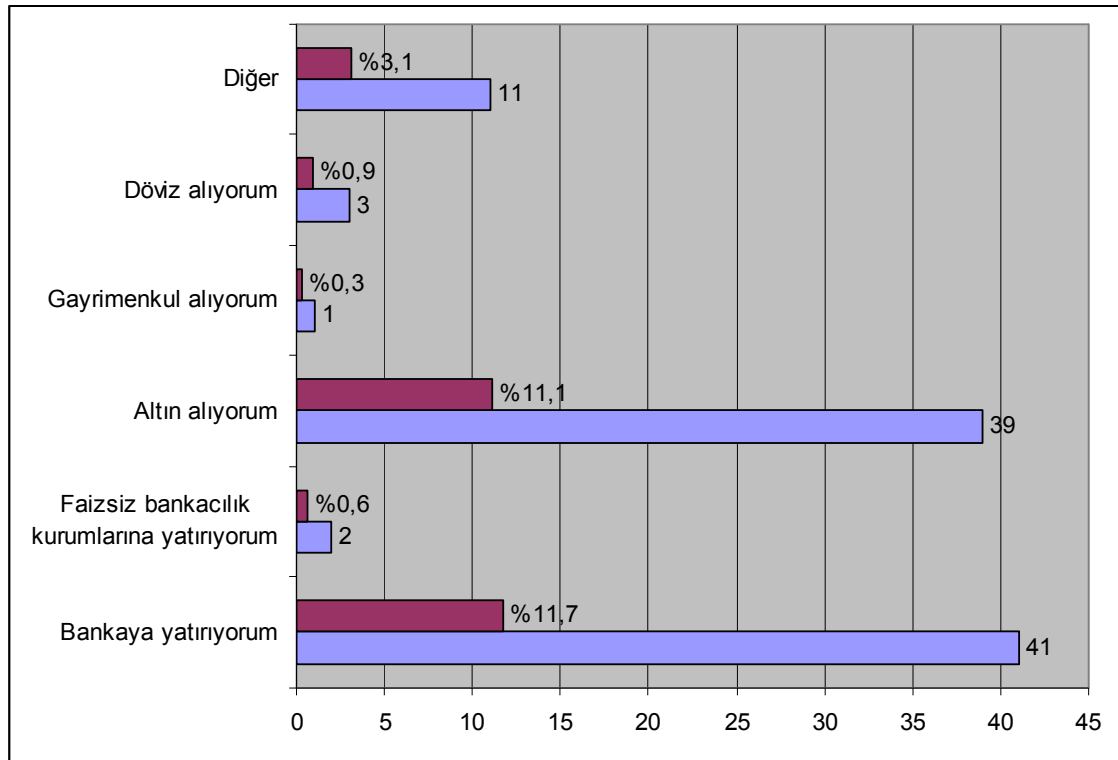
Katılımcıların tasarruflarına yönelik sorulan tasarruf yapıyor musunuz? Ve paranızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda %27,7'lik bir kısmın tasarruf yaptığı tespit edilmektedir. Tasarruf yapanların %11,7'si parasını bankaya yatırırken, %11,1'i ise altın alarak değerlendirmektedir.

Tablo 4.14. Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	97	27,7	27,7
Hayır	253	72,3	100,0
Toplam	350	100,0	

Tablo 4.15. Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Frekan s	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bankaya yatırıyorum	41	11,7	42,3
Faizsiz bankacılık kurumlarına yatırıyorum	2	,6	44,3
Altın alıyorum	39	11,1	84,5
Gayrimenkul alıyorum	1	,3	85,6
Döviz alıyorum	3	,9	88,7
Diğer	11	3,1	100,0
Toplam	97	27,7	
Cevapsız	253	72,3	
Toplam	350	100,0	

Şekil 4.8. Katılımcının parasının nasıl değerlendirdiği

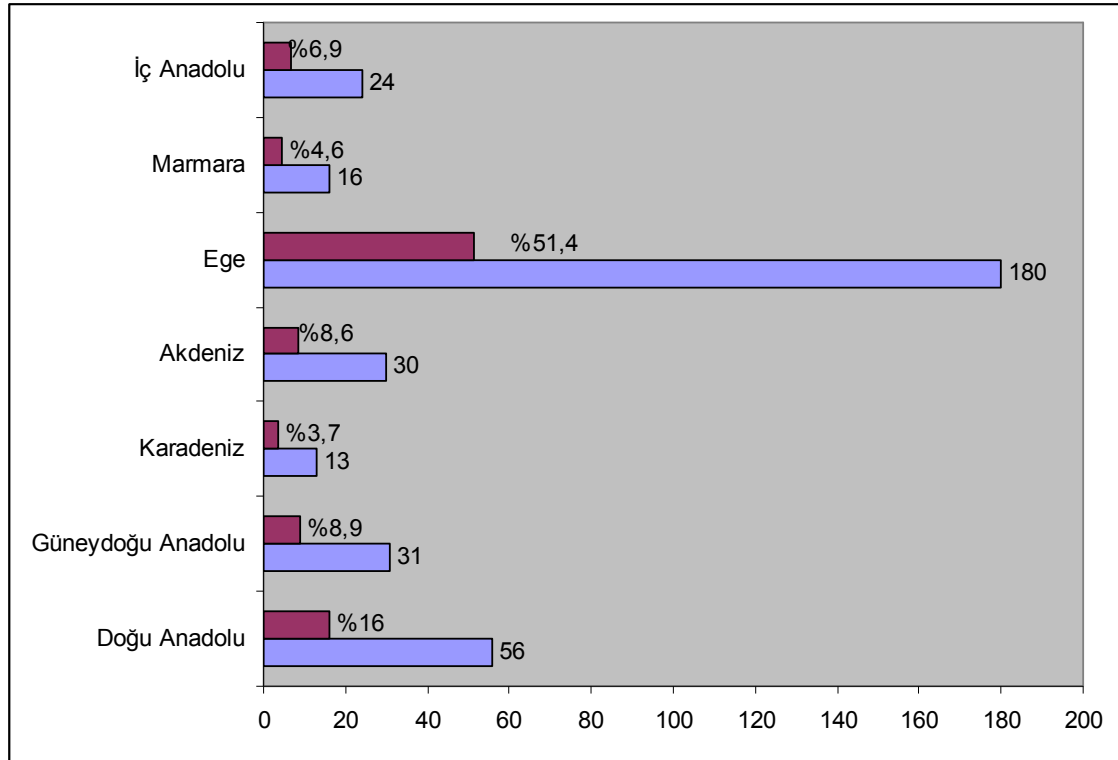
4.3.3. Göçle İlgili Veriler

Çalışmamızda göç eden kesimi ve göç nedenini araştırmak amacıyla iki soru sorulmuştur. Sorulara alınan cevaplara ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Çalışmamızda katılımcıların göç edip etmediklerini aile memleketine göre tespit edilmiştir. Katılımcılardan 180 tanesi (%51,4) Ege Bölgesi seçeneği işaretlemiştir. Aile memleketi Nazilli olanlar da bu şıkkı işaretlemiştir. Fakat bir sonraki göç nedeni sorusuna Nazilli’li olanlar cevap vermedikleri için 102 kişinin aile memleketinin Nazilli olduğu tespit edilmiştir. Göç edenlerin %16’sı Doğu Anadolu, %8,9’u Güneydoğu Anadolu, %6,9’u da İç Anadolu’dan gelmiştir.

Tablo 4.16. Aile Memleketiniz Neresidir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Doğu Anadolu	56	16,0	16,0
Güneydoğu Anadolu	31	8,9	24,9
Karadeniz	13	3,7	28,6
Akdeniz	30	8,6	37,1
Ege	180	51,4	88,6
Marmara	16	4,6	93,1
İç Anadolu	24	6,9	100,0
Toplam	350	100,0	

Şekil 4.9. Aile memleketi ile ilgili bilgiler

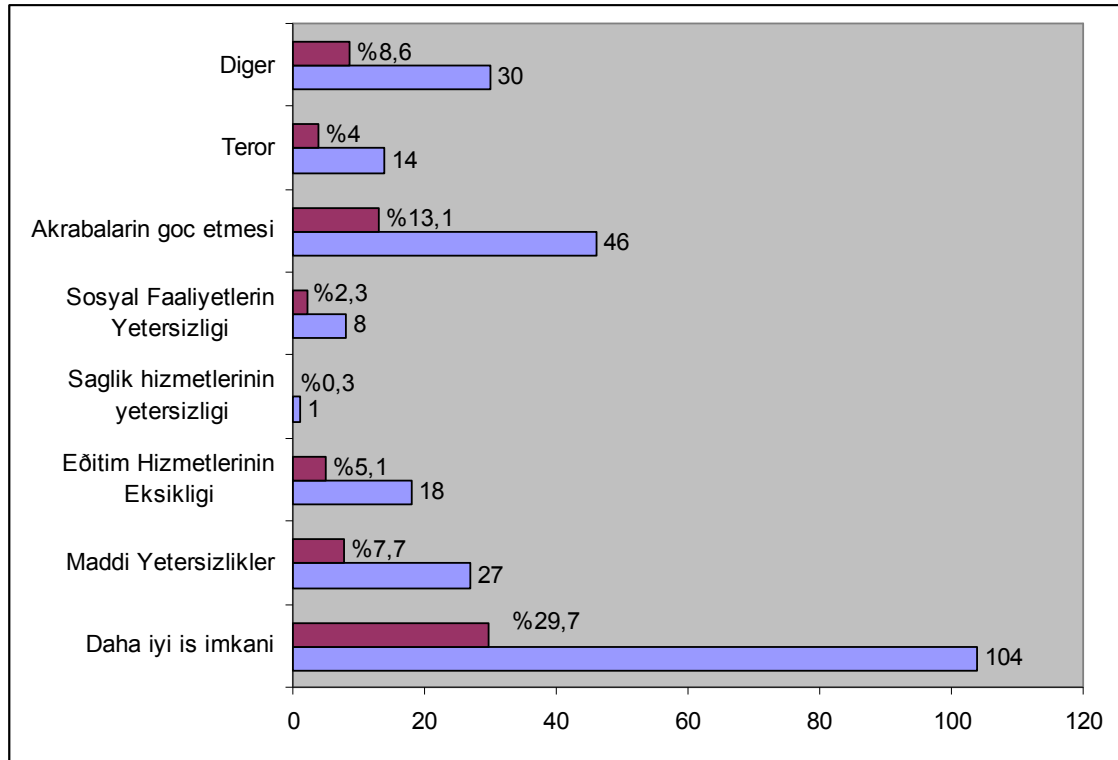
Tablo 4.17. Göç Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Göç Edenler	248	70,9	70,9
Nazilli'li Olanlar	102	29,1	100,0
Toplam	350	100,0	

Göç edenlerin göç etme nedenlerine baktığımızda ise 104 kişinin (%29,7) göç etme nedeninin daha iyi iş imkanı olduğu görülmektedir. 46 kişi ise(%13,1) akrabaları göç ettiği için göç ettiklerini belirtmişlerdir. Eğitim hizmetlerini yetersiz olması nedeniyle göç eden kişi sayısı 18 iken (%5,1), terör nedeniyle göç edenlerin sayısının 14 (%4) olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde 102 kişinin göç etmediği görülmektedir.

Tablo 4.18. Nazilli'ye Göç Etme Nedeni

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Daha iyi iş imkanı	104	29,7	41,9
Maddi Yetersizlikler	27	7,7	52,8
Eğitim Hizmetlerinin Eksikliği	18	5,1	60,1
Sağlık hizmetlerinin yetersizliği	1	,3	60,5
Sosyal Faaliyetlerin Yetersizliği	8	2,3	63,7
Akrabaların göç etmesi	46	13,1	82,3
Terör	14	4,0	87,9
Diğer	30	8,6	100,0
Toplam	248	70,9	
Cevapsız	102	29,1	
Toplam	350	100,0	

Şekil 4.10. Göç nedeni ile ilgili bilgiler

Çalışmamızın göçle ilgili bölümünde bireylerin göç etme nedenlerinde öncelikli neden olarak iş bulmak ve daha iyi bir işte çalışma isteğinin yani ekonomik nedenlerin öncelikli neden olduğu belirtilmektedir. Uygulamamızda da göç edenlerin büyük çoğunluğu bu nedenle göç ettiğini ifade etmektedir.

ÇAPRAZ TABLOLAR

Aşağıdaki çapraz tablolar çeşitli değişkenlerin karşılaştırılması sonucunda elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde bazı karşılaştırmalarda ki kare analizinin uygulanabilmesi için, seçeneklerin azaltılması gerektiğinden dolayı seçenekler arasında birleştirmeler yapılarak dağılımlar incelenmiş ve en önemli seçenekler belirlenmeye çalışılmıştır.

Aşağıdaki tablolarda çeşitli değişkenler sütunlar ve satırlar şeklinde gösterilmiştir. Değişkenler arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek için hipotezler kurulmuş ve %95 güvenle ($\alpha:0,05$) ki kare analizi yapılmıştır.

4.4.1. Cinsiyete Göre Çapraz Tablolar

Araştırma kapsamında cinsiyet ve çeşitli değişkenler arasında çapraz tablolar ve ki kare testi uygulanmıştır ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Cinsiyete ilişkin bilgiler satırda, ilişkilendirilecek değişken ise sütunda yer almaktadır.

Tablo 4.19. Cinsiyet- Eğitim düzeyi Çapraz Tablo

Eğitim Düzeyiniz		Cinsiyetiniz?		Toplam
		Kadın	Erkek	
Okuryazar	Frekans	1	1	2
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	50,0%	50,0%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	,6%	,5%	,6%
İlkokul mezunu	Frekans	3	13	16
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	18,8%	81,3%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	1,9%	6,7%	4,6%
Ortaokul mezunu	Frekans	17	20	37
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	45,9%	54,1%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	10,9%	10,3%	10,6%
Çıraklık okulu mezunu	Frekans	10	10	20
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	50,0%	50,0%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	6,4%	5,2%	5,7%
Lise mezunu	Frekans	69	82	151
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	45,7%	54,3%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	44,2%	42,3%	43,1%
On lisans mezunu	Frekans	36	46	82
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	43,9%	56,1%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	23,1%	23,7%	23,4%
Lisans mezunu	Frekans	18	17	35
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	51,4%	48,6%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	11,5%	8,8%	10,0%
Yüksek lisans mezunu	Frekans	2	5	7
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	28,6%	71,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	1,3%	2,6%	2,0%
Toplam	Frekans	156	194	350
	% Eğitim düzeyiniz nedir?	44,6%	55,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 6,092; serbestlik derecesi= 7; p değeri= 0,529

Tablo 4.19'daki çapraz tablo verilerini yorumladığımızda bayanların büyük çoğunluğunun lise mezunu olduğu görülmektedir. Kadınlardan 69 kişi lise mezunudur, lise mezunu olanların %45,7 si kadınlardan oluşmaktadır. Durum erkeklerde de aynı şekildedir. Erkeklerden 82 kişi lise mezunudur, lise mezunu olanların %54,3' erkeklerden oluşmaktadır. Lisans mezunu olanların %51,4'n (18 kişi) kadınlar oluştururken, %48,6'sını (17 kişi) erkekler oluşturmaktadır.

Yukarıdaki veriler ışığında eğitim ile cinsiyet arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla hipotez oluşturulmuş ve ki kare testi uygulanmıştır.

H_0 : Cinsiyet ile eğitim arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Cinsiyet ile eğitim arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucuna göre pearson ki kare: 6,092, p: 0,529 olarak bulunmuştur. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Cinsiyet ile eğitim arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.20. Cinsiyet- Aile Memleketi Çapraz Tablo

Aile Memleketiniz?		Kadın	Erkek	Toplam
Doğu Anadolu	Frekans	20	36	56
	% Aile Memleketiniz Neresidir	35,70%	64,30%	100,00%
	% Cinsiyetiniz	12,80%	18,60%	16,00%
Güneydoğu Anadolu	Frekans	15	16	31
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	48,40%	51,60%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	9,60%	8,20%	8,90%
Karadeniz Bölgesi	Frekans	4	9	13
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	30,80%	69,20%	100
	% Cinsiyetiniz?	2,60%	4,60%	3,70%
Akdeniz Bölgesi	Frekans	12	18	30
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	40,00%	60,00%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	7,70%	9,30%	8,60%
Ege Bölgesi	Frekans	83	97	180
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	46,10%	53,90%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	53,20%	50,00%	51,40%
Marmara Bölgesi	Frekans	10	6	16
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	62,50%	37,50%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	6,40%	3,10%	4,60%
İç Anadolu Bölgesi	Frekans	12	12	24
	% Aile Memleketiniz Neresidir?	50,00%	50,00%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	7,70%	6,20%	6,90%
Toplam	Frekans	156	194	350
% Aile Memleketiniz Neresidir?		44,60%	55,40%	100,00%
% Cinsiyetiniz?		100,00%	100,00%	100,00%

Ki kare= 5,758; serbestlik derecesi= 6; p değeri= 0,451

Tablo 4.20'deki çapraz tabloda satırda cinsiyet, sütunda ise aile memleketine ilişkin veriler yer almaktadır. Verileri yorumlarsak Doğu Anadolu'dan gelenlerin %35,7'si (20 kişi) kadın, %64,3' (36 kişi) erkektir. Ege Bölgesi'nden göç edenlerin ise %46,1'i (83 kişi) kadın, %53'9'u (97 kişi) erkektir. Yukarıdaki veriler ışığında cinsiyet ile g etme arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla hipotez kurulmuş ve ki kare analizi yapılmıştır.

H_0 : Cinsiyet ile g eğilimi arasında ilişki yoktur.

H_1 : Cinsiyet ile g eğilimi arasında ilişki vardır.

Ki kare testinin sonucunu değerlendirirken elde edilen p değeri dikkate alınmaktadır. Eğer p değeri 0,05'den yani yanılma olasılığından küçük ise aralarında bir ilişki olduğu yani H_1 hipotezinin kabul edileceği, p değeri 0,05 den büyük ise aralarında ilişki olmadığı yani H_0 hipotezinin kabul edileceği anlamına gelmektedir.

Cinsiyet ve güç durumu ile ilgili ki kare testi sonucumuza göre pearson ki kare: 5,758, p: 0,451 çıkmıştır. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Yani cinsiyet ile g eğilimi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.21. Cinsiyet-Göç nedeni Çapraz Tablo

Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?		Cinsiyetiniz		
		Kadın	Erkek	Toplam
Daha iyi is imkanı	Frekans	42	62	104
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	40,40%	59,60%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	37,80%	45,30%	41,90%
Maddi Yetersizlikler	Frekans	11	16	27
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	40,70%	59,30%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	9,90%	11,70%	10,90%
Eğitim Hizmetlerinin Eksikliği	Frekans	10	8	18
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	55,60%	44,40%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	9,00%	5,80%	7,30%
Sağlık hizmetlerinin yetersizliği	Frekans	0	1	1
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	0,00%	100,00%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	0,00%	0,70%	0,40%
Sosyal Faaliyetlerin Yetersizliği	Frekans	5	3	8
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	62,50%	37,50%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	4,50%	2,20%	3,20%
Akrabaların göç etmesi	Frekans	22	24	46
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	47,80%	52,20%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	19,80%	17,50%	18,50%
Terör	Frekans	10	4	14
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	71,40%	28,60%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	9,00%	2,90%	5,60%
Diğer	Frekans	11	19	30
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	36,70%	63,30%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	9,90%	13,90%	12,10%
Toplam	Frekans	111	137	248
	% Nazilli'ye Göç Etmeniz Nedeni?	44,80%	55,20%	100,00%
	% Cinsiyetiniz?	100,00%	100,00%	100,00%

Ki kare= 8,655; serbestlik derecesi= 7; p değeri= 0,278

Göç etme nedeniyle cinsiyet arasındaki verilere bakıldığında Kadınların %37,8'i (42 kişi), erkeklerin ise %45,3'ü (62 kişi) daha iyi iş imkanı bulmak için göç ettiklerini belirtmişlerdir. Akrabaların göç etmesi nedeniyle göç eden kesimin %47,8'ini (22 kişi) kadınlar, %52,2'sini (24 kişi) erkekler oluşturmaktadır.

Göç etme nedeniyle cinsiyet arasında ilişki olup olmadığını incelemek için hipotez oluşturulmuştur ve ki kare testi yapılmıştır.

H_0 : Cinsiyet ile göç etme nedeni arasında ilişki yoktur..

H_1 : Cinsiyet ile göç etme nedeni arasında ilişki vardır.

Cinsiyet ile göç etme nedeni ile ilgili ki kare sonucumuza göre pearson ki kare: 8,655 ve p: 0,278 çıkmıştır. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Yani cinsiyet ile göç etme nedeni arasında ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.22. Cinsiyet- Aynı mesleği yapan birinci derece yakınlar Çapraz Tablo

		Cinsiyetiniz?		Toplam
Sizinle aynı mesleği yapan birinci derece yakınlarınız?		Kadın	Erkek	
Evet	Frekans	40	39	79
	% Sizinle aynı mesleği yapan birinci derece yakınlarınız?	50,6%	49,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	25,6%	20,1%	22,6%
Hayır	Frekans	116	155	271
	% Sizinle aynı mesleği yapan birinci derece yakınlarınız?	42,8%	57,2%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	74,4%	79,9%	77,4%
Toplam	Frekans	156	194	350
	% Sizinle aynı mesleği yapan birinci derece yakınlarınız?	44,6%	55,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 1,517; serbestlik derecesi= 1; p değeri= 0,218

Katılımcıların birinci derece yakınlarıyla aynı işi yapıp yapmama durumunu cinsiyet ile ilişkilendirdiğimizde aynı işi yapanların %50,6'sı (40 kişi) kadın, %49,4'ünün (39 kişi) ise erkek olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyet grubunun da çoğunluğu birinci derece yakınlarının yapmış oldukları işlerde faaliyet göstermemektedirler.

İki değişken arasında ilişkinin varlığını test edebilmek için hipotez kurulmuş ve ki kare testi uygulanmıştır.

H_0 : Cinsiyet ile yakınların yaptığı işin tercih edilmesi arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Cinsiyet ile yakınların yaptığı işin tercih edilmesi arasında bir ilişki vardır.

Ki kare sonucuna göre pearson ki kare: 8,655, p: 0,278 olarak bulunmuştur. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.23. Cinsiyet- Aylık Gelir Çapraz Tablo

		Cinsiyetiniz?		Toplam
Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?		Kadın	Erkek	
420 ve altı	Frekans	30	38	68
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	44,1%	55,9%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	19,2%	19,6%	19,4%
421-600	Frekans	60	51	111
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	54,1%	45,9%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	38,5%	26,3%	31,7%
601-780	Frekans	31	53	84
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	36,9%	63,1%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	19,9%	27,3%	24,0%
781-900	Frekans	18	23	41
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	43,9%	56,1%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	11,5%	11,9%	11,7%
901 ve üzeri	Frekans	17	29	46
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	37,0%	63,0%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	10,9%	14,9%	13,1%
Toplam	Frekans	156	194	350
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	44,6%	55,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 7,131; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,129

Aylık gelir ile cinsiyete ilişkin çapraz tablo sonuçlarına göre kadınlardan 60 kişinin (%38,5) 421-600 YTL gelir grubuna dahil olduğu, erkeklerin ise 53'ünün (%27,3) 601-780 YTL gelir grubuna dahil olduğu görülmektedir. 901 ve üzeri gelir grubuna dahil olanların ise %37'si (17 kişi) kadın, %63'ü (29 kişi) ise erkektir. Kadınların asgari ücret seviyesinde, erkeklerin ise asgari ücretten bir üst seviyede daha ağırlıklı oldukları görülmektedir.

İki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla hipotez kurulmuş ve ki kare testi uygulanmıştır.

H_0 : Aylık gelir ile cinsiyet arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Aylık gelir ile cinsiyet arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucunda pearson ki kare: 7,131, p: 0,129 olarak tespit edilmiştir. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir yani Aylık gelir ile cinsiyet arasında ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.24. Cinsiyet- Sendikalı Olma Çapraz Tablo

		Cinsiyetiniz?		Toplam
Üyesi olduğunuz sendika var mı?		Kadın	Erkek	
Evet	Frekans	21	19	40
	% Üyesi olduğunuz sendika var mı?	52,5%	47,5%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	13,5%	9,8%	11,4%
Hayır	Frekans	135	175	310
	% Üyesi olduğunuz sendika var mı?	43,5%	56,5%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	86,5%	90,2%	88,6%
Toplam	Frekans	156	194	350
	% Üyesi olduğunuz sendika var mı?	44,6%	55,4%	100,0%
	% Cinsiyetiniz?	100,0%	100,0%	100,0%

ki kare= 1,149; serbestlik derecesi= 1; p değeri= 0,284

Katılımcıların sendikalı olma durumları ile cinsiyete ilişkin çapraz tablo sonucuna göre sendikaya üye olanların %52,5'inin (21 kişi) kadın, %47,5'inin (19 kişi) ise erkek olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyet grubunda da büyük çoğunluğunun herhangi bir sendikaya üye olmadığı görülmektedir.

İki değişken arasında ilişki olup olmadığını ölçmek için hipotez kurulmuş ve ki kare testi uygulanmıştır.

H_0 : Cinsiyet ile sendikalı olma arasında bir ilişki vardır.

H_1 : Cinsiyet ile sendikalı olma arasında bir ilişki yoktur.

Ki kare sonucuna göre pearson ki kare: 1,149, p: 0,284 olarak bulunmuştur. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında ilişki bulunamamıştır.

4.4.2. Yaşa Göre Çapraz Tablolar

Araştırmamızın bu kısmında yaş değişkeni ile göç durumu ve Aylık gelir arasında ilişki olup olmadığı araştırılmış çapraz tablolar ve ki kare testi hazırlanmıştır. Yaşa ilişkin veriler sütunda, diğer değişkenler ise satırda yer almaktadır.

Tablo 4.25. Yaş- Göç Durumu Çapraz Tablo

		göç durumu		Toplam
Yasınız?		Göç Edenler	Nazilli'li Olanlar	
25 ve altı	Frekans	100	42	142
	% göç_durumu	40,3%	41,2%	40,6%
26-30	Frekans	65	33	98
	% göç_durumu	26,2%	32,4%	28,0%
31-35	Frekans	47	8	55
	% göç_durumu	19,0%	7,8%	15,7%
36-40	Frekans	16	9	25
	% göç_durumu	6,5%	8,8%	7,1%
41 ve üzeri	Frekans	20	10	30
	% göç_durumu	8,1%	9,8%	8,6%
Toplam	Frekans	248	102	350
	% göç_durumu	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 7,487; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,112

Yaş ile göç durumu ile ilgili çapraz tablo incelendiğinde göç eden 248 kişiden 100'ünün (%40,3) yaş grubunun 25 ve altı olduğu görülmektedir. Göç edenlerden 65 kişi (%26,2) ise 26-30 yaş grubunda yer almaktadır. Göç edenlerin çoğunluğunun 25-35 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir.

Yaş ile göç durumu arasındaki ilişki olup olmadığını ölçmek için hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H₀: Yaş ile göç etme eğilimi arasında bir ilişki yoktur.

H₁: Yaş ile göç etme eğilimi arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucuna göre pearson ki kare 7,487, p: 0,112 olarak bulunmuştur.

$p > 0,05$ olduğu için H₀ hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 4.26. Yaş- Aylık Gelir Çapraz Tablo

		Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?					Toplam
Yaşınız		420 ve altı	421-600	601-780	781-900	901 ve üzeri	
25 ve altı	Frekans	34	49	34	14	11	142
	% Yasiniz?	23,9%	34,5%	23,9%	9,9%	7,7%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	50,0%	44,1%	40,5%	34,1%	23,9%	40,6%
26-30	Frekans	13	32	19	18	16	98
	% Yasiniz?	13,3%	32,7%	19,4%	18,4%	16,3%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	19,1%	28,8%	22,6%	43,9%	34,8%	28,0%
31-35	Frekans	14	15	16	2	8	55
	% Yasiniz?	25,5%	27,3%	29,1%	3,6%	14,5%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	20,6%	13,5%	19,0%	4,9%	17,4%	15,7%
36-40	Frekans	3	9	6	4	3	25
	% Yasiniz?	12,0%	36,0%	24,0%	16,0%	12,0%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	4,4%	8,1%	7,1%	9,8%	6,5%	7,1%
41 ve üzeri	Frekans	4	6	9	3	8	30
	% Yasiniz?	13,3%	20,0%	30,0%	10,0%	26,7%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	5,9%	5,4%	10,7%	7,3%	17,4%	8,6%
Toplam	Frekans	68	111	84	41	46	350
	% Yasiniz?	19,4%	31,7%	24,0%	11,7%	13,1%	100,0%
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 25,627; serbestlik derecesi= 16; p değeri= 0,060

Yaş ile aylık gelire ilişkin ilgili çapraz tablo sonucuna göre 420 ve alt gelir grubunda yer alanların %50'si 25 ve alt yaş grubunda yer almaktadır. 421-600 YTL arası gelir grubunda yer alanların %44,1 (49 kişi) 25 ve altı yaş grubunda yer almaktadır. Burada asgari ücret düzeyinde gelir elde eden kesimin 25-altı yaş grubu olduğu görülmektedir. 901 ve üzeri gelir grubunda yer alanların %34,8'inin (16 kişi) 26-30 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir.

Yaş ile gelir arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Yaş ile gelir arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Yaş ile gelir arasında bir ilişki vardır.

Ki kare sonucuna göre pearson ki kare: 25,627, p: 0,06 olarak bulunmuştur. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Yaş ile gelir arasında bir ilişki bulunamamıştır.

4.4.3. Gelir İle İlgili Çapraz Tablolar

Araştırmamızın bu kısmında gelir ile hanede gelir getiren kişi sayısı, harcama tipi ve tasarruf arasında ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Gelir ile bu üç değişken arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.27. Ailenin Toplam Aylık Geliri –Evde Gelir Getiren Kişi Sayısı

		% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?		Toplam
Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?		Evet	Hayır	
420 ve aşağısı	Frekans	3	11	14
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	21,4%	78,6%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	1,2%	10,3%	4,0%
421-600	Frekans	8	27	35
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	22,9%	77,1%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	3,3%	25,2%	10,0%
601-780	Frekans	7	26	33
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	21,2%	78,8%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	2,9%	24,3%	9,4%
781-900	Frekans	7	56	63
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	74,6%	25,4%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	19,3%	15%	18,0%
901 ve üzeri	Frekans	178	27	205
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	86,8%	13,2%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	73,3%	25,2%	58,6%
Toplam	Frekans	243	107	350
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	69,4%	30,6%	100,0%
	% Evinizde sizden başka gelir getiren var mı?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 117,145; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,000

Ailenin Aylık toplam geliri ile ailede çalışan kişi sayısına ilişkin çapraz tablo verilerine göre 901 ve üzeri gelir grubuna dahil olan kişilerin %86,8'inde (178 kişi) ailede birden fazla kişi çalışmaktadır.

Aileden çalışan kişi sayısı ile ailenin toplam geliri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Ailede çalışan kişi sayısı ile ailenin toplam geliri arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Ailede çalışan kişi sayısı ile ailenin toplam geliri arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucumuza göre pearson ki kare: 117,145, p: 0,000 olarak bulunmuştur. $p < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezi kabul edilecektir. Yani ailede çalışan kişi sayısı ile ailenin Aylık toplam gelir seviyesi arasında bir ilişki söz konusudur. Ailede çalışan kişi sayısı arttıkça gelir seviyesi de yükselmektedir.

Tablo 4.28. Ailenin Toplam Aylık Geliri- Tasarruf

		Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?		Toplam
Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?		Evet	Hayır	
420 ve aşağısı	Frekans	3	11	14
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	21,4%	78,6%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	3,1%	4,3%	4,0%
421-600	Frekans	8	27	35
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	22,9%	77,1%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	8,2%	10,7%	10,0%
601-780	Frekans	4	29	33
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	12,1%	87,9%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	4,1%	11,5%	9,4%
781-900	Frekans	7	56	63
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	11,1%	88,9%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	7,2%	22,1%	18,0%
901 ve üzeri	Frekans	75	130	205
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	36,6%	63,4%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	77,3%	51,4%	58,6%
Toplam	Frekans	97	253	350
	% Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık ne kadardır?	27,7%	72,3%	100,0%
	% Aylık gelirinize tasarruf yapabiliyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 21,415; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,000

Ailenin aylık geliri ile tasarruf arasındaki ilişkiyi incelemek için hazırlanan çapraz tabloları incelediğimizde gelir düzeyi arttıkça tasarruf yapanların sayısının arttığı görülmektedir. Tasarruf yapanların %3,1'i (3 kişi) 420 ve alt gelir grubuna, %77,3 'ü (75 kişi) ise 901 ve üzeri gelir grubuna dahildir.

Ailenin aylık geliri ile tasarruf arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek için hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Ailenin aylık geliri ile tasarruf arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Ailenin aylık geliri ile tasarruf arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucuna göre pearson ki kare: 21,415, p: 0,000 olarak tespit edilmiştir. $p < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki söz konusudur. Gelir seviyesi arttıkça tasarruf eğiliminin de arttığı gözlemlenmektedir.

Katılımcıların paralarını nasıl değerlendirdiğine ilişkin çapraz tabloyu da yorumladığımız da tasarruf yapan ve göç edenlerin %44,7'si (34 kişi), Nazilli'li olanların ise %33,3'ünün (7 kişi) parasını bankaya yatırdığı görülmektedir. Altına yatırım yapanların ise %76,9'unu (30 kişi) göç edenler, %23,1'ini (9 kişi) ise Nazilli'li olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 4.29. Göç Durumu-Tasarrufun Nasıl Yapıldığı Çapraz Tablo

Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?		Göç durumu		Toplam
		Göç Edenler	Nazıllı Olanlar	
Bankaya yatırıyorum	Frekans	34	7	41
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	82,9%	17,1%	100,0%
	% göç durumu	44,7%	33,3%	42,3%
Faizsiz bankacılık kurumlarına yatırıyorum	Frekans	2	0	2
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	100,0%	,0%	100,0%
	% göç durumu	2,6%	,0%	2,1%
Altın alıyorum	Frekans	30	9	39
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	76,9%	23,1%	100,0%
	% göç durumu	39,5%	42,9%	40,2%
Gayrimenkul alıyorum	Frekans	0	1	1
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	,0%	100,0%	100,0%
	% göç durumu	,0%	4,8%	1,0%
Döviz alıyorum	Frekans	2	1	3
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	66,7%	33,3%	100,0%
	% göç durumu	2,6%	4,8%	3,1%
Diğer	Frekans	8	3	11
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	72,7%	27,3%	100,0%
	% göç durumu	10,5%	14,3%	11,3%
Toplam	Frekans	76	21	97
	% Eğer tasarruf yapabiliyorsanız nasıl değerlendiriyorsunuz?	78,4%	21,6%	100,0%
	% göç durumu	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 4.30. Aylık gelir- Kredi kartına Sahip Olma Çapraz Tablo

		Kredi kartına Sahip misiniz		Toplam
Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?		Hayır	Evet	
420 ve altı	Frekans	62	6	68
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	91,2%	8,8%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	23,8%	6,7%	19,4%
421-600	Frekans	93	18	111
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	83,8%	16,2%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	35,8%	20,0%	31,7%
601-780	Frekans	65	19	84
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	77,4%	22,6%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	25,0%	21,1%	24,0%
781-900	Frekans	19	22	41
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	46,3%	53,7%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	7,3%	24,4%	11,7%
901 ve üzeri	Frekans	21	25	46
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	45,7%	54,3%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	8,1%	27,8%	13,1%
Toplam	Frekans	260	90	350
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	74,3%	25,7%	100,0%
	% Kredi kartına Sahip misiniz	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 52,324; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,000

Gelirle katılımcıların kredi kartı sahibi olup olmadıklarına ilişkin çapraz tablo sonucuna göre 90 kişinin kredi kartı sahibi olduğu, 260 kişinin ise kredi kartı sahibi olmadığı görülmektedir. Gelir gruplarıyla ilişkilendirdiğimizde gelir seviyesi yükseldikçe kredi kartı sahibi olanların sayısı artmaktadır. Kredi kartı olanların %6,7'si (6 kişi) 420 ve alt gelir grubunda, %20'si (18 kişi) 421-600 gelir grubunda, %21,1'i (19 kişi) 601-780 gelir grubunda, %24,4'ü (22 kişi) 781-900 gelir grubunda ve %27,8'i (25 kişi) de 901 ve üzeri gelir grubunda yer almaktadır.

Gelir ile kredi kartına sahip olma arasında ilişki/bağımsızlık olup olmadığını ölçmek için hipotez oluşturulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Gelir ile kredi kartı sahibi olma arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Gelir ile kredi kartı sahibi olma arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testi sonucuna göre pearson ki kare: 52,324, p: 0,000 olarak tespit edilmiştir. $p < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki söz konusudur. Gelir seviyesi alt gruplarda yer alanların kredi kartı kullanımının daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 4.31. Aylık gelir- Göç Durumu Çapraz Tablo

Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır		Yeni bölge sınıflaması			
		Doğu-Güney doğu	Karadeniz- Akdeniz- Marmara-İç Anadolu	Ege	Toplam
420 ve altı	Frekans	26	10	32	68
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	38,2%	14,7%	47,1%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	29,9%	12,0%	17,8%	19,4%
421-600	Frekans	29	24	58	111
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	26,1%	21,6%	52,3%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	33,3%	28,9%	32,2%	31,7%
601-780	Frekans	21	28	35	84
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	25,0%	33,3%	41,7%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	24,1%	33,7%	19,4%	24,0%
781-900	Frekans	8	11	22	41
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	19,5%	26,8%	53,7%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	9,2%	13,3%	12,2%	11,7%
901 ve üzeri	Frekans	3	10	33	46
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	6,5%	21,7%	71,7%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	3,4%	12,0%	18,3%	13,1%
Toplam	Frekans	87	83	180	350
	% Aylık geliriniz yaklaşık ne kadardır?	24,9%	23,7%	51,4%	100,0%
	% Yeni bölge sınıflaması	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 23.267; serbestlik derecesi= 8; p değeri= 0,003

Gelir ile göç durumu arasında çapraz tablo verilerini oluşturabilmek için öncelikle bölgeler üç grupta toplanmıştır. Gelir grubu 420 ve alt gelir grubunda olanların %38,2'sini (26 kişi) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göç edenler oluşturmaktadır. 901 ve üzeri gelir grubunda yer alanların %6,5'ini Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelenler, %21,7'sini Karadeniz, Akdeniz, Marmara ve İç Anadolu bölgesinden gelenler, %71,7'sini ise Ege bölgesi'nde bulunanlar oluşturmaktadır. Ege Bölgesini oluşturanların içinde hem Nazilli'li olanlar hem de göç edenler yer almaktadır. Görüldüğü gibi göçle gelen nüfusun çoğunluğu 420-780 YTL gelir grubu arasında yer almaktadır.

Tezimizin genel hipotezinde göç edenlerin düşük ücretlerde çalışmayı kabul ettikleri için ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil ettiği savunulmaktadır. Bu ilişkiyi test edebilmek için hipotezimiz ki kare testi ile ölçülmüştür.

H_0 : Nazilli'ye göçle gelenler ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmemektedir.

H_1 : Nazilli'ye göçle gelenler ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedir.

Ki kare testi sonucuna göre pearson ki kare: 23,267, p: 0,003 olarak tespit edilmiştir. $p < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezimiz kabul edilmektedir. Gelir ile göç durumu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki söz konusudur. Nazilli'ye göç edenler alt ücret seviyesinde çalışmaya razı oldukları için ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedir.

Keynes'in istihdam teorisinde eksik istihdam dengesi ücret yapışkanlığına dayandırılmaktadır. Ücretlerin aşağıya doğru fleksibl olması tam istihdam açısından sakıncalıdır. Ayrıca diğer şartlar değişmeksizin istihdamda meydana gelecek artışların reel ücretleri düşürdüğü görüşü savunulmaktadır. Hipotezimizde ulaşılan sonuçta bu yöndedir. Göçle beraber meydana gelen nüfus artışı beraberinde çalışabilecek nüfusu da arttırmıştır. Fakat firmaların çalıştıracağı birey sayısı çalışmaya gönüllü olabilecek kişilerden daha azdır bu da gayri iradi işsizlikle sonuçlanmaktadır.

4.4.4. Göç Durumu İle İlgili Çapraz Tablolar

Araştırmamızın bu kısmında göç durumu ile işin nasıl bulunduğu, konut tipi, tasarruf ile ilişkileri incelenmiştir. Çapraz tablolar yorumlanıp, ki-kare testi ile analiz yapılmıştır.

Tablo 4.32. Göç Durumu- Çalışmakta Olunan İşin Nasıl Bulunduğu Çapraz Tablo

		Göç durumu		Toplam
		Göç Edenler	Nazilli Olanlar	
Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?				
Arkadaşım vasıtasıyla	Frekans	76	43	119
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	63,9%	36,1%	100,0%
	% göç durumu	30,6%	42,2%	34,0%
İşkur sayesinde	Frekans	11	2	13
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	84,6%	15,4%	100,0%
	% göç durumu	4,4%	2,0%	3,7%
Gazete/radyo ilanından	Frekans	19	6	25
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	76,0%	24,0%	100,0%
	% göç durumu	7,7%	5,9%	7,1%
İnternetten	Frekans	4	2	6
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	66,7%	33,3%	100,0%
	% göç durumu	1,6%	2,0%	1,7%
Akrabalarım aracılığıyla	Frekans	80	31	111
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	72,1%	27,9%	100,0%
	% göç durumu	32,3%	30,4%	31,7%
Diğer	Frekans	58	18	76
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	76,3%	23,7%	100,0%
	% göç durumu	23,4%	17,6%	21,7%
Toplam	Frekans	248	102	350
	% Çalışmakta olduğunuz işi nasıl buldunuz?	70,9%	29,1%	100,0%
	% göç durumu	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 5,556; serbestlik derecesi= 5; p değeri= 0,352

İki değişken arasındaki çapraz tablo incelendiğinde göç edenlerden %32,3'ünün (80 kişi) çalışmakta oldukları işi akrabaları vasıtasıyla bulduğu görülmektedir. Nazilli'li olanların %42,2'sinin (43 kişi) ise çalışmakta oldukları işlerini arkadaşları vasıtasıyla

bulduğu görülmektedir. Göç edenlerden akrabaları vasıtasıyla iş bulanların oranı Nazilli’li olanlara göre daha fazladır. Burada akrabaları göç ettiği için Nazilli’ye gelenlerin akrabaları tarafından işe yerleştirildikleri düşünülebilir.

İki değişken arasında bir ilişki/bağımsızlık olup olmadığını test etmek için hipotez kurulmuştur ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Göç durumu ile çalıştığı işi bulma arasında bir ilişki yoktur.

H_1 : Göç durumu ile çalıştığı işi bulma arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testine göre pearson ki kare: 5,556, p: 0,352 olarak tespit edilmiştir. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.33. Göç durumu-konut tipi çapraz tablo

Oturduğunuz konutun tipi nedir?		Göç Durumu		Toplam
		Göç Edenler	Nazilli Olanlar	
Gecekondu	Frekans	12	1	13
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	92,3%	7,7%	100,0%
	% göç_durumu	4,8%	1,0%	3,7%
Müstakil tek katli	Frekans	37	14	51
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	72,5%	27,5%	100,0%
	% göç_durumu	14,9%	13,7%	14,6%
Müstakil çok katli	Frekans	59	30	89
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	66,3%	33,7%	100,0%
	% göç_durumu	23,8%	29,4%	25,4%
Apartman Dairesi	Frekans	138	57	195
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	70,8%	29,2%	100,0%
	% göç_durumu	55,6%	55,9%	55,7%
Diğer	Frekans	2	0	2
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	100,0%	,0%	100,0%
	% göç_durumu	,8%	,0%	,6%
Toplam	Frekans	248	102	350
	% Oturduğunuz konutun tipi nedir?	70,9%	29,1%	100,0%
	% göç_durumu	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 4,689; serbestlik derecesi= 4; p değeri= 0,321

Hem göç edenler hem de Nazilli’li olanların çoğunluğunun konut tipi apartman dairesidir. Gecekondu oturanlardan %92,3’ünü göç edenler, %7,7’sini ise Nazilli’li olanlar oluşturmaktadır. Alt gelir grubunda yer alanların çoğunluğu göç edenlerden oluştuğu için gecekondu oturanların oranının daha fazla olduğu söylenebilir.

Göç durumu ile oturuş konut tipi arasında bir ilişki/bağımsızlık olup olmadığını test etmek amacıyla hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Göç durumu ile konut tipi arasında ilişki yoktur.

H_1 : Göç durumu ile konut tipi arasında ilişki vardır.

Ki kare testine göre pearson ki kare: 4,689, p: 0,321 olarak tespit edilmiştir. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. İki değişken arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4.34. Göç Durumu- Tasarruf Çapraz Tablo

		Göç durumu		Toplam
Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?		Göç Edenler	Nazilli Olanlar	
Evet	Frekans	76	21	97
	% Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?	78,4%	21,6%	100,0%
	% göç durumu	30,6%	20,6%	27,7%
Hayır	Frekans	172	81	253
	% Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?	68,0%	32,0%	100,0%
	% göç durumu	69,4%	79,4%	72,3%
Toplam	Frekans	248	102	350
	% Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?	70,9%	29,1%	100,0%
	% göç durumu	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare= 3,649; serbestlik derecesi= 1; p değeri= 0,056

Göç durumu ile tasarrufa ilişkin çapraz tablo incelendiğinde göç edenlerin %69,4'ü (172 kişi) tasarruf yapamamaktadır. Nazilli'lilerin ise %79,4'ü (81 kişi) tasarruf yapamamaktadır.

İki değişken arasında bir ilişki/bağımsızlık olup olmadığını test etmek için hipotez kurulmuş ve ki kare testi ile analiz edilmiştir.

H_0 : Göç durumu ile tasarruf arasında bir ilişki yoktur

H_1 : Göç durumu ile tasarruf arasında bir ilişki vardır.

Ki kare testine göre pearson ki kare: 3,649, p: 0,056 olarak tespit edilmiştir. $p > 0,05$ olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Göç durumu ile tasarruf arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

SONUÇ

Bir ülkede ya da bir yerleşim yerinde istihdam seviyesini arttırabilmek ve işsizliği önleyebilmek için izlenecek yolun belirlenmesinde işgücü piyasalarının yapısal özelliklerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

İşgücü arzı ve işgücü arzını karşılayabilecek işgücü talebinin yeterli olması tüm ülke ekonomilerinin gerçekleştirmeye çalıştığı önemli bir konudur. Nüfus miktarı, nüfus artış hızı, nüfusun yaş dağılımı, işgücüne katılma oranı, işgücünün sektörlere dağılımı ve işgücü talebinin hacmi Türkiye’de işgücü arzını etkileyen faktörlerdir.

Aktif bir unsur olan işgücü kaynağını nüfustan almaktadır ve Türkiye’de 15-64 yaş arası kişiler işgücünü oluşturmaktadır. Fakat nüfusun tamamı çalışabilir durumda değildir. 15-64 yaş grubundaki nüfustan çalışamayacak durumda olan sürekli hasta ve sakatlar, hiç çalışma isteği olmayanlar ve askerler çıkartıldığı zaman aktif işgücü ortaya çıkmaktadır. Bazı yazarlar ayrıca “hiç çalışmayanları”(ev hanımı, mirasyediler) işgücüne dahil etmemektedir.

Çağ-içi nüfus bir ülke nüfusunun çalışma potansiyelini göstermektedir. Çocuk ve yaşlıların dışında kalan yetişkin nüfus olarak ifade edilen çağ-içi nüfus genellikle 15-65 yaş grubunu temsil etmektedir. 2007 Adrese Dayalı Nüfus Sayımına göre Türkiye’nin nüfusu yaklaşık 70,5 milyon civarındadır. 15-65 yaş grubuna bakıldığında ise yaklaşık 47 milyon olduğu görülmektedir. Çağ-dışı nüfus ise 15 yaşından küçük 65 yaşından büyükleri kapsadığı için geri kalan nüfus da çağ-dışı nüfusu oluşturmaktadır. Çağ-içi nüfusun içinde üretken olmayan öğrenciler, hastalar, sakatlar, emekliler, yaşlılar vb. işgücüne dahil olmayan kısmı oluşturmaktadır. 2008 yılında işgücüne dahil olmayan kişi sayısı 26.503 bin kişi olarak tespit edilmiştir.

Türkiye’de nüfusun hızla arttığı ve bu artışla beraber ekonomik ve sosyal sorunların da meydana geldiği görülmektedir. İşsizliğin nedenlerinden biri olan nüfus artışı, genç nüfusun yoğun olması sebebiyle yapısal işsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca işgücünün sahip olduğu nitelikler de işgücü piyasasında aldıkları yerin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Nitelikli ve eğitilmiş işgücü, işgücü piyasasında daha kolay yer edinecektir.

Türkiye’de istihdam ve işsizlikle alakalı veriler incelendiğinde TÜİK’nin yaptığı Hane Halkı İşgücü Araştırması sonucunda istihdam edilenlerin %73,9’unu erkek nüfusun oluşturduğu, %60’ının lise altı eğitilmiş olduğu görülmektedir. 2008 yılında istihdam 20.752 bine çıkmıştır.

Ülkelerin gelişmeleri tarım, sanayi ve bilgi toplumu olmak üzere üç aşamada gerçekleşmektedir. Bilgi toplumuna geçiş hizmet sektörü ile yakından ilgilidir. Bilgi ve iletişim teknolojilerini yoğun olarak kullanan ülkelerde hizmet sektörünün payının yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımına bakıldığında 2008’in Mart ayında hizmet sektöründe 10.258 bin kişinin istihdam edildiği görülmektedir. Oran olarak ifade edersek istihdam edilenlerin %24,6’sının tarım sektörü, %20,7’sinin sanayi sektörü, %5,3’ünün inşaat, %49,4’ünün ise hizmet sektöründe yer aldığı görülmektedir. İstihdamın yoğun olarak hizmet sektöründe yer alması ülkemiz açısından önemli bir göstergedir.

Türkiye’de işsizliğin durumu ise işsizlik oranının 2008 Mart ayı itibariyle 10,7 olduğu görülmektedir. İşsiz olan kesimin ise %73,6’sını erkekler, %59,8’ini ise lise altı eğitilmişler oluşturmaktadır. İşsizliğin en yüksek olduğu kesim 899 bin ile ilköğretim mezunlarıdır. Genel liselerden mezun olanlardan 399 bin kişi, ortaokul meslek okullarından mezun olanlardan 299 bin kişi, yüksekokul/fakülte mezunlarından ise 293 bin kişinin işsiz olduğu görülmektedir. TÜİK’nin 2000 genel nüfus sayımına ve 25-üstü nüfusa göre lise altı eğitilmişlerin sayısı 18.844.296 kişidir. Ayrıca okuma yazma bilmeyenler 5.802.542 kişi, okuma yazma bilip okul bitirmeyenlerin sayısı ise 2.151.801 kişi olarak tespit edilmiştir. Cinsiyete göre dikkate aldığımızda ise her öğretim biriminde erkeklerin sayısının daha fazla olması dikkat çekmektedir. Ayrıca okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %27,39 iken erkeklerin oranı %7,02 dir. Kadınların eğitimde erkeklerden daha geride olması iş bulma konusunda da niteliksiz kadın işgücünün daha az şansı olduğunu göstermektedir. Türkiye’de işsizliğin yaş grubuna göre dağılımında ise 25-34 yaş grubunun ağırlık gösterdiği görülmektedir.

Göç toplumsal yapıdaki dönüşümün en önemli göstergelerindendir. Bireylerin, iş bulabilmek, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek, güvenlik vb. sebeplerden dolayı yaşadıkları yerlerden bireysel ya da kitlesel olarak ayrılmaları göç olarak nitelendirilmektedir.

Göçün irade esasına, yoğunluğuna, ülke sınırları esasına ve yerleşme sürelerine göre farklı çeşitlerinden söz edilebilmektedir. Zorunlu ve gönüllü göçler irade esasına göre, iç ve dış göçler ülke sınırına göre, kitlesel ve bireysel göçler göçün yoğunluğuna göre, geçici ve sürekli göçler ise sürelerine göre göç kapsamına girmektedir.

1950’li yıllarda başlayan kırdan kente göçler ya da az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere yapılan göçler nedeniyle Türkiye’de kentsel nüfusta büyük artış meydana gelmiştir. Genellikle İzmir, İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere yönelen kırsal ya da az gelişmiş bölgelerin nüfusu, beraberinde kent nüfusunun yapısını bozmuş ve işsizlik sorununa neden olmuştur.

Kırsal alanda yaşayan bireylerin temel geçim kaynakları tarımdır. Genellikle kendi arazilerinde ücretsiz aile işçileriyle üretim gerçekleştirilmekte, ya da ücretli olarak istihdam gerçekleştirilmektedir. Fakat son zamanlarda tarımsal üretimde insan gücünün yerini traktörün ve makinenin alması insan gücüne olan ihtiyacı azaltmıştır. Böylece açıkta kalan işgücü geçimini sağlayabilmek ve iş bulmak amacıyla kırdan kente doğru yönelmiştir. Kırdan kente yapılan bu yer değiştirmeler göç alan yeri barınma, güvenlik, istihdam vb. açılardan olumsuz etkilemektedir. İşgücü piyasası açısından bakıldığında ise göç, nüfus ve dolayısıyla çalışabilir nüfusu da arttırdığı için işe ihtiyacı olan kişilerin sayısını da arttıracaktır. Bu durum da düşük ücret düzeyinde çalışmayı kabul edebilecek kişilerin oluşmasına neden olacaktır.

İç göçün temel nedenini ekonomik ağırlıklı yani iş imkanı sağlama, maddi yetersizlikler gibi faktörler oluşturmaktadır. Genel olarak itici, çekici ve iletilici güçler adı altında incelenen göç nedenleri kırsalın itici gücü, şehrin çekici gücü ve gelişen ulaşım imkanları doğrultusunda iletilici güçler olarak sınıflandırılmaktadır. Kırsal bölgelerdeki iş, eğitim, sağlık ve sosyal imkanların yetersizliğinden kaynaklanan itici güçler, şehrin cazibesiyle beraber bireyleri göç etmeye teşvik etmektedir. Ulaşım imkanlarının da gelişme göstermesi sayesinde mesafenin uzak olması da göçe engel teşkil etmemektedir.

Göç eden kişiler gittikleri yerdeki imkanların daha iyi olacağı düşüncesiyle hareket etmektedir fakat şartlar her zaman düşünülen gibi olmamaktadır. Göç edenlerin hepsi eğitilmiş ve nitelikli olmadığı için çalışabilecekleri işi bulmaları mümkün olmayabilmektedir. Bununla beraber geldikleri yere adaptasyon sürecinde de göç edenler açısından olumsuz sonuçlar doğabilmektedir.

Göç alan yer açısından da göçün etkileri çoğunlukla olumsuz olarak gerçekleşmektedir. Göç alan yerlerde nüfus artışıyla beraber güvenlik önlemlerinin de artırılması gerekebilmektedir. Ayrıca artan nüfus için gerekli olan konut ihtiyacının da çözülmesi gerekmektedir. Bununla beraber göç eden kişiler nitelikli ise becerilerini kullanarak geldikleri yere fayda sağlayabilmektedir.

Çalışmamızda Nazilli'nin işgücü piyasasının demografik yapısı ve göçle ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Göçle gelen nüfusun işgücü piyasasına olan etkisini belirleyerek göçle gelen kesimin piyasaya olumsuz etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmamızda göçle gelenlerin Nazilli işgücü piyasasında yerini alt ücret düzeyinden aldığı ve bu nedenle ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil ettiği savunulmaktadır. Uygulama alanı olarak Nazilli ilçe merkezinde faaliyette bulunan hizmet işletmelerinde çalışan kesim seçilmiştir. Hizmet sektörünün seçilmesindeki amaç ise son günlerde hizmet sektörünün Türkiye'de önem kazanması ve ayrıca ilçe merkezinde hizmet sektöründe istihdam edilenlerin sayısının fazla olmasıdır.

Nazilli ilçesini demografik ve sosyo-ekonomik yapısına ilişkin TÜİK'den alınan veriler doğrultusunda Nazilli'nin nüfus yoğunluğunun 25-29 yaş grubu arasında olduğu tespit edilmiştir. 2007 nüfus sayımına göre ise çalışma çağındaki nüfus miktarı 97.412 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu sayı içinden işgücüne dahil olmayan nüfus çıkarılmamıştır. İlçe merkezinde eğitim seviyesine ilişkin veriler doğrultusunda ilçe merkezinde hiç okul bitirmeyenlerin sayısı 18.885 kişi olarak tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi olarak en fazla grup 37.293 kişi ile (ilçe merkezinde) ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Yüksek öğretim mezunu olanların ise 6514 kişi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamızın uygulama sonucuna göre çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Çapraz tablolar ve ki kare analizleri kullanılarak çeşitli hipotezler kurulmuş ve analize dahil edilmiştir. Araştırma alanımız olan ilçe merkezindeki hizmet sektöründe çalışan katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda demografik, sosyo-ekonomik açıdan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Cinsiyete ilişkin elde edilen veriler sonucunda katılımcıların %44,6'sının kadın, %55,4'ünün erkek olduğu tespit edilmiştir. Yaşa göre dağılım incelendiğinde ise yoğunluğun %40,6 ile 25 ve altı yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Sonrasında yoğun olan yaş grubu ise 26-30 yaş grubudur. Sektörde çalışanların eğitim durumu incelendiğinde ise çoğunluğun lise mezunu olduğu dikkati çekmektedir.

Hane halkı sayısı incelendiğinde 4 ve aşağısı kişi sayısından oluşan çekirdek aile yapısı ağırlıktadır. Katılımcıların ücret düzeyleri ise 421-600 YTL arasında yoğunluk göstermektedir. Alt ücret seviyesinde çalışan bireylerin ailelerinde birden fazla kişinin çalıştığı görülmektedir. Bireylerin evlerinde sahip oldukları eşyalara ilişkin olarak sorulan soruya verilen cevaplar doğrultusunda bazı katılımcıları temel ev eşyalarında

olan buzdolabı, çamaşır makinesine sahip olmadığı görülmektedir. Bu kesimi de alt gelir grubunda bulunan bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların borçlu olma durumları araştırıldığında %50'sinin borcu olmadığı borcu olanların da %18'sinin kredi kartı borcunun olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar borca ihtiyaç duyduklarında ise ağırlıklı olarak akraba ve arkadaşlarından borç istemektedirler. %12,9'luk bir kesim ise bankadan borç almayı tercih etmektedir. Katılımcıların %72,3 gelirleriyle tasarruf yapamamaktadır. Tasarruf yapanların ise %11,7'si parasını bankaya yatırmakta, %11,1'i ise altın almaktadır.

Göçe ilişkin elde edilen bilgilere göre ise %70,9'unun muhtelif bölgelerden göç ettiği görülmektedir. 102 kişinin ise Nazilli'li olduğu tespit edilmektedir. Göç edenlerin göç etme nedenlerine bakıldığında ise %29,7'si daha iyi iş imkanı sağlamak için göç ettiğini ifade etmiştir. %13,1'lik bir kesimin ise akrabaları göç ettiği için Nazilli'ye geldikleri görülmektedir.

Frekans ve yüzdelere ilişkin veriler açıklandıktan sonra çapraz tablo ve ki kare testi ile yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Öncelikle çalışmamızın genel hipotezi olan “Nazilli'ye göç edenler ücretler genel seviyesinin yükselmesine engel teşkil etmektedir” H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Alt ücret düzeyinde çalışan kesimin çoğunluğunu göç edenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların gelirleri ile tasarrufları arasındaki ilişki araştırıldığında iki değişken arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Gelir seviyesi yüksek olan bireylerin tasarrufa yöneliminin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Aileden birden fazla çalışan sayısı ile gelir arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Hanede çalışan sayısı arttıkça toplam gelirden de bir artış söz konusu olmaktadır.

Aylık gelir ile kredi kartına sahip olma arasında da anlamlı bir ilişki söz konusudur. Gelir düzeyi arttıkça kredi kartına sahip olanların sayısı artmaktadır. Düşük gelir grubunda yer alanlar çoğunun kredi kartına sahip olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak araştırma alanımızdan elde ettiğimiz veriler doğrultusunda göç edenlerin bu sektördeki payının yoğun olduğu görülmektedir. Göçün sektör üzerine etkisinin ise ücretler seviyesinin yükselmesine müdahalesinden dolayı olumsuz olduğu söylenebilmektedir. Sektörde çalışanların çoğunluğunun lise mezunu olması yükseköğretim mezunlarının sayısının ise az olması nedeniyle nitelikli eleman sayısının az olduğu, çalışmaya gönüllü kişilerin de sayısının fazla olması nedeniyle düşük ücretten çalışmaya razı olunduğu düşünülmektedir.

Göçün Nazilli'ye olan olumsuz etkilerinin önüne geçmek mikro düzeyde zor görünse de bireylerin geldikleri yerlere yapılacak yatırımların artması, eğitim ve sağlık hizmetleri kalitesinin arttırılması ve iş alanlarının yaratılması ile sağlanabilecektir. Mevcut durumun olumsuzluğunun giderilebilmesi, istihdam ile çalışma hayatında kalite sorunlarına getirilebilecek temel çözümler arasında eğitim faktörünü önem arz etmektedir. Eğitim düzeyi arttırıldıkça ve gelişime açık bireyler yetiştirilerek işgücü piyasasında nitelikli işgücünün yer alması sağlanmalıdır. Tarımsal üretimin önemli bir yer tuttuğu Nazilli ekonomisinde tarım sektörüne yetişen hizmet sektörü ile ilçenin bilgi toplumuna geçebilecek zemini oluşturulmalıdır. İlçenin Aydın ve Denizli illerinin arasında olması sanayi bölgesinden ziyade bölgenin kültür merkezi haline getirilmesini sağlamaktadır.

Özetle göçün işgücü piyasasına ve Nazilli'ye olan olumsuz etkileri minimuma indirilmeli, sektörde çalışanların bilgi ve becerileri arttırılarak nitelikli işgücü haline getirilmelidir. Nazilli ekonomisinin kalkınmasına yönelik ise hizmet sektörü canlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akış, A., Akkuş, A.(2001) *Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Şanlıurfa'daki Göçe Etkisi*, Selçuk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ss: 529-542
- Aktan, C. (2004) *Yeni İktisat Okulları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Aren, S., (1998) *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, Savaş Yayınevi,Ankara
- Başol, K. (1984) *Demografi, Genel ve Türkiye*, İzmir
- Başol, K. (1983) *Türkiye Ekonomisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF. Yayınları: İzmir
- Başterzi, S. (1996) *İşsizlik Sigortası*, Ankara Üni. Hukuk Fak.Yayınları No: 509, Ankara
- Baysal, K. (1984) *Türkiye Ekonomisi*, İstanbul
- Demirci, R., Arıkan, R., Erdoğan, İ.B. (1998) *Genel Ekonomi, Mikro-Makro*, Gazi Kitabevi Yayınları: Ankara
- Dinler, Z. (2000) *İktisada Giriş*, Ekin Kitabevi Yayınları: Bursa
- Dinçer, M. (1997) *Toplum ve Göç Bildiriler Kitabı, Göç-Doğal Kaynaklar İlişkisine Çevre Güvenliği Açısından Bir Bakış*, DİE Yayın No: 2046, Ankara
- Dirimtekin, H., (1981) *Makro İktisat*, Bizim Kitabevi, Eskişehir
- DPT, *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, 1963-1967, Ankara
- Dura, C., Atık, H. (2002) *Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye*, Literatür Kitabevi, İstanbul
- Ekin, N. (1997) *Küresel Bilgi Çağında Eğitim-Verimlilik-İstihdam*, İTO Yayınları: İstanbul
- Eren, A. (2006) *Türkiye Ekonomisi*, Ekin Kitabevi, Bursa
- Esin, A. (2000) *ISO 9001: 2000 Işığında Hizmette Toplam Kalite*, Özkan Matbaacılık, 2. Baskı, 2004
- Gitmez, A.S. (1983) *Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler*, Alan Yayıncılık, İstanbul
- Gökdere, A.Y. (1978) *Yabancı Ülkelere İşgücü Akımı ve Türk Ekonomisi Üzerine Etkileri*, Türkiye İş Bankası Yayınları: Ankara

- Gönüllü, M. (1996) Dış Göç (Other Immigration), PAÜ. Eğitim Fak.Dergisi, s.1, ss: 94-104
- Görk, Varlı, R. (2002) *Gecekondü Bölgeleri ve Yerinde Islah Projelerine Sosyolojik Bir Bakış:Gecekondü Sorunu ve Yoksulluk Üzerine Bir Çalışma*, Yoksulluk, Kent Yoksulluğu ve Planlama, Ankara
- Gürler, A.Z., Fırat, O., Erdal, H. (2002) *İktisada Giriş ve Makro İktisat*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Yayınları: Tokat
- Hart, C.W.M. (1964) *Şehirden Gelen Köylüler* İktisadi Kalkınmanın Sosyal Meseleleri II. Konferans, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, ss:63-77, İstanbul Matbaası, İstanbul
- Husmanns, R., Mehran, F., Verma, V. (1990) *Survey of Economically Active population, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO Manual on Concepts and Methods*, Geneva
- Hesapçıoğlu, M. (1994) *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi*, Beta Yayınları: İstanbul
- Hiç, M. (1971) *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Meseleleri*, cilt:1, Sermet Matbaası, İstanbul
- Karpat, K. (2003) *Göçler ve Türkiye*”, *Diyalog Avrasya*, ss:8-17
- Kazgan, G. (1999) *Kuştepe Araştırması*, İstanbul Üniversitesi Yayınları/Kent Monografi Dizisi, İstanbul
- Kılıçbay, A. (1997) *Türkiye'nin Ekonomi Politikaları 1930-1996 ve Sonrası*, Der Yayınları, İstanbul
- Kibreab, G. (1997) *Environmental Causes and Impact of Refugee Movements: A Critique of the Current Debate*, Disaster, 21(1), Overseas Development Institute, 1997
- Lordoğlu, K., Özkaplan, N., Törüner, M. (1999) *Çalışma İktisadı*, Beta Yayınları: İstanbul
- Munro, J. (1974) Migration in Turkey, Economic Development and Culturel Change, 22, pp. 634-653
- Mutluer, M. (1995) *Gelişimi, Yapısı ve Sorunlarıyla Denizli Sanayi*, Denizli Sanayi Odası Yayınları
- Newman, A.R. (1981) A Test of the Okun-Richardson Model of International Migration, Economic Development and Cultural Change, 29(2) pp.295-300

- Oberai A.S., Singh H.K.M., *Causes and Consequences of International Migration: A Study in the Indian Punjab*, Oxford Universty Pres, Delhi
- Oktik, N. (1997) *Toplum ve Göç Bildiriler Kitabı, Köyün İticiliği- Kentin Çekiciliği*, DİE Yayın No:2046, Ankara
- Özgüven, A., (1997) *İktisat Bilimine Giriş*, Filiz Kitabevi, İstanbul
- Parasız, İ. (1998) *İktisada Giriş*, Ezgi Kitabevi Yayınları: Bursa
- Parasız, İ., Bildirici, M. (2002) *Modern Emek Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi Yayınları: Bursa
- Parasız ve diğerleri, (2000) *İktisat Teorisi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1056, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 579, Eskişehir
- Parnwell, M. (1993) *Population Movements and The Third World*, Routledge New York,
- Pekin, T. (1996), *Makro Ekonomi*, Bilgehan Basımevi, İzmir
- Ruhs, M. (2006). *International Labour Organization, The Potential of Temporary Migration Programmes in Future International Migration Policy* International Labour Review. CXLV,1-2. 7-36
- Savaş, V. F., (2007) *Keynezyen İktisat Yıkılırken*, Nobel Yayınları, Ankara
- Talas, C. (1979) *Sosyal Ekonomi*, Sevinç Matbaası: Ankara
- T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (1989) *İstihdam Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın no: DPT=2170-ÖİK: 341
- Tekeli, İ., Erder, L. (1978) *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: Ankara
- Tekeli, İ. (1998) *Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi*, Tarih Vakfı Yayını, Türkiye’de İç Göç, İstanbul, Numune Matbaacılık
- Tekeli, İ. (1982) *Gecekondü Planlama Sorunları*, Türkiye’de Kentleşme Yazıları, Turhan Kitabevi, Ankara
- Tezcan, M. (2000) *Ulusal ve Uluslar arası Göçün Eğitimsel Sonuçları*, Toplum ve Göç, T.C. Başbakanlık DİE. Sosyoloji Derneği, Mersin
- TİSK, *Sorunlar ve Görüşler*, TİSK İnceleme Yayınları, Yayın No:130, Ankara
- Tuna, O., Yalçıntaş, N. (1991) *Sosyal Siyaset*, Filiz Kitabevi, İstanbul
- Türkay, O., Akın, E., (2001) *İktisada Giriş*, T.C. Anadolu Üni.Yayını No: 1275, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 705, Eskişehir

- Unay, C. (2000) *Genel İktisat*, Ekin Kitabevi Yayınları: Bursa
- Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO), (1991) *Türkiye'nin Dört Ayrı Bölgesinde Köylerde Uygulanan Göç Anketleri Değerlendirmesi*, Ankara
- UNDP (2001), *Turkey 2001: Human Development Report*, UNDP, New York.
- Ülgener, S. (1986) *Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme*, İlave 6.baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul
- Wallace, C.P., (1994) *Gelir, İstihdam ve Ekonomik Büyüme*, Atatürk Üni.Yayınları, No: 763, İ.İ.B.F. Yayınları No: 98, Ders Kitapları Serisi No: 28, Çev: Talat Güllap, Erzurum
- Waugh, D. (1990) *Geography An Integrated Approach*, 1. Published, Nelson, London
- Weiner, M. (1995) *The Global Migration Crisis: Challenge to States and the Human Rights*, Harper Collins College Publishers
- Wolpert, J. (1965) *Behavior Aspects os Decision to Migrate*, Regional Science Association Papers, c.15, pp.159-178, Evert, S.L. (1966) *A theory of Migration*, Demography, c.3, pp.411-511
- Yalçın, C. (2004) *Göç Sosyolojisi*, Ankara
- Yalçıntaş, N. (1969) *Ücretler ve Emek Arzı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları Yayın No: 1442, İstanbul
- Yıldırım, K., Karaman, D. (2001) *Makro Ekonomi*, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı: Eskişehir
- Zaim, S. (1992) *Çalışma Ekonomisi*, İstanbul

ÇEVİRİ KİTAP

- Abadan Unat, N., Keleş, R., Penninx, R., Renselaar, H. V., Velzen, L.V., Yenisey, L.(1975) *Göç ve Gelişme: Uluslar arası İşgücü Göçünün Boğazlıyan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Araştırma* (Çev: Ü. Oskay), Ajans Türk Matbaacılık: Ankara
- Dornbush, R., Fisher, S. (1998) *Makro Ekonomi*, (Çev: S. Ak. Vd), Akademi Yayınları: İstanbul

Fichter, J. (1990) *Sosyoloji Nedir?*(Çev: N. Çelebi), Selçuk Üniversitesi Yayınları, no:75, Konya

Onulduran, E., Renselaar, H.V. (1975) *Uluslararası İlişkiler, Hukuksal ve Siyasal Boyutlar: Dış Ülkelere Emek Göçünün Başlaması, Göç ve Gelişme: Uluslar arası İşgücü Göçünün Boğazlıyan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Araştırma* (Çev: Ü. Oskay), Ajans Türk Matbaacılık: Ankara

DERGİLER

Aktaş, E., Aka, A., Demir, M.C. (2006) *Türkiye’de Hemşehri Dernekleri ve Kırsal Dönüşüm*, Tarım Ekonomisi Dergisi, 12(2), ss.51-58

Arslan, D. A. (2004) *Bir Ankara Köyü (Kavaközü)’nün Sosyolojik İncelemesi*, Erciyes Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.17, ss. 53-70

Bıçkılı, D. (2003) *Kentleşme Sorunları ve Türkiye Özelinde Çözüm Önerileri*, İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi (E-Dergi), c.5, s.2

http://www.isgucdergi.org/?p=arc_view&ex=145&inc=arc&cilt=5&sayi=2&year=2003

Binbay, T. (2006) Türk Tabibler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Ocak, Şubat, Mart, ss: 26-31

Çelik, F. (2006) *İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi*, Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, s.27, Temmuz-Aralık, ss.149-170

Çelik, F. (2000) *İç Göçlerin Fayda-Maliyet Yaklaşımı İle Analizi*, Erciyes Üni. İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı: 16, ss: 231-245

Demirel, B.A. (2004) *Doğuda Göçün Temelleri*, Pivolka, Yıl:3, s:14, Nisan-Mayıs, ss:7-13

Durugönül, E. (2002) *Göç Yolları*, Görüş:Haziran, ss:38-47

Etiz, S. (1981) *Türkiye’de Nüfus Artışı ve Şehirlere Göç*, Anadolu Tıp Dergisi, c.3, s.3, ss: 563-572

Doyle J., Mooney, N., Ku, J. (2006) *Why Not Me? Women Immigrants and Unemployment in New Brunswick*, Migration Letters, v.3, n.2, pp: 161-170

- Friedlander, D. (1992), *Occupational Structure.Wages and Migration in Late Nineteenth Century England and Wages*, Economic Development and Cultural Change v.40, n.2, pp.295-319
- Greenwood, M.J. (1985) *Human Migration: Theory, Models and Empirical Studies*, Journal of Regional Science, 25(4), pp:521-544
- Gönüllü, M. (1996) Dış Göç (Other Immigration), PAÜ. Eğitim Fak.Dergisi, s.1, ss: 94-104
- Kapstein, E.B. (1996) *Workers and the World Economy*, Foreign Affairs, v. 75(3), May/June
- Kuruüzüm, A. (2002) *Kesin Dönüş Yapan İşçi Çocuklarının Uyum Problemi Üzerine Bir Alan Araştırması*, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, (3), ss: 102-113
- Nelson, P. (1959) *Migration, Real Income and Information*, Journal of Regional Science, v.1, n.2, Spring
- Sandmo, A, Wildasin, D. (1999) *Taxation, Migration and Pollution*, International Tax and Public Finance, February, v.6, n. 1, pp: 39-59
- Seyyar, A. (2003) *Soysal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele, Yoksulluk: Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları*, c.1, 1.Baskı, Temmuz, İstanbul
- Sirkeci, İ. (2006) *Ethnic conflict, wars and international migration of Turkmen: evidence from Iraq*, Migration Letters, V.3, N.1, April, pp. 43-52
- Skousen, M. (2003) *International Unemployment Rates: How Comparable Are They?* Monthly Labour Review, Vol.123, No: 6, June, pp:3-20
- Sorrentino, C. (2000) *International Unemployment Rates: How Comparable Are They?*, Monthly Labor Review, June v.123, pp.3-20
- Thienpont, K., Cliquet, R. (1995) *Population and Development*, Netherlend, Kluwer Academic Publisher
- Türkbâl, A. (1993) *İktisada Giriş*, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fak. Yayınları, No: 9, Diyarbakır
- Uğuz, Ş., Bilgen, İ., Yerlikaya, E.E. ve Evlice, Y.E. (2004) *Göç ve Göçün Ruhsal Sonuçları*, Ç.Ü. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, c:13, s:3, ss. 383-397
- Yenigül, S.B. (2005) *Göçün Kent Mekanı Üzerine Etkileri*, Gazi Üni.Fen Bilimleri Dergisi, 18(2), ss: 273-288

BİLDİRİLER/ KONGRELER/SEMPOZYUMLAR

- Göktürk, A. (2006) *Göçün ve Bir Kentin Değişim: Mersin Örneği*, Türkiye’de ve Dünya’da Yerinden Edilme: Uluslar arası İlkeler, Deneyimler ve Çözüm Örnekleri, 05.Aralık.2006
- Göktürk, A., Kaygalak, S. (1999) *Göç ve Kentleşme*, Sosyal Hizmet Sempozyumu, Ankara, ss:111-147
- Karabulut, K., Polat, D. (2007) *Türkiye’de Yaşanan Göç Olgusu Üzerine Bir Alt Bölge Uygulaması*, 8. Ekonometri ve İstatistik Kongresi, Malatya, 24-25 Mayıs 2007
- Küçükcan, T. (2003) *Avrupa’da Kültürel Çoğulculuk, Göçmenler ve Türk Toplumu*, 3. Uluslar arası Mevlana Kongresi Bildirileri (5-6 Mayıs 2003), Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya
- Lordoğlu, K. (1992) *Yeni Teknolojilerin İstihdama Etkileri Üzerine Notları*, II. İstihdam Haftası Tebliğleri 1992, İş ve İşçi Bulma Kurumu Yayın No: 276, Ankara

RAPORLAR

- TBMM. (Türkiye Büyük Millet Meclisi), (1998) *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Boşaltılan Yerleşim Birimleri Nedeniyle Göç Eden Yurttaşların Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*
- Nazilli Ticaret Odası, (2007) *Nazilli Ticaret Odası ve Sinerji Odağı Faaliyet Raporu*,

TEZLER

- Bayraklı, C. (2007) *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın
- Can, M. (2007) *Nazilli Ticari Sektörünün Yapısı, Bankacılığın Yeri ve Uygulamaları*, Nazilli Şekerbank Müşteri Temsilcisi Yeterlilik Tezi

- Gürkan, N.G. (2000) *Gelişme ve Nüfus Sorunu Olarak Göç Olgusu*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla
- Şensoy, S.E. (2005) *Köy, Kent ve Göç Van İline Çevre İl ve İlçelerden Göç Edenlerin Sorunlarına Sosyolojik Bir Yaklaşım*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van
- Tuğ, Ş. (1994) *İkizdere İlçesi'nde Emek Piyasasının Yapısı ve Göçle İlişkileri*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon

İNTERNET KAYNAKLARI

- AB Komisyon Etki Raporu (Türkiye Raporu) (08/04/2007)
http://www.belgenet.com/arsiv/ab/etki_2004-3.html
- Abuk Duygulu, A. (14/07/2008) *Klasik, Neo-Klasik, Keynesyen İktisat*
http://www.deu.edu.tr/userweb/aylin.duygulu/dosyalar/Klasik-NeoKlasik_Iktisat.ppt#274,11,Klasik-NeoKlasik%20İktisat
- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayım Sonuçları (12.03.2008)
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitimapp/adnks.zul>
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2006 Yılında Yapılması Planlanan Araştırmalar (16/03/2007)
<http://www.aile.gov.tr/tr/?Sayfa=ArastirmaPlanlanan>
- Avrupa Komisyonu, Türkiye'deki Tarım Sektörünün Durumuna İlişkin Bir Rapor Açıkladı- Kasım 2003 (20/05/2007)
<http://www.ikv.org.tr/pdfs/6c02d3a6.pdf>
- Ay, A., Karaçor, Z. (2007), *2001 Sonrası Dönemde Türkiye Ekonomisinde Krizden Büyümeye Geçiş Üzerine Bir Tartışma*
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CAhmet%20AY%20-%20Zeynep%20KARA%C3%87OR%5CAY,%20AHMET.pdf
- Can, E., Ersin, S. (06.02.2008) *Kalkınma Ajanslarına Genel Bir Bakış*
http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/turkidaredergisi/uploadedfiles/erguder_can_129-136.doc
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (20.12.2008) *Ulusal Kalkınma Stratejisi*,
<http://www.tarim.gov.tr/duyurular/ukks.pdf>

Eraktan, G. *Tarım Sektöründeki Çözülmenin İşsizlik Üzerine Olumsuz Etkileri*
(29.05.2007)

http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1439&id=77

Esas İşlerinden Dolayı Herhangi bir Sosyal Güvenlik Kuruluşuna Kayıtlı Olmayanların Yıllara Göre İşteki Durumu (04.05.2008)

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8

GAP'ta Kırsal Yerleşim (03/06/2007)

http://www.tb-yayin.gov.tr/basili/1999/sosyal_kulturel_faaliyetler_II_orta.htm

Göç Suçu Besliyor (06.04.2008)

http://www.terorizm.info/index.php?option=com_content&task=view&id=286

Göktürk, A. (06.02.2008)Uluslararası Sempozyum: Türkiye’de ve Dünyada Yerinden Edilme:Uluslararası İlkeler, Deneyimler ve Çözüm Önerileri (06.02.2008)

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/yerinden_edilme_kof_sunumlar_agokturk.php

Gündoğan, N.(2002) *Hizmetler Sektöründe İstihdam*, Kamu-İş, c:7, s:1/2002

<http://www.kamu-is.org.tr/pdf/718.pdf>

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması, Basın Özeti (2006)

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tgyona/basin.pdf>

Hane Yapısı (10.05.2008)

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=64&ust_id=11

Hane Halkı İşgücü Araştırması (Türkiye’de İşsizlik) (18.06.2008)

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1988>

İç Göç Bilgi Notu- Mart,2006 (06/02/2008)

http://www.arem.gov.tr/rapor/bilgi/ic_goc.htm

İstanbul’a Göçün En Önemli Nedeni Ekonomik Şartlar (2003)

<http://www.arkitera.com/v1/haberler/2003/08/14/goc.htm>

İstatistiksel Bölgelere Göre Bölgelerin Aldığı Verdiği Göç(26.04.2008)

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=162

İstihdam Edilenlerin Yıllar ve Cinsiyete Göre Dağılımı (05.04.2008)

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=605

İşgücüne Dahil Olmama Nedenine Ve Yaş Grubuna Göre İşgücüne Dahil Olmayanlar (05.06.2007)

<http://www.tuik.gov.tr/isgucu/Haric.do>

İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler (20.12.2007)

- <http://ekutup.dpt.gov.tr/tg/index.asp?yayin=teg&yil=0&ay=0>
İşsizliğin Nedeni Hızlı Nüfus Artışı (2005)
<http://www.ntvmsnbc.com/news/334656.asp>
- İşsizlik Nedir?, İşsizlik Oranı ve İstihdam İlişkisi (06.10.2007)
http://www.ekodialog.com/Konular/issizlik_istihdam.html
- İşteki Durumuna Göre İstihdam Edilenler (03.02.2008)
http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=25&ust_id=8
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (13.06.2007)
http://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/keipa/komisyonlar/cc/GA17_CC16_REP51_01_TR.htm
- Kendi Hesabına Çalışan Tanımı
http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?mhtmlcss&report=Metarp5.rdf&p_1=1020&p_harf=K
- Utku E. (20.05.2007) *Kentleşme ve Suç*
http://www.yayin.adalet.gov.tr/5_sayi%20i%C3%A7erik/Eray%20Utku.htm
- Korcun, C., Keçeli, M., Şanlı, G. (06.01.2008) *Türkiye’de Göç Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da Göç Hareketleri*,
<http://mimoza.marmara.edu.tr/~mtekce/eco272/icgoc.pdf>
- Kumcu, E. (2007) *Emek Piyasasında Yapı Değişikliği*,
<http://www.hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6291157&yazarid=7>
- Nasıl Bir Şehircilik? (12.04.2007)
<http://www.kentli.org/makale/nasil.htm>
- Nüfus Artışında İlk Üçteyiz (2006)
- Resmi Gazete İşçi tanımı (Tarih:1.9.1971, Sayı: 13943, Tertip: 5, cilt: 10, Sayfa: 3102)
http://www.isguvenligi.net/mevzuat/1475_sayili_is_kanunu_tuzuk_ve_yonetmelikler/1475.pdf
- Sektörel Büyüme Hızları (19.09.2007)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/tg/index.asp?yayin=teg&yil=0&ay=0>
- Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Taslak Raporu
<http://www.tobb.org.tr/organizasyon/sanayi/kalitecevre/6.pdf>
- T.C Başbakanlık, DPT (12.03.2008) *Yerleşme ve Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara*
<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf>

Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1988>

Utku, M. (2006) *Nüfus*

http://halk-sagligi.uludag.edu.tr/Seminerler/nufus_population.pdf

Ücretsiz Aile İşsizi Tanımı (06.08.2007)

http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?mhtmlcss&report=Metarp5.rdf&p_1=1677&p_harf=@DC

Yaş grubuna ve yıllara göre işgücü durumu(05.06.2007)

<http://www.tuik.gov.tr/isgucu/IsgucuRapor.do>

Yevmiyeli (mevsimlik, geçici, arızı) Çalışanlar (06.08.2007)

http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?mhtmlcss&report=Metarp5.rdf&p_1=1784&p_harf=Y

Yıldırak, N., Gülçubuk, B., Gün, S., Olhan, E., Kılıç, M. (2002) *Türkiye’de Gezici ve Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları*

<http://www.ilo.ch/public/turkish/region/eurpro/ankara/publ/kadintarim.pdf>

Yunak İlçesinin Genel Durumu

<http://www.konya.pol.tr/yunak.htm>

<http://www.ntvmsnbc.com/news/385593.asp> (06.03.2008)

EKLER

EK.1. ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Aşağıdaki sorular Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmakta olan “Nazilli’deki işgücünün Demografik Yapısı ve Göçle İlişkisi” tez çalışması için düzenlenmiştir. Çalışma Göçün Nazilli’ye olan etkilerini ve hizmet sektöründe çalışanların demografik yapısını incelemeye yöneliktir. Elde edilen veriler istatistiksel ortamda değerlendirilecektir. Anket belirtilen amaç dışında kullanılmayacak ve ankete katılanların kimliği hiçbir şekilde açıklanmayacaktır.

Hazırlamış olduğumuz anket formunu cevaplamayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

Nurdanur TAVLAN

ANKET SORULARI

1-Cinsiyetiniz?

- a) Kadın b) Erkek

2-Yaşınız?

- a) 25 ve altı b) 26-30 c) 31-35 d) 36-40 e) 41 ve üzeri

3- Medeni durumunuz?

- a) Bekar b) Evli c) Boşanmış d) Dul kalmış

4- Evli iseniz kaç yıldır evlisiniz?

- a) 5 yıl ve altı b) 6-10 yıl c) 11-15 yıl d) 16-20 yıl e) 21 yıl ve üzeri

5- Aile memleketiniz neresidir?(ASLEN NERELİSİNİZ)(Nazilli ise Lütfen 6.soruyu cevaplamayınız!)

- a) Doğu Anadolu.....(belirtiniz) b) Güneydoğu Anadolu.....(belirtiniz) ı) İç Anadolu
c) Karadeniz.....(belirtiniz) d) Akdeniz.....(belirtiniz)
e) Ege.....(belirtiniz) f) Marmara.....(belirtiniz)

6- Nazilli’ye göç etmenizin nedeni nedir?

- a) Daha iyi iş imkanı sağlamak d) Sağlık Hizmetlerinin yetersizliği Akrabaların göç etmesi i) Diğer
b) Maddi yetersizlikler e) Sosyal Faaliyetlerin yetersizliği h) Terör
c) Eğitim hizmetlerinin eksikliği f) Aile içi geçimsizlik ı) iklim şartları

7-Evinizde siz dahil kaç kişi yaşıyor?

- a) 4 ve aşağısı b) 5-8 c) 9-12 d) 13 ve üzeri

8- Eğitim düzeyiniz nedir?

- a) Okuryazar değil
b) Okuryazar
c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu
e) Çıraklık meslek okulu mezunu
f) Lise mezunu
g) Ön lisans mezunu
h) Lisans mezunu
i) Yüksek lisans mezunu

9- Hayatınızın en büyük kısmını nerede geçirdiniz?

- a) Büyükşehir b) Şehir c) İlçe d) Köy e) Kasaba f) Yurtdışı

10- Anne ve babanızın mesleği nedir?

Baba	Anne
İşçi	
Memur	
Esnaf/Tüccar	
Çiftçi	
Ev kadını	
Emekli	
Diğer (belirtiniz).....	

11- Sizinle aynı mesleği yapan birinci derece yakınlarınız (anne, baba, kardeş, çocuklar) var mı?

- a) Evet (Lütfen kaç kişi belirtiniz).....
b) Hayır

12- Mesai sonrası veya hafta sonları gelir getiren başka bir işte çalışıyor musunuz?

- a) Evet (belirtiniz)..... b) Hayır

13- Aylık geliriniz yaklaşık olarak ne kadardır?

- a) 420 ve altı b) 421-600 c) 601- 780 d) 781- 900 e) 901 ve üzeri

14- Evinizde sizden başka gelir getiren var mı? Varsa kim olduğunu belirtiniz.

- a) Evet.....Lütfen belirtiniz.

- o 1 kişi 3 kişi
o 2 kişi 4 kişi

- b) Hayır

15- Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık olarak ne kadardır?.....**16- Üyesi olduğunuz herhangi bir sendika var mı?**

- a) Evet (Belirtiniz)
b) Hayır

17- Oturmakta olduğunuz konuttaki mülkiyet durumunuz nedir?

- a) Sahibiyim
b) Lojman
c) Kiracıyım veYTL kira ödüyorum (SORU 19'a geçiniz)

18- Bu konuta nasıl sahip oldunuz?

- a) Satın aldım b) Kendim yaptım c) Yaptırdım d) Kooperatif e) Miras
f) Diğer (Belirtiniz).....

19- Oturduğunuz konutun tipi nedir?

- a) Gecekondu b) Müstakil tek katlı c) Müstakil çok katlı d) Apartman dairesi
e) Diğer (belirtiniz)

20- Evinizi ne ile ısıtıyorsunuz?

- a) Kalorifer b) Odun-kömür sobası c) Elektrik d) Tüplü e) Diğer(belirtiniz).....

21- Aşağıdakilerden hangisine sahipsiniz? Aynı eşyadan birden çok varsa lütfen şikkı yanında belirtiniz.

- o Müzik seti
o Renkli tv
o Merdaneli çamaşır makinesi
o Otomatik çamaşır makinesi
o Bulaşık makinesi
o Buzdolabı
o Fırnlı ocak
o Video (DVD, VCD vs.)
o Elektrik süpürgesi
o Dikiş makinesi
o Şofben
o Bilgisayar
o Telefon
o Cep telefonu
o Kablo tv

- Uydu anteni
- İnternet bağlantısı
- Digtürk
- Araba (otomobil)

Köy ile bağlantınız varsa aşağıdaki soruları cevaplayınız. Yoksa 24. soruya geçiniz.

22- Köyde gelir elde ettiğiniz toprağınız var mı?

- a) Evet b) Hayır

23- Köyden erzak geliyor mu?

- a) Evet (belirtiniz).....
b) Hayır

24- Kendinize veya eşinize ait gelir getiren ev, dükkan gibi gayri menkulünüz var mı?

- a) Evet(belirtiniz).....
b) Hayır

25- Borcunuz varsa en büyük borç kaleminizi belirtiniz. Borcunuz yoksa boş bırakınız.

- Ev borcu
- Araba borcu
- Eşya borcu
- Çocukların eğitimi ile ilgili borç
- Sağlık harcamaları ile ilgili borç
- Tüketici kredisi
- Kredi kartı borcu
- Diğer

26- Aylık gelirinizle tasarruf yapabiliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

27- Eğer tasarruf yapabiliyorsanız paranızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Bankaya yatırıyorum
- Faizsiz bankacılık kurumlarına yatırım yapıyorum
- Altın alıyorum
- Borsaya yatırıyorum
- Gayrimenkul alıyorum
- Döviz alıyorum
- Diğer

28-Borca ihtiyacınız olduğunda bu borcu ilk olarak nereden temin edersiniz?

- a) Akrabalardan
b) Arkadaşlardan
c) Bankadan
d) Komşulardan
e) Diğer.....

29 Harcama yaparken genellikle hangi ödeme tipini kullanırsınız?

- a) Nakit b) Kredi kartı

30 Şu anda yaptığınız işi ne kadar zamandır yapıyorsunuz?

- a) 0-3 yıl b) 4-7 yıl c) 8-11 yıl d) 12-15 yıl e) 16-üzeri

31 Çalışmakta olduğunuz işinizi nasıl buldunuz?

- a) Arkadaşım vasıtasıyla
b) İşkur sayesinde
c) Gazete/radyo ilanından
d) İnternette
e) Akrabalarım aracılığıyla
f) Diğer(belirtiniz).....

Anketimize Katıldığınız İçin Teşekkür Ederiz

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Nurdanur TAVLAN
Doğum Yeri : İZMİR
Doğum Tarihi : 03/08/1983

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans : A.D.Ü Sosyal Bilimler Ens. İktisat Anabilim Dalı İktisat Bölümü
(2005)- Tez Dönemi
Yüksek Lisans : A.D.Ü. Sosyal Bilimler Ens. İşletme Anabilim Dalı İşletme Bölümü
(2004-2005) Özel Öğrenci olarak ders aldım.
Lisans : A.D.Ü. Nazilli İ.İ.B.F. İktisat Bölümü (2000-2004)
Lise : Şükrü Seher Ergil Tic.Mes.Lisesi (1997-2000)

İŞ DENEYİMLERİ

A.D.Ü. Nazilli M.Y.O. (2007-Devam Ediyor)

Verdiği Dersler:

Finansal Analiz
Bütçeleme ve Kâr Planlaması
Gümrükleme
Bilgisayarlı Muhasebe
Türkiye'nin Dış Ticaret Politikası

A.D.Ü Sultanhisar M.Y.O. (02/2005-Devam Ediyor)

Verdiği Dersler

Finans Yönetimi
Tarım Muhasebesi
Bilgisayarlı Muhasebe

Nazilli Halk Eğitim Merkezi (02/2005-Devam Ediyor)

Verdiği Kurslar

Bilgisayarlı Muhasebe Kursu
Dış Ticaret Elemanı Yetiştirme Kursu (Nazilli Ticaret Odası İşbirliği İle)

A.D.Ü. Kuyucak M.Y.O. (02/2005-02/2008)

Verdiği Dersler

Dış Ticaret İşlemleri
Bilgisayarlı Muhasebe
Pazarlama Yönetimi
İstatistik
İşletme

A.D.Ü. Aydın M.Y.O. (02/2005-06/2007)

Verdiği Dersler

Dönem Sonu İşlemleri Muhasebesi
Yönlendirilmiş Çalışma

ÖZEL KURUMLAR

Aydın Güven Eğitim Kurumları (09/2004-04/2008)

Verdiği Dersler
Maliyet Muhasebesi
Genel Muhasebe
Finansal Yönetim

İşletme

İktisat

Muhasebe Uygulamaları

Ege Seramik Öztürk Müh.Ltd.Şti.(06/2004-02/2005)

Ön muhasebe yetkilisi

DMS Muhasebe ve Mali Müşavirlik (1998-2000)

Stajyer